

Tân Phong Nữ Sĩ

Hồ Biểu Chánh

Ông Từ Đại Đạo mở cửa buồng bước ra, rồi ông đi thẳng lại cái bàn giữa tại salon, lấy một điều thuốc dứt vô ống đốt và quẹt hộp quẹt đốt mà hút. Ông mặc đồ âu phục bằng tussor, mới ủi thẳng thơm, cổ thắt noeud đen, chơn mang giày da láng, tóc chải láng mượt, râu cạo sạch trơn. Ông đã gần 50 tuổi rồi, tóc đã bạc hoa râm song da mặt chưa dòn, sức lực còn mạnh. Một tay cầm điều thuốc, một tay thọc trong túi quần, ông đi qua đi lại trong phòng khách chng dọn hực hỡ.

Một lát ông ngó cái đồng hồ treo trên tường, ngay bàn viết của ông, rồi ông bước qua phòng ăn, thấy vợ đương coi dạy bồi đặt bàn sắp ghế thì ông hỏi: "Con Tân chưa về hay sao?".

Bà Đạo tuổi đã 45, nhưng mà da mặt còn trắng, mái tóc còn đen, đeo hột xoàn thiệt to, mặc quần lụa trắng, bà nghe chồng hỏi thì bà day lại mà đáp:

- Con nhỏ tẻ quá nó đi mất biệt, có thấy tằm dạng gì đâu. Đi đâu vậy không biết.
- Nó nói má nó¹ mua bánh nhiều mà không mua trái cây, nên nó lấy xe chạy ra Sài Gòn mua trái cây chở đi đâu!
- Nó sai bày trẻ đi mua cũng được, cần gì nó phải đi. Nó đi mất, rồi vợ chồng anh Hội Đồng lên tới, nó về không kịp, mới làm sao?
- Chưa lên tới đâu. Mới 2 giờ 10 phút. Trong thơ anh Hội Đồng nói ảnh ăn trưa dưới Mỹ Tho, rồi ảnh mới đi. Có sớm cũng 2 giờ rưỡi hoặc 3 giờ ảnh mới lên tới.
- Thì bây giờ đã gần 2 giờ rưỡi rồi.
- Chưa, mới 2 giờ 10. Nó đi lâu rồi, chắc nó về cũng gần tới.
- Nó về trễ rồi làm sao? Hồi nãy tôi biểu nó đừng đi, mà nó cãi tôi.
- Bà hay la quá! Ví như vợ chồng anh Hội Đồng với đốc tư tới trước, còn con Tân đi chợ về sau, lại hại gì.
- Sao lại không hại? Ông cưng con rồi nó muốn thế nào ông cũng chịu theo nó hết thầy. Thuở nay ông có thấy ai đi coi vợ, mà tới ngời đó chờ nàng dâu hay không?
- Coi vợ giống gì hông biết! Hai đàng đã hứa lam sui với nhau mấy năm nay. Sắp nhỏ nó cũng gởi thơ đổi hình với nhau. Bây giờ đốc tư về mình cho hai đứa nó gặp mặt nhau, chớ coi vợ nổi gì. Ví như ở dưới họ tới trước thì họ ngời chơi, họ chờ có một chút, chết chóc gì đó mà sợ.
- Làm sui mà ông nói nghe dễ quá!
- Đời nay mà khó dễ giống gì.

Vợ chồng đương cãi cộ nhau thì nghe tiếng xe hơi chạy vô sân. Ông ngó ra và nói rằng: "Vợ chồng anh Hội Đồng lên tới kìa". Bà nói: "Chết chưa! Tôi nói hay hôn hử?"

Hai vợ chồng vội vã bước ra thềm đứng chực mà tiếp khách.

Ông đốc tư Cao Vĩnh Xuân, trạc chừng 27-28 tuổi, vóc ốm mà cao, mặt sáng sủa, bộ nghiêm chỉnh, đầu đội nón ni màu ma-rông², mình mặc một bộ đồ Tây xám, mở cửa xe nhảy xuống gọn gàng, rồi tay nắm cửa xe đứng chờ cha mẹ leo xuống.

Vợ chồng ông hội đồng địa hạt Cao Vĩnh Thạnh tiếp nhau xuống xe, ông mặc áo dài khăn đóng đàng hoàng, bà mặc áo tím than lót màu cặn rượu chát. Xuống xe rồi vợ chồng đi trước, con nối theo sau mà lên thềm.

¹ em, tiếng xưng hô với vợ một cách thân mật

² màu hột marron, Kastanien: màu nâu đậm

Ông Đạo thì bắt tay chào mừng ông Thạnh; bà Đạo thì tiếp rước bà Thạnh, chủ khách đều hơn hờ vui cười. Ông đốc tờ Vĩnh Xuân đỡ nón, cúi đầu mà chào ông và bà chủ nhà. Ông Đạo vội vã bắt tay và hỏi:

- Hôm đó tàu tới hỏi mấy giờ?
- Dạ, tàu tới đúng 4 giờ.
- Hèn chi! Tôi nghe nói 5 giờ chiều tàu tới. Đúng 5 giờ tôi qua đó, thì tàu tới đã lâu rồi, hành khách đã lên hết. Tôi kiếm anh Hội Đồng, chị Hội Đồng cũng không có.

Ông Hội đồng Thạnh nói: “Tàu tới, vợ chồng tôi rước thẳng nhỏ rồi chạy về Cai Lậy liền”

Chủ khách dắt nhau vô nhà, Bà Đạo mời bà Thạnh đi thẳng vô ngồi bộ ván phía trong, còn ông Đạo thì mời ông Thạnh với Vĩnh Xuân ngồi tại bộ ghế salon phía ngoài, hai ông ngồi ngang nhau, Vĩnh Xuân ngồi sụp xuống, mà một bên với cha.

Ông Đạo mời khách uống nước hút thuốc lạng xăng, rồi hỏi Vĩnh Xuân rằng:

- Từ bên Tây về bên này, ở dưới tàu tới hai mươi mấy ngày, chắc cháu mệt lắm hả?
- Dạ, ở dưới tàu lâu, nên tù túng một chút, mà cháu về ba bữa rày, nghỉ cũng đã khỏe.
- Cháu lấy được bằng cấp Y khoa tấn sĩ rồi, bây giờ về đây cháu tính xin vô ngạch lương y của nhà nước, hay là cháu muốn mở phòng khám bệnh riêng ở ngoài?
- Thưa, cháu muốn mở phòng khám bệnh cho thuốc riêng đặng thông thả mà khảo cứu thêm về cái nghề thuốc.

Cô Hai Tân vừa nói vừa kéo tay Vĩnh Xuân mà dắt qua phòng ăn. Hai ông và hai bà ngó nhau mà cười. Bà hội đồng Thạnh nói rằng: “Gái đời nay dạn dĩ quá!” Bà Đạo cười mà đáp rằng: “Tại thầy cho nó học chữ Tây, nên tánh nó như đằm. Tôi rầy nó hết sức, muốn sửa cho nó theo con gái An Nam, mà sửa không được”.

Ông Đạo nói rằng: “Đời nào phải theo đời nấy, sửa giống gì. Đờn ông đời này người ta cùng là giao thiệp đều theo cách người Âu Mỹ. Đờn bà con gái tự nhiên phải tập ăn ở như đằm, mới hiệp ý nhau được chớ”.

Bà Đạo hỏi bà Thạnh rằng:

- Anh chị đã có tính tháng nào cưới hay chưa?
- Nó về hôm nay, vợ chồng tôi nói chuyện với nó thì nó nói để thủng thủng ít ngày rồi sẽ hay.
- Chừng nào cưới, xin anh chị phải cho hay trước lâu lâu một chút, chớ đừng có nói gấp quá sấm đờ không kịp.
- Có lẽ phải đi lễ hỏi rồi mới định ngày cưới chớ.

Ông Đạo lắc đầu nói rằng: “Vợ chồng tôi đã hứa làm sui với anh chị bốn, năm năm nay rồi, sắp nhỏ nó cũng biết việc đó. Bây giờ đốc tờ về rồi, chừng nào cưới thì cưới, bày nhiều lễ làm chi. Đời văn minh, mà còn giữ theo tục xưa, coi kỳ quá”.

Ông Thạnh cười và đáp rằng:

- Anh chị thương, nên dễ như vậy, thì vợ chồng tôi mang ơn lắm.
- Tôi với anh mà khó dễ giống gì. Anh chị muốn thế nào cũng được hết, miễn tiện thì thôi.
- Anh nói như vậy,thôi để tôi tính việc nhà ít bữa rồi tôi lên, hoặc tôi gởi thơ cho anh hay.
- Ruộng anh năm nay lúa tốt hôn?
- Tốt lắm. Ruộng của anh trong Kinh Mới anh bỏ hoang uống quá. Nghe nói phía tròng năm nay họ làm lúa trúng dữ.
- Tôi mua sớ đất đó hết ba chục ngàn, làm mấy năm bị thất thoát hoài, lỗ vốn gần mười ngàn nữa; tôi đã thềm, hết muốn theo ruộng, để lo cơ sở cao su với vườn sầu riêng để chịu hơn.
- Cao su lúc này có lên giá hôn?
- Có lên chút đỉnh, làm ăn được.

- Còn trại cưa của anh khá hôn?
- Mấy năm trước thì đủ vốn chớ không lời. Từ năm ngoái tới giờ coi mời khá.
- Sở ruộng của anh ở dưới Cai Lậy, để coi có ai muốn mướn, thì tôi chỉ cho họ lên họ mướn. Mùa này lúa phía trồng trúng đây, chắc qua sang năm thiếu gì người mướn.
- Nếu có ai đó muốn mướn xin anh làm ơn cho mướn giùm cho tôi. Chắc là tôi không dám mà làm nữa. Ở trên này mà xuống dưới làm ruộng bất tiện quá.

Cô Hai Tân với Vĩnh Xuân dắt nhau trở qua salon. Cô thưa cho cha mẹ hay bánh trái đã dọn rồi.

Ông Đạo bèn đứng dậy mời khách qua phòng ăn mà dùng bánh.

Hai ông ngồi trên, hai bà ngồi giữa, sau chót là Vĩnh Xuân với cô Hai Tân ngồi ngang mặt nhau.

Vĩnh Xuân ngồi nghiêm chỉnh song chàng ngó cô Hai Tân luôn luôn và cứ chúm chím cười hoài, chớ nói ít. Còn cô Hai Tân thì cô lẳng xẵng, lấy bánh bỏ đầy đĩa cho chàng, gọt trái bom ép chàng ăn, rót cà phê mời chàng uống.

Ăn uống xong rồi, chủ khách trở qua salon. Cô Hai Tân mới nói với Vĩnh Xuân rằng: "Em yêu bông lắm. Bởi vậy trước sân em không cho thầy em trồng cây, để trồng mà xây bồn trồng bông chơi. Trời mát rồi, vậy mời anh bước ra sân coi mấy gốc hường của em đây. Đã biết dầu thể nào cũng không bằng hường bên Tây được, nhưng mà bông coi cũng có vẻ đẹp đẽ, lại ở xứ nắng nên nó có cái màu theo trong xứ. Anh ra đây coi".

Cô vừa nói vừa bước lại cặp tay Vĩnh Xuân mà dắt đi ra sân.

Vĩnh Xuân bước xuống thêm và hỏi rằng:

- Đây kêu là Chợ Quán, mà chợ chỗ nào đâu tôi không thấy, lại thấy vườn nhiều?
- Tuy là Chợ Quán, song không có chợ, đường trước nhà đây đi xuống một chút thì tới mé sông. Anh quẹo qua tay mặt đi một đỗi tới nhà thương, đi khỏi nhà thương thì gặp chợ, người ta kêu chợ Hòa Bình. Anh không biết phía này hay sao?
- Hồi nhỏ tôi lên Sài Gòn có một năm rồi tôi đi Tây, tôi không có dịp đi vô phía trong này.
- Từ rày sắp lên anh sẽ có dịp. Anh có hay em thi tú tài kỳ nhì em đậu rồi hay không?
- Hay rồi.
- Ai nói?
- Thầy tôi nói tôi mới hay.
- Hôm em thi đậu thì anh đã xuống tàu rồi, nên em không biết làm sao mà viết thư cho anh hay được. Em muốn gửi thư xuống chận tàu anh ở Singapour, mà rồi em nghĩ để anh về tới rồi anh hay thỉnh linh ngộ hơn.
- Tôi lấy làm mừng và khen cô.
- "Cô chớ"! Kêu bằng em, chớ kêu bằng cô nghe lọt lọt quá. Anh kêu bằng cô nữa, em giận đả, biết hôn?
- Nếu em cho phép thì tôi mới dám.
- Cho phép liền. Anh về dưới Cai Lậy hôm nay chắc anh buồn dữ hả?
- Đi lâu quá về nhà thấy cha mẹ, ông bà thì mừng, chớ có buồn gì đâu.
- Phải, anh mới về thì anh mừng. Mà anh ở nhà tới ba bữa rồi anh hết mừng, thì chắc anh phải buồn. Em biết chợ Cai Lậy mà. Mấy năm trước thầy em làm ruộng ở dưới, em có theo thầy em xuống chơi mấy lần, lần nào em cũng ghé thăm hai bác. Chợ gì mà chật hẹp, đường sá nhỏ xíu, phố xá dơ dáy quá. Còn đi mới ra khỏi chợ thì tứ phía là ruộng hết thấy, cảnh coi buồn muốn chết.
- Ở nhà quê thì là vậy chớ sao.
- Buồn lắm chắc em ở không nổi.
- Nhà quê thì không có các cuộc vui như thành thị, song được bề thanh tịnh, mình ở thì khỏe trí hơn.
- Nếu muốn thanh tịnh cho khỏe trí thì thà là lên ở miệt trên, cao ráo, sạch sẽ hơn. Để bữa nào em dắt anh lên sở cao su của thầy em trên Củ Chi cho anh coi, thanh tịnh mà

sạch sẽ lắm. Còn nếu qua vườn sầu riêng bên Bình Nhâm, thì vui hơn nữa. Để thùng thủng rồi em dắt anh đi chơi cho biết.

- Tôi sanh trong chỗ ruộng lúa, nên tôi ưa ruộng, ngó ra đồng tôi vui trong lòng. Mỗi chỗ đều có thú vui khác nhau. Ở ruộng, đến mùa cấy rồi, mình đi theo mấy bờ ruộng mà câu cá, thú vị lắm.
- Ở trên này câu cá cũng được vậy. Qua trại cua của thầy em, bên Rạch Ông, rồi ngồi trên cầu mát mà câu, cá ăn giựt không kịp. Em câu chơi hoài. Như anh thích câu cá thì em dẫn anh đi câu.

Hai người vừa nói chuyện vừa dắt nhau đi vòng trong sân mà xem bông, xem hường, xem huệ, coi họ vui vẻ lắm.

Bà Thanh tính từ³ đặng đi Cần Đước cho sớm, nên bà bước ra cửa kêu Vĩnh Xuân mà nói rằng: “Thôi, trở vô đặng thừa với hai bác mà đi Cần Đước, con. Bốn giờ rưỡi rồi”.

Cô Hai Tân chưng hửng nên hỏi Vĩnh Xuân:

- Gấp như vậy hay sao?
- Tôi phải xuống Cần Đước đặng thăm bà ngoại tôi.
- Vậy mà tôi tưởng ăn cơm chớ.
- Xin lỗi cô để khi khác.
- Kêu cô nữa kìa!

Vĩnh Xuân cười rồi đi vô nhà với cô Hai Tân.

Vợ chồng ông hội đồng Thanh với Vĩnh Xuân từ già mà đi. Vợ chồng ông Đạo với cô Hai Tân đưa ra xe.

Khi Vĩnh Xuân sửa soạn bước lên xe, thì cô Hai Tân nín áo mà nói rằng: “Khoan, xin chờ em một chút”. Cô đi lại một bụi hường, hái một bông vừa mới bán khai, đem giắt trên miệng túi áo của Vĩnh Xuân vừa cười vừa nói: ”Xin anh giữ cái bông này để kỷ niệm ngày nay”.

Vĩnh Xuân tạ ơn rồi lên xe. Xe rút chạy, cô Hai Tân đứng ngó theo, sắc mặt hân hoan, cặp mắt rất hữu tình.

Bà Đạo ngó chồng rồi lắc đầu nói rằng: “Con gái đời nay làm kỳ quá, coi không được. Hồi trước người ta đi coi vợ, mà người ta thấy dâu lý lắc như con Tân vậy người ta sợ, người ta dám cưới đâu”.

Ông Đạo rùn vai rồi bước lên thêm và đáp rằng: “Bà thủ cựu quá! Đời nào có phong tục theo đời này chớ”.

³ từ già

II

Cách nửa tháng.

Một buổi sớm mai, cô Hai Tân ngồi xe hơi vô Chợ Lớn mua đồ. Ông Từ Đại Đạo mặc đồ mát, đứng trước sân coi mấy tên gia dịch xới đất đặng trồng bông.

Người phát thơ ghé lại trao cho ông Đạo một phong thơ với hai tờ nhật báo. Ông cầm phong thơ mà coi, thì thấy con dấu nhà thơ Cai Lậy. Ông quày quả bước vô nhà, ngồi tại salon rồi xé thơ mà coi.

Bà Đạo nằm tại bộ ván phía trong, thấy ông coi thơ rồi ông biến sắc và thở dài, thì bà hỏi rằng:

- Thơ của ai vậy?
- Thơ của anh hội đồng Thạnh.
- Ảnh gởi thơ nói việc gì? Ảnh có nói chuyện sắp nhỏ hay không?
- Ảnh gởi thơ nói chuyện đó đa.
- Ảnh nói sao đó? Có nói lỗi tháng nào xin cưới hay không?
- Khi mốc chớ cưới! Ảnh gởi thơ mà hỏi việc hôn nơn nè.
- Hứ! Sao vậy?
- Ảnh nói đóc tờ chưa muốn vợ.
- Nói cái gì kỳ cục vậy! Đây đọc thơ cho tôi nghe coi.

Bà vừa nói vừa bước lại ngồi ngang ông. Ông đọc thơ như vậy:

“Kính gởi lời trước thăm anh chị và hai cháu, sau trả lời cho anh chị rõ việc hôn nơn của sắp nhỏ.

Đóc tờ đi thăm bà con bên nội, bên ngoại đủ hết rồi, vợ chồng tôi mới dờ chuyện hôn nơn mà bàn tính với nó. Nó nói “bây giờ bụng nó còn chưa muốn cưới vợ, để ở một mình đặng thông thả mà khảo cứu thí nghiệm y khoa. Vợ chồng tôi sợ thất ước với anh chị, nên hôm nay ráng ép nó hết sức, mà nó nằng nặc quyết định không chịu cưới vợ gấp, xin ở độc thân năm bảy năm đặng khảo cứu nghề của nó cho tinh tế, rồi sẽ tính bề gia thất.

Vậy tôi phải kính lời thưa cho anh chị hay. Con có học thức rộng, không dễ gì mà mình ép nó được. Mà nó nói như vậy, tôi tưởng anh chị không lẽ ép cháu Tân phải chờ nó. Vậy vợ chồng tôi xin anh chị tự liệu, nếu coi chỗ nào phải thì gả cháu Tân, chẳng cần phải chờ Vĩnh Xuân, bởi vì có biết chừng nào nó mới cưới vợ mà chờ.

Tôi viết thơ này mà tôi buồn lắm, vì anh em mình tính làm sui với nhau 4-5 năm nay, bây giờ Vĩnh Xuân làm cho tôi phải có lỗi với anh, thiệt tôi khó chịu quá. Mà thà là buồn, song tôi nói phứt cho anh chị hay, thì tốt hơn là tôi để dây dưa, thành ra tôi không thiệt tình với anh chị.

Xin anh chị xét lại mà tha lỗi cho vợ chồng tôi”.

CAO VĨNH THẠNH

Kính thơ.

Bà Đạo nghe đọc dứt rồi, thì bà nói với chồng rằng:

- Tôi chắc nó chê con Tân không có nét, chớ có gì đâu.
- Sao mà không có nét! Làm đóc tờ mà có vợ thông minh lanh lợi như con Tân vậy, thì phải lắm, còn chê nổi gì. Tôi nghĩ nó tính lập nhà thương, nó muốn kiếm vợ cho thiệt giàu, đặng họ ra vốn cho nó làm công việc, nên nó kiếm chước mà từ hôn chớ.
- Tôi tưởng không phải vậy đâu. Muốn lập nhà thương bắt quá tốn đôi ba chục ngàn chớ bao nhiêu. Nó cưới con Tân rồi, như nó muốn như vậy, thì anh Hội đồng giúp nó một

- mớ. Mình giúp một mớ nữa, nó làm cũng được, cần gì phải kén vợ nào nữa. Họ giàu mà họ quê mùa, họ rị mọ lắm, để gì bảo họ ra tiền một hai muôn.
- Tôi nghi lắm. Đòi này là đòi kim tiền, thiên hạ họ tính lợi tính hại hết thảy. Thôi họ chê con Tân nghèo, thì họ cưới chỗ khác, tôi có cần gì đâu. Mình không phải nghèo hèn, con mình không phải quê dốt gì mà sợ nó ế chồng.
 - Tôi giận quá, tôi muốn ông đi xuống Cai Lậy mà hỏi lại cho ác chất coi tại sao Vĩnh Xuân không chịu cưới con Tân.
 - Người ta không chịu cưới con mình rồi, còn mặt mũi nào mà mang xuống đó! Tôi không đi đâu hết.
 - Nếu ông không chịu đi, thì tôi đi.
 - Đi chi vậy?
 - Để tôi xuống cho giáp mặt đặng tôi hỏi coi tại sao Vĩnh Xuân chê con Tân.
 - Bà không biết mắc cỡ hay sao?
 - Có gì đâu mà mắc cỡ. Hứa làm sui với nhau mấy năm nay, giờ người ta bội ước, họ mắc cỡ chớ mình mắc cỡ nỗi gì.
 - Bà muốn đi thì đi một mình. Tui nhất định không ngó mặt tụi nó nữa.
 - Để sáng mai tôi đi. Nè, mà ông khoan nói cho con Tân nó hay đa, nghe hôn.
 - Phải nói cho nó hay chớ. Chuyện trăm năm của nó nay đã dở dang, mình còn giấu nó làm chi.
 - Khoan đã. Để tôi đi xuống dưới coi họ nói làm sao rồi sẽ hay. Ít bữa mình sẽ nói cho nó, có muộn gì đâu.
 - Tự ý bà.

Xe hơi của cô hai Tân về, chạy vòng vô sân. Bà Đạo lật đật lấy thơ xấp lại mà bỏ vô túi rồi đi vô buồng.

Ông Đạo trở ra sân mà coi chỉ cho gia dịch trồng bông. Cô hai Tân xuống xe rồi đi lại đứng một bên cha mà nói rằng: “Trồng bông cho đều mấy bồn hết, đặng chừng đám cưới coi mới ngộ”. Ông Đạo châu mày, ngó chỗ khác, không nói chi hết.

Sáng bữa sau. Cô hai Tân thấy mẹ thay đổi áo quần rồi kêu sớp-phơ đem xe ra. Cô bèn hỏi:

- Má đi đâu vậy má?
- Má lên trên sở cao su một chút.
- Má cho con đi với má.
- Con đi làm gì. Con ở nhà với thầy, để má đi thăm vườn một chút.
- Má về ăn cơm hay không?
- Chừng mười một giờ má về. Mà như tới giờ ăn cơm, má có về trễ, thì con biểu thằng bếp cứ dọn cơm cho thầy con ăn đi, đừng có chờ.

Ông Đạo ở nhà với con, mà ông không muốn thấy mặt con, nên trọn buổi sớm mơi ông cứ xần bần trước sân, hoặc sau vườn, mà coi gia dịch vô phân tưới nước những bông và cây của ông trồng.

Đến 11 giờ rưỡi mà bà Đạo chưa về. Cô hai Tân biểu bếp dọn cơm, rồi cô ra vườn kiếm cha mà mời vô ăn. Ông Đạo ngồi ăn cơm với con, mà ông không nói chuyện; cô hai Tân có hỏi chi thì ông trả lời tiếng một mà thôi.

Ăn cơm rồi cha con đang ngồi ăn đồ tráng miệng, bà Đạo về tới. Cô hai Tân thấy xe vô sân, thì cô lật đật và bước ra thêm và nói rằng: “Má về kìa! Phải dè má về, mình chờ một chút nữa, đặng ăn cơm với má cho vui”.

Chừng bà Đạo xuống xe, thì cô hỏi rằng: “Sao má về trễ vậy má? Quá mười hai giờ rồi. Má dặn mười một giờ, mà con chờ tới mười một giờ rưỡi, con biểu dọn cơm”.

Bà Đạo không trả lời, không nói chi tiết, mà mặt lại có sắc giận. Chừng bà bước vô nhà, ngó thấy ông ngồi uống nước, thì bà nói rằng: “Tôi đoán trúng lắm; thiệt nó chê con Tân không có nét na! Tại ông đó, tại ông muốn cho con nó theo gái kim thời, ông cho nó học Tây,

ông tập nó ăn nói đi đứng như đằm, tôi cảm không được nên bây giờ mình mới bị người ta khinh rẻ như vậy đó, ông thấy chưa?”.

Cô hai Tân không hiểu việc gì hết, nghe mẹ nói như vậy thì cô chưng hửng, đứng ngó mẹ trân trân.

Bà Đạo ngồi một cái ghế ngang với ông, bà vừa lật khăn choàng vừa nói rằng: “Thiệt, khôn nạn hết sức!”.

Ông Đạo châu mày nói rằng: “Ai biểu bà đi xuống dưới làm chi, rồi bà về trở lại bà giận tôi”.

Cô hai Tân lại ngồi một bên mẹ và thỏ thẻ hỏi rằng: ”Có việc gì vậy má? Ai chê con không có nét na mà má giận đó?”

Bà Đạo ngó con rất oai nghiêm mà đáp rằng:

- Đốc tợ Vĩnh Xuân nó chê mày, chớ ai.
- Chê hồi nào? Nói với ai mà má hay?
- Nó nói với tao chớ nói với ai.
- Nói hồi nào? Nói ở đâu?
- Mới nói dưới nhà anh hội đồng hồi nãy đây.
- Té ra má đi xuống dưới người Cai Lậy, má về đây hay sao?
- Chớ sao!
- Má đi xuống dưới chi vậy? Có ai mời má hay sao?
- Được thơ tao giận, nên tao hỏi cho giáp mặt, chớ ai mà mời.
- Thơ đâu sao má không cho con coi?
- Thơ đây, mày muốn coi thì coi... Vậy cho sáng con mắt cha con mày. Con gái An nam thì học nữ công, nữ hạnh, bày đặt theo kim thời, theo văn minh, nên mới nhục nhã như vậy đó!

Bà vừa nói vừa móc túi lấy ra một phong thơ mà đưa cho con.

Cô hai Tân mở cái thơ của ông Hội Đồng Thạnh ra mà đọc. Chừng cô đọc hết rồi thì cô cười ngất mà hỏi mẹ rằng:

- Tại má thấy cái thơ này nên má mới đi xuống Cai Lậy đó phải không?
- Chớ sao.
- Phải mà thầy con cho con coi cái thơ này, thì con cần, con không cho má đi. Thơ nói như vậy, thì là dứt rồi, má còn tới nhà người ta làm gì.
- Tao giận lắm, nên tao xuống tao hỏi cho rõ ràng coi tại sao họ chê mày.
- Vì thầy má đã hứa lời, nên họ muốn cưới con thì cưới; còn như họ hỏi thì thôi, chớ hỏi họ không cưới rồi con chết hay sao mà má giận? Má xuống má hỏi giống gì nữa? Má có gặp vợ chồng bác Hội đồng với anh Đốc tợ ở nhà hay không?
- Có ở nhà đủ hết.
- Má hỏi rồi họ nói làm sao?
- Ban đầu họ cũng nói như trong thơ vậy. Đốc tợ nói chưa muốn cưới vợ, để ở một mìnhặng khảo cứu làm cho nghề thuốc được rành. Tao không chịu cái lý đó, bởi vì nó không muốn cưới vợ, sao mấy năm nay nó gởi thơ từ cho mày luôn luôn. Tao hỏi riết mới lòi ra sự Đốc tợ nó chê mày không có nét na theo gái An nam.
- Lời chê con không có nét đó là lời vợ chồng bác Hội đồng nói hay là lời của anh Vĩnh Xuân nói?
- Đốc tợ nó nói với tao chớ.
- Ảnh nói sao đâu, má lập lời ấy lại cho con nghe thử coi?
- Ối! Nó nói dài lắm, ai nhớ hết cho được. Nó nói năm nó được thơ của anh Hội đồng gởi qua cho nó hay, ảnh đã hứa làm sui với thầy mày, thì nó tưởng là chừng nó học thành rồi, nó trở về xứ sở, nó sẽ có một người vợ An nam thiệt thà mềm mỏng, lo cơm nước, áo quần cho nó. Té ra chừng nó về, giáp mặt với mày, nó thấy cách mày ăn nói, bộ mày đi đứng giống như đằm chớ không phải như người vợ nó tưởng tượng trong trí nó mấy năm nay đó vậy. Nếu cưới mày, thà rằng nó cưới đằm còn tốt hơn, bởi vì mày

làm bộ như đằm, chớ mặt An nam trần mà đằm nổi gì. Nó tỏ thiệt với tao lời nó nói không chịu cưới đó là lời nói dối. Nó sẽ cưới vợ, song nó cưới con gái An nam, biết lễ phép An nam, biết tam tùng tứ đức, chớ nó không chịu cưới gái kim thời mặt An nam mà bộ như đằm đó.

- Gái kim thời hư lắm hay sao? Anh Vĩnh Xuân bụng dạ hẹp hòi quá! Phần ảnh thì ảnh muốn học cao, đặng có trí độ như người Tây. Còn phần đờn bà con gái thì ảnh không muốn cho họ học cao, đặng có trí độ như người đằm. Ảnh muốn cho đờn bà con gái An nam phải lục đục trong bùn, phải lặn lội dưới bếp, làm tôi mọi để giữ con, quét nhà, nấu ăn cho ảnh, phải cúi đầu qui gối vưng lời ảnh luôn luôn, ảnh nói trời hay trời, ảnh nói đất hay đất. Anh Vĩnh Xuân có cái quan niệm về vợ chồng như thế ấy, mà ảnh chê con, ảnh không cưới con thì may cho con lắm. Má nên đốt đèn treo cờ ăn mừng, chớ đừng có buồn.
- Chồng chê mà chưa biết mắc cỡ, còn nói nhiều chuyện!
- Thừa má, ví như con có tánh bất trung bất chánh hoặc sanh tâm gian xảo làm mất tiết mất trinh, mất danh dự, mất phẩm giá nên bị chồng chê thì con mới hổ thẹn. Chớ chê con hư như anh Vĩnh Xuân chê đó, thì con cười, con có mắc cỡ chi đâu.

Nãy giờ ông Đạo ngồi nghe vợ con nói chuyện với nhau, ông không thềm xen vô. Bây giờ ông nghe con nói như vậy, ông mới nói rằng: “Thôi, họ hỏi thì thôi. Con Tân còn nhỏ, ế ảm gì đó mà lo. Để cho Vĩnh Xuân nó kiếm con gái biết lễ phép An nam nó cưới. Con Tân, coi biểu bày trẻ dọn cơm cho má con ăn”.

Bà Đạo đứng dậy nói rằng: “Tôi ăn cơm không được đâu. Giận quá rồi bắt no. Để tôi nghỉ chừng nào đói tôi sẽ ăn”. Bà nói rồi bỏ đi vô buồng thay áo. Chừng bà trở ra thì cô hai Tân đã làm sẵn một ly sữa cho bà uống.

Vợ chồng ông Đạo nằm trên bộ ván mà nghỉ. Cô hai Tân ngồi cái ghế gần đó mà đọc nhật trình.

Bà Đạo nói rằng: “Tôi nghĩ lại thiệt tôi tức quá. Mình không phải nghèo khổ gì, có một đứa con gái cho ăn học tốn hao không biết bao nhiêu, lại nó cũng không xếp mũi sút tai gì đó, mà gả lấy chồng lại bị người ta chê!”

Ông Đạo đáp rằng:

- Bà đừng có buồn mà. Bà không nghe con Tân nó nói hồi nãy đó sao, tôi nghĩ nó nói phải lắm. Ở đời này mà nó còn cái óc thủ cựu quá như vậy, nó không cưới con mình tôi cũng cầu.
- Con Tân nó nói giống gì ông cũng cho nó nói phải hết thảy. Ông cung nó, ông nghe lời nó lắm. Bởi ông cung, ông nghe nó, nên bây giờ nó mới vậy đó.
- Bây giờ nó vậy là sao?
- Nó không có nét na gì hết chớ sao.
- Nét na là cái gì mà bà nói không có?
- Nét na là đi đứng cho đằm thắm, ăn nói trúnghuôn phép, việc đáng nói sẽ nói, dầu việc vui cũng đừng có cười om sòm. Con gái có nét na là vậy đó, chớ nét na là gì.
- Nét na như vậy là nét na của hình nộm, chớ có phải nét na của người ta đâu. Người ta có mắt, có tai, có ruột thì tự nhiên có cảm giác, có tánh khí thấy việc vui thì cười, thấy việc quấy thì giận, muốn đứng thì đứng, muốn ngồi thì ngồi. Bà có con mà bà muốn tập cho nó như cái hình máy, giựt dây nó mới đi, khều miệng nó mới nói, ý bà như vậy không hợp với ý tôi chút nào hết. Sinh con mình lo nuôi cho nó mạnh mẽ phần xác, lo cho nó học đặng nó mở mang tri thức, lo dạy dỗ cho nó biết yêu chánh ghét tà. Còn tánh khí thì phải để cho nó thông thả không nên ép buộc nó vào khuôn mẫu nào hết, làm như vậy nó mới có nhơn phẩm, có chơn tánh riêng của nó chớ.
- Ông dạy giỏi lắm! Nhờ ông dạy giỏi, nên bây giờ họ mới không dám cưới nó đó.
- Bà cứ lo việc đó hoài! Có phải trong nước An nam này có một mình Vĩnh Xuân là con trai đâu. Đốc tơ nó chê nó không cưới thì mình gả cho trạng sư, cho bác vật, ế ảm gì

đó mà sợ. Để rồi bà coi, tôi sẽ kiếm chồng cho con Tân sang trọng thông minh bằng mười Đốc tư Vĩnh Xuân.

- Ông tập tánh nó như đằm, thì ông gả nó cho Tây chớ An nam nào mà dám rờ tới.
- Ví như gả cho Tây lại hại gì?
- Khéo nói tưng! Hồi nó còn nhỏ, tôi năn nỉ với ông, tôi biểu cho nó học đặng biết chữ chút đỉnh mà thôi, rồi rước thợ về nhà dạy nó học may vá, thêu thùa, bánh mứt. Chừng nó lớn mình lựa đưa nào nghèo mà biết nhơn nghĩa, mình gả nó, rồi bắt vợ chồng nó ở với mình. Mình ít con thì mình nuôi rể, cho con mình nó khỏi cực khổ. Ông ham danh dự, ông muốn làm cao, bởi ông trèo cao quá, nên bây giờ ông mới té nặng đó.
- Bà đừng nói như vậy. Chưa té đâu. Sao mà té?
- Ông muốn gả con cho cao bây giờ người ta chê, người ta không thèm cưới thì là té, chớ còn đợi gì nữa?
- Tôi đã nói với bà, tôi sẽ kiếm chồng cho con Tân cao bằng mười Vĩnh Xuân cho bà coi mà.

Nãy giờ cô Hai Tân ngồi coi nhứt trình, để cho cha mẹ cãi nhau thông thả, cô không dục vào. Bây giờ cô mới cười mà nói rằng: “Sao má nói con té? Con đứng vững lắm, chẳng bao giờ té đâu mà má sợ. Còn thầy lo kiếm chồng cho con chi vậy? Con quyết định ở độc thân trọn đời, con không thèm lấy chồng đâu xin thầy đừng tính tới việc nhơn duyên của con nữa.

Ông Đạo lồm cồm ngồi dậy ngó con mà hỏi:

- Chuyện gì mà lại không thèm lấy chồng?
- Con ở độc thân thử coi thứ gái kim thời này hư đến thế nào mà thiên hạ họ chê.
- Con tính như vậy trí con thấp lắm. Con không lấy chồng, họ tưởng đâu họ chê rồi con ế, không ai thèm cưới, họ khinh khi con nữa chớ.
- Người như vậy đó dầu khen con cũng không mừng, dầu chê con cũng không sợ.
- Con không chịu lấy chồng rồi con làm gì?
- Con xin thầy với má cho con đi Tây.
- Đi Tây làm chi?
- Con qua Tây con học thêm ít năm nữa.

Bà Đạo cười gằn mà nói:

- Bên này học làm đằm chưa đúng nên bây giờ đòi đi qua Tây học thêm đặng làm đằm cho thiệt đúng phải hôn?
- Thừa phải.
- Con nét na vậy đó, thầy nó thấy chưa! Họ chê nó, họ không thèm cưới, nó giận lấy không thèm lấy chồng. Bây giờ nó đòi đi Tây, tôi rầy nó, rồi nó lấy với tôi nữa đó.
- Thừa, con nói thiệt, chớ con đâu dám nói lấy với má. Con học đặng con làm đằm cho đúng bực thử coi như thế nào.
- Muốn lấy chồng hay là không muốn thì tự ý, việc đó tao không ép. Chớ đi Tây thì không được. Con gái mà đi xa như vậy để gì hay sao?
- Con lớn rồi con đủ trí khôn, có sao đâu mà sợ má.

Ông Đạo can rằng:

- Thầy với má có một mình con là gái, nếu con đi Tây thì má con nhớ. Con đừng có tính việc đó.
- Nếu thầy với má không bằng lòng cho con đi Tây đặng con học thêm, thì phải cho con 10 ngàn đồng bạc.
- Cho con 10 ngàn đặng con làm việc gì?
- Con muốn làm việc gì tự ý con.
- Con nói như vậy sao được. Không phải cha mẹ tiếc tiền với con. Nếu con làm việc phải, dầu tốn mấy chục ngàn cũng được, chẳng luận 10 ngàn. Mà con làm việc gì con phải nói rõ cho cha mẹ biết chớ?

Cô Hai Tân ngồi suy nghĩ một hồi rồi nói rằng: “Con muốn hoặc rủ chị em bạn của con hiệp nhau lập một trường nữ nhi học hiệu đặng đào tạo ra một đám con gái mới, có đủ tư cách

cứng cỏi, cao thượng, như con gái bên Âu bên Mỹ, để giải thoát cái ách tội mọi của đờn ông, họ hăm hăm quyết mang vào cổ chúng con hoài, hoặc lập một tờ nhứt báo mà vận động khuyến khích chị em gái phải đổi lòng sửa trí, phải kết đoàn, phải tranh đấu đặng lướt cho khỏi cái địa vị hèn hạ mà phong tục cứ buộc chúng con phải loi nhoi ở trong đó hoài, đặng chung đứng ngang hàng với đờn ông con trai trong xã hội”.

Bà Đạo chắt lưỡi nói rằng: “Trời ơi! Phận riêng của con còn chèm nhem đây, biết con lo cho thân được yên hay không mà, hơi nào mà lo cho thiên hạ nữa không biết”

Cô Hai Tân nói: “Thưa má, phận con yên lắm có chèm nhem chỗ nào đâu, con đã nhứt định ở độc thân không thêm lấy chồng, thì thân con khôe khoắn thông thả lắm. Mà ở đời phải có một cái mục đích gì để làm đường mà đuổi theo, thì sự sống mới có ý nghĩa, mới được vui vẻ. Con quyết lấy sự giải phóng phụ nữ mà làm mục đích cho sự sống của con. Nếu thầy với má thương con, thì cho phép con tự do mà làm việc ấy, là một việc không vô ích cho đời của con, mà cũng không vô ích cho xã hội đâu”.

Bà Đạo cười ngất mà nói:

- Con báo hại cho con gái An nam hết thầy bắt chước làm đằm như con, rồi chúng nó bị chồng chê như con vậy, càng khổ thêm cho người ta nữa.
- Má cứ lo việc lấy chồng hoài! Trời sanh đờn bà con gái ra, có phải tính cho họ có cái thiên chức độc như là lấy chồng mà thôi đâu má.
- Thì sanh đờn bà con gái ra để hiệp với đờn ông con trai gây dựng gia đình, sanh con đẻ cháu, làm cho xã hội bền vững chớ sao?
- Con tưởng không phải như vậy. Thiệt, trời sanh đờn bà con gái để làm bạn với đờn ông đặng xây dựng gia đình mà duy trì xã hội. Thế thì, đờn bà với đờn ông đều đứng ngang hàng nhau, đờn bà cần dùng đờn ông, mà đờn ông cũng cần dùng đờn bà vậy chớ. Nếu má nói: “Đờn bà phải lo lấy chồng” thì con thưa “Đờn ông cũng phải lo lấy vợ”. Hai bên ai cũng vậy, cũng đều cần dùng nhau. Nếu đờn ông có quyền chê đờn bà thì đờn bà cũng có quyền chê đờn ông vậy chớ. Mà hai bên đều cần dùng nhau, đều có quyền như nhau, sao đờn ông lại được phép lấn lướt, ép buộc đờn bà, phải làm tội mọi cho họ? Họ lộng quyền áp chế, thì đờn bà hiệp nhau tấy chay họ rồi họ làm sao?
- Thôi má dốt, má cãi không lại con. Con giỏi con làm sao cho chồng khỏi chê đó, thì may hơn hết.

Ông Đạo nói rằng: “Nãy giờ thầy suy nghĩ, hai việc con muốn làm đó đều phải hết thầy. Nhưng mà lập trường để dạy học thì bừa bộn một chút, còn thì lập báo thì dễ hơn. Thôi, để thùng thẳng rồi thì thầy sẽ tính, chẳng nên vội lắm”.

Bà Đạo mỉm cười mà nói:

- Cái nào con ông nói ông cũng cho là phải hết thầy. Thôi, cho nó 10 ngàn bạc đặng nó lập nhứt trình đi.
- Biết chừng đâu.

III

Qua năm sau.

Hơn 10 bữa rày, chẳng những là tại Sài Gòn, Huế, Hà Nội, Kim Biên mà thôi, mà ở các tỉnh thành toàn xứ Đông Pháp, thậm chí ở trong mấy chợ nhỏ, đâu đâu cũng đều có dán những tờ quảng cáo màu xanh, hoặc màu đỏ, hoặc màu vàng mà tuyên bố tờ Nhựt báo „*Tân Phụ Nữ*” sẽ ra đời để giải phóng phụ nữ Việt Nam, để yêu cầu nam nữ bình quyền và để công kích hôn nhân hủ tục; bởi vậy bữa nay tờ báo xuất bản tại Sài Gòn, những người lãnh bán báo chia nhau đi các nẻo đường mà rao, thì mấy bà mấy cô giành nhau mà mua đặt giúp cho những người có công sáng lập cơ quan để mở đường tấn hóa cho phụ nữ, lại mấy ông mấy thầy cũng áp mua đặt coi cho biết tôn chỉ của tờ báo mới là thế nào. Đến 12 giờ trưa, 5 ngàn số báo để bán lẻ tại Sài Gòn, thiên hạ đều mua hết, chẳng còn sót một số nào, mà đi đến đâu cũng nghe người ta nghị luận về tờ báo „*Tân Phụ Nữ*”, đờn ông thì ngợi khen văn chương, đờn bà thì mĩ ý về tôn chỉ.

Báo quán dọn lại một cái nhà lầu rộng lớn ngó ra đại lộ Norodom. Tầng dưới nhà phía trước thì dọn phòng để khách ngồi chờ với phòng của Ty quản lý làm việc, phía sau thì dọn chỗ cho ấn công sắp chữ và để máy chạy nhựt trình; còn hai bên thì một bên dọn phòng Tổng lý, một bên dọn phòng Chủ bút với phòng cho Bộ biên tập.

Đúng 5 giờ chiều, từng trên lầu đã trưng dọn trang hoàng. Trong cái phòng lớn chính giữa, có một cái bàn dài trải *nappe*⁴ trắng tươi, trên bàn bánh với rượu dọn sẵn sàng.

Khách mời dự tiệc rượu khánh hạ tờ báo „*Tân Phụ Nữ*” ra đời, đã rải rác kẻ đi xe hơi, người ngồi xe kéo mà tới báo quán.

Ông quản lý Trần Hạo Nhiên, vóc dáng to lớn, bộ mạnh dạn, mặc một bộ đồ nỉ đen, giày đen, noeud đen, râu cứng đứng tại cửa lớn mà tiếp khách rất vui vẻ rồi chỉ thang mà mời khách lên lầu.

Ở trên lầu, cô Hai Tân là Tổng lý báo „*Tân Phụ Nữ*” bây giờ cô nhập tịch vào làng báo nên cải tên là Tân Phong nữ sĩ, cô hiệp với hai chị em bạn đồng song mà cũng đồng chí, là cô Thiên Hương vợ của Bác vật Qui, lãnh trách nhiệm chánh chủ bút, và cô Thanh Lệ, chưa có chồng, lãnh trách nhiệm phó chủ bút, ba cô mặc y phục theo kiểu kim thời, song trang điểm có vẻ thanh nhã, đứng gần cầu thang mà rước khách bắt tay chào mỗi người, giọng nói hữu tình mà nghiêm nghị, miệng cười hữu duyên lại vui vẻ.

Nhiều văn sĩ trong làng văn, làng báo bực thượng lưu trí thức như giáo sư, bác vật, đốc tờ, trạng sư và hạng *Tân Phụ Nữ* ở Sài Gòn đều đến dự lễ khánh hạ nên khách kẻ trên một trăm người.

Ba cô dắt khách đi xem các phòng từ phòng Tổng lý cho tới phòng Tổng biên tập, từ chỗ sắp chữ cho tới chỗ phát báo. rồi khách vào tiệc rượu. Khi khách ngồi rồi, cô tổng lý Tân Phong nữ sĩ đứng dậy mà rằng: “Theo tục lệ xưa nay, hễ có cuộc lễ hoặc đám tiệc gì người chủ tịch phải đọc một bài diễn văn. Chị em chúng tôi lập tờ nhật báo „*Tân Phụ Nữ*” thệ tâm giải phóng phụ nữ Việt Nam, thệ tâm yêu cầu nam nữ bình quyền, thệ tâm công kích hôn nhân hủ tục, nghĩa là chị em chúng tôi quyết đánh đổ tục lệ xưa, bởi vậy chị em chúng tôi nhứt quyết không làm diễn văn, chỉ lo hành động cho đạt được mục đích mà thôi. Nay quý ông, quý bà, quý cô đến khánh hạ ngày sanh cho tờ báo của chúng tôi, tức biểu đồng tình với cử chỉ của chúng tôi, vậy chị em chúng tôi xin nói “Cám ơn” và xin chúc quý ông, quý bà quý cô ăn bánh uống rượu mà chúng giùm ngày nay là ngày chị em chúng tôi phát cờ kêu toàn thể phụ nữ Việt Nam mở mắt đứng dậy gỡ mà quăng cái ách của bực nam nhi hủ lậu mang vào cổ chúng ta xưa nay.

Cô Tân Phong nữ sĩ nói dứt lời, thì tiếng vỗ tay rộ lên như pháo nổ, rồi chủ khách đồng ăn bánh uống rượu, nói nói cười cười, trên mặt mỗi người đều vui mừng hơn hờ.

⁴ khăn trải bàn, nắp bàn

Tiệc rượu mãn rồi, ông quản lý Hạo Nhiên hối bồi đẹp hết bàn ghế và đặt máy pick-up cho khách khiêu vũ.

Ông Bác vật Qui bước lại cúi đầu chào cô tổng lý Tân Phong và mời cô mở cuộc khiêu vũ đặng khách vui chơi. Cô Tân Phong cặp tay ông bác vật Qui rồi thung thủng đi ra đứng giữa phòng tiếng nhạc trỗi lên, hai người bèn nhảy theo nhịp. Khách nam nữ, gần phân nửa, liền mời nhau bắt cặp mà nhảy theo.

Cuộc khiêu vũ dây dưa đến 8 giờ rưỡi mới bãi. Khách từ mà về. Cô Tân Phong, cô Thiên Hương và cô Thanh Lệ hiệp cùng ông quản lý Hạo Nhiên với ông bác vật Qui đứng tại cầu thang mà đưa và tạ ơn khách.

Ông Tạ Chí Thành, là một cự phú ở Chợ Lớn, có vườn cao su trên một ngàn mẫu trong tỉnh Biên Hòa, ông chừng 30 tuổi đẹp trai, mà y phục cũng đẹp; ông đợi khách lần lượt đi hết, rồi ông bước lại đứng trước mặt cô Tân Phong, mắt liếc, miệng cười mà nói rằng: "Tôi rất kính phục chủ nghĩa của ba cô lắm. Vậy tôi khuyên cô bèn chí vững lòng mà đuổi theo cho đến đạt mục đích. Nếu cô chẳng chê tôi là đũa thô, thì tôi xin phép đứng sau lưng cô luôn luôn, hễ cô có cần dùng tiền bạc, bất luận là mấy ngàn mấy muôn, đặng tán thành công việc của cô làm, cô cứ dạy lại ngó tôi, thì tôi sẵn lòng giúp đỡ, xin cô đừng ngại".

Cô Tân Phong cười rất hữu duyên và cúi đầu tạ ơn. Ông Chí Thành bắt tay từ giã rồi mới xuống lầu.

Khách về hết rồi, cô Tân Phong bèn ngó cô Thiên Hương và cô Thanh Lệ mà cười và nói rằng: "Cuộc lễ khánh hạ của chúng ta kết quả rất mỹ mãn. Tôi vui lắm, mà cũng phần chí lắm. Chúng ta còn phải bàn tính công việc của chúng ta. Vậy tôi xin mời hai chị đi lại nhà tôi đặng ăn cơm rồi nói chuyện luôn thể. Tôi cũng mời anh bác vật và anh quản lý nữa. Tôi có dặn bếp sắp đặt trước rồi, đừng ngại chi hết. Đã khuya rồi, thôi mau mau kéo nguội hết rồi bếp nó phiền".

Ai nấy không thể từ chối được, nên phải đi theo cô Tân Phong mà xuống lầu.

Vợ chồng bác vật Qui có xe hơi riêng, cô Tân Phong mời cô Thanh Lệ với ông Hạo Nhiên lên xe của cô, rồi cô cầm tay lái mà chạy.

Cô Tân Phong mượn một cái nhà trệt mà ở tại đường Richaud. Nhà tuy nhỏ, song có sân rộng, trước có trồng bông đủ màu, chung quanh có cây lớn che tàn mát mẻ. Trong nhà cô dọn rất đẹp, có phòng tiếp khách, có phòng làm việc, chỗ ngủ chỗ ăn đều phân biệt.

Chủ khách về tới nhà, cô Tân Phong mời hết vô phòng ăn và kêu bồi bếp hối bung đồ ăn. Ráp lại bàn ăn, cô Tân Phong mời vợ chồng ông bác vật Qui ngồi một bên, còn một bên thì cô ngồi giữa, cô mời cô Thanh Lệ ngồi phía tay mặt và ông Hạo Nhiên ngồi phía tay trái của cô.

Bác vật Qui vừa cầm đũa thì nói rằng: "Lễ khánh hạ vui quá, song tôi còn tiếc một điều là hai bác không đến dự tiệc rượu với mấy cô".

Cô Thiên Hương nói rằng: "Hồi hôm tôi có đi với chị Tân Phong vô trong nhà, tôi năn nỉ hết sức mà hai bác không chịu đi. Bác trai tuy không chịu đi, song cũng còn hỏi thăm công việc của chị em tôi làm, duy có bác gái, coi bộ không vui, nên không bao giờ thèm hỏi tới".

Cô Tân Phong nói: "Thầy tôi có nói riêng với tôi. Thầy tôi nói muốn đến dự tiệc lắm, ngặt hễ đi thì má tôi phiền, vì vậy nên tính ở nhà đặng khỏi chọc giận má tôi".

Bác vật Qui hỏi:

- Nếu vậy thì cô lập nhứt trình đây bác gái không bằng lòng hay sao?
- Ghét lắm. Má tôi cứ theo ép tôi lấy chồng. Lấy chồng làm gì không biết. Để tôi ở độc thân, tôi làm gái đời nay thử coi hư đến bực nào mà.
- Còn bác trai lại bằng lòng hay sao?
- Thầy tôi chịu. Thầy tôi lén đưa bạc cho tôi hùn mà mua nhà in và dọn báo quán đó. Nhà này cũng thầy tôi mượn rồi dọn cho tôi ở đây. Thầy tôi có nói thầy tôi không lui tới nhưng mà tôi cứ làm đi, nếu thiếu tiền thì cho thầy tôi hay rồi thầy tôi sẽ phụ thêm.
- Bác trai ngộ quá há! Tuổi tác thì theo bác lão thành, còn trí ý lại theo bọn thanh niên, người như vậy ít có lắm.

Cô Thiên Hương lại hỏi cô Thanh Lệ:

- Bữa hôm tôi dặn chị gửi thiệp mời ông đốc tư Vĩnh Xuân. Chị có nhớ mà gửi hay không, sao hồi chiều không thấy ông?
- Tôi có gửi thiệp chứ, có lẽ tại ông mắc việc gì đó nên ông đến không được.
- Bao thơ chị để trúng địa chỉ hay không?
- Sao lại không trúng. Tôi đề Docteur Cao Vĩnh Xuân, Clinique Cochinchinoise, N°800 Rue de Verdun Saigon, đề như vậy có thể nào lạc được.
- Đề như vậy thì trúng lắm, mà tại sao ông không đến, lại cũng không trả lời? Chắc là ông nghe đồn bà con gái lập nhựt báo ông ghét chứ gì.
- Hay là vợ ông không cho ông đi.
- Có lẽ nào! Thiệp mình mời đủ ông bà mà.
- Tôi nghi như vậy thôi nhưng mà có lẽ trúng đa chị. Bà đốc tư Vĩnh Xuân coi bộ kỳ lắm, không phải như chị em mình đâu.
- Chị biết hay sao?
- Sao lại không biết. Người ở một tỉnh với tôi mà.
- Nếu chị quen thì bữa nào chị lên nhà mà thăm rồi xin quảng cáo được hôn?
- Có lẽ được. Bây giờ anh quản lý cứ gửi báo đi. Vợ đốc tư Vĩnh Xuân giàu lắm, gửi báo trước rồi sau mình đòi tiền cũng được mà.

Cô Tân Phong hỏi Hạo Nhiên:

- Mình làm quảng cáo hôm nay, vậy mà công chúng đã có gửi thơ đến chịu mua báo được chừng bao nhiêu?
- Hồi trưa này tôi có coi sổ thì đã được 4 ngàn tám trăm rồi. Số đầu tôi cho chạy 12 ngàn tờ, tôi để 5 ngàn đăng bán lẻ tại Sài Gòn, Chợ Lớn. Từ sớm mơi đến 11 giờ thì hết ráo, không còn bán nữa. Tôi tính số mai phải chạy 15 ngàn mới đủ bán.
- Về việc bán báo và thu xuất tiền bạc, chị em tôi phó thác hết cho anh. Anh ráng chăm nom giùm đăng chị em tôi rảnh trí mà lo bài vở.
- Xin cô hãy tin tôi. Đừng lo chi hết. Tôi sẽ tận tâm.

Hạo Nhiên đứng dậy. Cô Tân Phong hỏi:

- Anh ăn rồi hay sao? Sao ăn ít vậy?
- Tôi no rồi. Xin cho phép tôi vô lễ đi uống nước trước đăng tôi chạy xuống báo quán một chút mà coi chừng thức ăn công sắp chữ riết đăng lên khuôn mà chạy cho sớm. Lúc ban đầu công việc còn lộn xộn chưa có mực thước, nên tôi phải chịu cực một chút. Phải đôi ba tháng thợ thầy quen dần rồi mình mới khỏe.
- Như anh muốn thì anh đi trước đi. Có lẽ một lát rồi chị em tôi cũng trở xuống báo quán làm việc. Anh muốn uống trà hay cà phê thì biểu bồi nó rót cho.
- Cảm ơn. Cô để cho tôi tự tiện.

Hạo Nhiên ăn tráng miệng và uống một tách cà phê đậm, rồi từ giã mỗi người, kêu xe kéo mà chạy xuống báo quán.

Cô Tân Phong nói: “Anh Hạo Nhiên coi bộ tận tâm với chị em mình lắm. Mình được người quản lý trung hậu ít nói mà siêng năng vậy, thiệt là có phước”.

Bác vật Qui nói: “Ảnh ít nói mà học giỏi lắm. Ảnh thi tú tài một lượt với tôi, song ảnh thi về khoa bút toán. Ảnh đậu với ”[mention très bien](#)”⁵, bị cha mẹ nghèo nên ảnh đi Tây học thêm không được, chứ phải ảnh có tiền mà đi Tây thì dầu học khoa nào ảnh cũng nên hết thầy”.

Cô Thanh Lệ cười nói: “Tại ảnh đi Tây không được, nên ảnh giận, rồi ảnh thờ chủ nghĩa độc thân?”.

Cô Thiên Hương cãi: “Không phải vậy, Tôi có hỏi sao ảnh không cưới vợ, thì ảnh nói phận ảnh nghèo chưa lập được địa vị gì, nếu cưới vợ rồi làm sao có hạnh phước được”.

Cô Thanh Lệ nói: “Với chị thì ảnh nói như vậy, còn với tôi thì ảnh nói ảnh chưa để ý đến cuộc vợ chồng, là vì ảnh chưa gặp người nào có đủ tư cách làm bạn trăm năm với ảnh. Coi bộ ít nói mà kén vợ dữ lắm”

⁵ hạng ưu

Cô Tân Phong ngó cô Thanh Lệ mà nói: “Chị đã tính hiệp với tôi đặng mà thờ chủ nghĩa độc thân, mà chị còn nói việc vợ chồng làm chi không biết!”

Cô Thanh Lệ mắc cỡ, nên không trả lời.

Ăn cơm rồi chủ khách đi ra salon uống nước. Cô Thiên Hương nói với chồng rằng: “ Em phải trở xuống báo quán đặng coi như ấn công sắp bài của em rồi thì em đọc lại mới được. Có lẽ em phải viết lần bài cho số ngày mốt nữa. Mình về ngủ trước đi, nghe hôn mình, chừng nào em buồn ngủ em sẽ về. Mình đừng phiền em nghe”.

Bác vật Qui đáp: ”Em cứ lo phận sự”

Cô Thiên Hương ôm mặt chồng mà hun rồi đứng dậy rủ hai cô kia đi.

Bác vật Qui lên xe mà về Tân Định một mình, còn ba cô thì đi xe của cô Tân Phong mà xuống báo quán.

Ba cô bước vô báo quán thì thấy trong phòng quản lý đèn đốt sáng trưng, Hạo Nhiên ngồi chăm chỉ mà viết. Ba cô đi một vòng coi ấn công sắp chữ rồi mới lên lầu, ai vô phòng nấy mà làm việc.

Đến 12 giờ khuya, cô Thiên Hương buồn ngủ mới rủ hai cô kia về. Ba cô xuống lầu, thấy Hạo Nhiên vẫn còn làm việc thì kêu mà biểu về, không cho làm quá độ.

Cô Tân Phong mời hết lên xe, rồi cô đưa Thanh Lệ về đường Lagrandière là chỗ ở với chị làm nữ giáo sư trường Chợ Đũi, đưa Hạo Nhiên về đường Mayer và đưa Thiên Hương về Tân Định rồi cô mới về nhà riêng để nghỉ.

IV

Đọc theo đường Verdun, khỏi Chợ Đũi một khúc xa xa, có một cái nhà lầu tuy không lớn lắm, song trước có sân rộng chung quanh có trồng cây mát mẻ; kế bên phía tay mặt lại có một dãy phố lầu 10 căn. Bao vòng nhà và phố ấy thì có làm rào, dưới xây gạch, trên song sắt, rồi chừa hai cái cửa lớn, một cái vô nhà lầu, một cái vô dãy phố.

Trên cửa ngõ vô dãy phố, có một tấm bảng đề chữ lớn như vậy:

Clinique Cchinchinoise
Docteur CAO VĨNH XUÂN
Chuyên trị các chứng bệnh đòn bà và con nít.

Đó là nhà thương của Vĩnh Xuân mới lập mấy tháng nay.

Vĩnh Xuân chê cô Hai Tân mà từ hôn, rồi bà ngoại ở Cần Đước mới làm mai cô Ngọ, bên vợ cho 20 ngàn, ông hội đồng Thanh phụ 10 ngàn nữa, nên Vĩnh Xuân mượn nhà và phố, mua sắm đồ đạc, mà tổ chức cuộc dưỡng đường rất nguy nga đó.

Trong cái nhà lầu, vợ chồng Vĩnh Xuân ở tầng trên, còn tầng dưới, chính giữa để làm phòng rước khách, một bên thì dọn phòng coi mạch và một bên thì dọn phòng để khảo cứu thí nghiệm.

Trong 10 căn phố lầu thì dọn làm 20 phòng để bệnh nằm phân nửa tầng trên, phân nửa tầng dưới.

Nhà thương tuy mới lập, song bệnh nằm gần đầy hết mấy phòng, mà thân chủ ở ngoài, dẫu sớm mai hay chiều cũng vậy, rải rác mỗi buổi đều có năm ba người đến coi mạch hoặc tiêm thuốc.

Một buổi chiều, đốc tờ Vĩnh Xuân qua nhà thương mà thăm bệnh rồi, ông trở về phòng coi mạch ngồi lấy sách y khoa dỡ ra mà đọc. Cách chẳng bao lâu có một cái xe hơi còn mới tinh ngừng ngoài cửa, rồi có một cô leo xuống, trạc chừng 20 tuổi, nhan sắc thiệt xinh đẹp, tướng đi thiệt dịu dàng, y phục thiệt sang trọng, thùng thưng đi vô sân. Chừng cô bước lên thêm, thấy người gác cửa đứng đó, cô mới hỏi rằng:

- Tối giờ coi mạch hay chưa anh?
- Thưa, tối này giờ. Cô muốn coi mạch phải hôn?
- Phải. Có ai trong phòng ông đốc tờ hay không?
- Thưa không. Buổi chiều nay cô tới sớm hơn hết, này giờ chưa có bệnh nào tới. Mời cô ngồi nghỉ, để tôi cho ông đốc tờ hay.
- Cảm ơn.

Người gác cửa mở cửa phòng coi mạch vô nói cho Vĩnh Xuân hay có bệnh xin coi mạch, rồi trở ra cúi đầu nói rằng: “Ông đốc tờ dạy mời cô vô”.

Cô nọ vô rồi, người gác cửa khép cửa phòng coi mạch lại và ra bên trên thêm mà ngó mông ngoài đường.

Cô Ngọ là vợ của đốc tờ Vĩnh Xuân, mặc một bộ áo quần bằng lụa trắng, ở trên lầu đi xuống phòng khách. Cô mập mà lại lùn, trán thấp, mặt tròn, môi dày miệng rộng, đeo bông tai, cà rá, dây chuyền và vòng, thứ nào nhận hột xoàn cũng **truu trứu**⁶. Cô đi thẳng ra chỗ người gác cửa đứng mà hỏi rằng:

- Ai đi xe hơi đó? Đâu mắt rồi?
- Thưa, vô phòng cho ông đốc tờ coi mạch.
- Đau bệnh gì mà coi mạch?
- Thưa, tôi không hiểu.
- Làm bộ dạng đi ve thầy thuốc, chớ bộ tướng vậy mà đau giống gì nên coi mạch.

⁶ độn phồng lên

Người gác cổng đứng ngó cô đốc tơ, không kiếm được câu mà trả lời.

Cô Ngọ ngó cái cửa phòng mạch lờm lờm, đi lại đứng gần đó lóng tai nghe một hồi, rồi châu mày và thùng thảng đi vô phía trong mà đứng ngó chùng nữa.

Cô đứng lâu chùng nào mặt cô càng lộ sắc giận thêm chùng nấy.

Thình lình cửa phòng coi mạch mở ra. Cô có bệnh đi coi mạch đó trong phòng bước ra, tay cô cầm một miếng giấy, cô cúi đầu từ giã đốc tơ miệng chúm chím cười rất hữu duyên. Đốc tơ đứng tại cửa, cúi đầu đáp lễ và cười nói rằng: “Tôi kính chào cô. Cô mua thuốc rồi mỗi bữa đem lại đây tôi tiêm cho”.

Cô nọ xuống thêm mà ra sân đi về.

Cô Ngọ xóc xóc đi lại, chân mày trợn ngược mắt ngó Vĩnh Xuân va hỏi rằng:

- Con nào đó?
- Ở đâu trong Chợ Lớn.
- Ở trong Chợ Lớn sao mình quen? Quen hồi nào?
- Tôi có quen hồi nào đâu.
- Không quen với nó, sao nó cười mon với mình?
- Cười hồi nào ở đâu?
- Đùng có chổi. Tôi đứng đàng kia nãy giờ, tôi thấy hết.

Vĩnh Xuân rùn vai rồi trở vô phòng, không thèm trả lời. Cô Ngọ đi theo, Vĩnh Xuân ngồi lại bàn viết. Cô Ngọ kéo ghế ngồi ngay trước mặt và nói rằng:

- Mình quen với con đó hồi nào, mình phải nói thiệt đi?
- Tôi đã nói tôi không có quen.
- Mình không quen, vậy chớ nó tới đây làm gì?
- Mình lam đốc tơ, người ta có bệnh thì người ta tới xin mình coi mạch đặng trị bệnh cho người ta chớ tới làm gì.
- Nó làm bộ, chớ mặt như vậy mà bệnh gì. Bệnh đi ve đốc tơ phải hôn?
- Mình là vợ đốc tơ, mình không phép nói như vậy.
- Tôi nói bậy mà trúng đa.
- Tôi xin mình kính trọng giùm nghề nghiệp của tôi một chút.
- Cái gì mà phải kính trọng! Mình nói nó có bệnh nên đến xin mình coi mạch. Nó có bệnh gì, mình nói tôi nghe thử coi?
- Tôi không phép nói việc đó.
- Đó, rõ ràng chưa! Nó có bệnh gì đâu mà mình nói được.
- Tôi xin mình đừng có nói điên. Mình lên lầu mà nghỉ để tôi làm việc bổn phận.
- Tôi không đi đâu hết. Mình không nói thiệt thì tôi ở đây hoài.
- Tôi có dấu mình chuyện gì đâu mà mình ép tôi phải nói thiệt.
- Mình không giấu, sao tôi hỏi con đó đau bệnh gì mà đến cho mình coi mạch, mình không chịu nói?
- Làm nghề nào cũng có cái thiên chức riêng theo nghề nấy. Làm nghề thầy thuốc, cái thiên chức càng hệ trọng lắm. Người ta có bệnh, người ta mới đến cầu mình cứu cái sanh mạng của người ta. Mình phải coi mạch đặng tìm chứng bệnh, rồi lo định thuốc đặng điều trị mà cứu người ta. Lúc mình bắt mạch, hoặc mình nắm tay, hoặc mình kê tai trong mình người ta, mình phải coi bệnh như cũng như một khúc cây hay một cục đá, không có cảm giác gì hết. Còn mình trị bệnh cho người ta, mình không được phép nói chứng bệnh của người ta cho người khác biết, trừ ra khi nào bệnh như nài mình phải biên chứng bệnh trong giấy cho người ta cầm, thì mình mới làm. Thiên chức của đốc tơ là vậy đó, nên tôi không thể trả lời câu mình hỏi được, mình cũng không nên ghen tương nói bậy bạ mà nhục nhã cho tôi và mịch lóng thân chủ.
- Mình giấu là giấu cho thiên hạ, chớ vợ của mình mà mình cũng giấu nữa sao?
- Nếu là thầy thuốc biết tự trọng, thì không được nói chứng bệnh của người coi mạch cho ai biết hết dầu vợ con cũng vậy.
- Nếu vậy thì mình trọng con đó hơn tôi nhiều quá!

- Mình nói như vậy, thì tôi không còn thể gì mà nói chuyện phải quấy với mình được nữa.

Vĩnh Xuân phiền quá, nên vung đứng dậy, rồi đi qua đi lại trong phòng, mặt mày buồn hiu.

Cô Ngọ cũng đứng dậy hỏi rằng: “Còn xưa rày tôi thấy ai vô mình cũng coi mạch một chút xíu rồi ra, sao hồi nãy con đó vô phòng mình coi mạch lâu dữ vậy?”

Vĩnh Xuân ngó vợ rồi rùn vai lắc đầu, không trả lời.

Cô Ngọ vừa bước ra cửa vừa nói rằng: “Từ rày sắp lên, ai vô coi mạch thì mở cửa bét ra, chớ tôi không cho đóng bì bịt nữa”.

Vĩnh Xuân không trả lời, cứ chấp tay sau đít đi qua đi lại trong phòng.

Cách một lát, cô Ngọ trở lại đứng ngoài ngó vô mà nói rằng: “Hồi nãy mình dặn con nhỏ đó mua thuốc rồi mai đem lại đây cho mình tiêm. Tôi nói cho mà biết, tôi không bằng lòng mình tiêm thuốc cho người đó. Mai nó có lại thì mình đuổi nó đi, biểu nó kiếm đóc tơ khác mà uống thuốc”.

Vĩnh Xuân chắc lưỡi lắc đầu, rồi bước lại đứng tại cửa sổ mà ngó ra sân không thềm nói chi hết.

Có một thầy, bồng một đứa nhỏ, ngồi xe kéo vô cậy đóc tơ coi mạch. Vĩnh Xuân mời vô phòng đóng cửa lại. Cô Ngọ ngoe ngoáy đi lên lầu.

Đến 5 giờ rưỡi chiều, cô Ngọ biểu sếp phơ đem xe hơi ra, rồi cô xuống kêu chồng đi chơi. Vĩnh Xuân nói rằng:

- Bữa nay tôi đi không được. Mình đi một mình đi.
- Chuyện gì mà đi không được? Bộ mình chờ ai nữa hay sao chớ?
- Bên nhà thương có người bệnh nặng, tôi phải ở nhà đặng đi thăm bệnh.
- Một ngày thăm bệnh hai lần mà thôi, chớ thăm hoài hay sao? Bên nhà thương có mấy cô mấy thầy điều dưỡng đó chi?
- Mình làm đóc tơ chủ nhà thương, mình phải tận tâm mà nuôi bệnh, chớ bỏ phứ cho người từng sự của mình sao phải.

Có một thầy điều dưỡng ở bên nhà thương qua nói rằng: “Bẩm ông, người bệnh phòng số 8 sao bây giờ nóng lung quá. Tôi mới đặt thủy, lên tới 40,6”.

Vĩnh Xuân ngó vợ mà nói: “Thấy hôn!” Rồi đi với thầy điều dưỡng mà qua nhà thương.

Cô Ngọ lên xe hơi mà đi một mình, mặt cô chừ bự.

Tối cô đi chơi về rồi vợ chồng ngồi ăn cơm với nhau. Vì người bệnh nằm phòng số 8 nóng mê man, Vĩnh Xuân lo ngại trong lòng, nên ngồi ăn, ông không muốn nói chuyện. Còn cô Ngọ vừa mới ngồi lại thì cô kêu bồi kêu bếp la ó om sòm, chề món này nếm lát, chề món kia ăn không được.

Vĩnh Xuân đã rối trí về chức nghiệp mà ông còn bực mình về thói ồn ào của vợ nữa, bởi vậy ông ăn không biết ngon, và riết cho hết chén cơm rồi đi uống nước. Ông bước ra sân rồi đi qua đi lại mà suy nghĩ. Chừng vợ ăn cơm rồi đi lên lầu ông mới trở vô phòng thí nghiệm, vắn đèn khí bật lên và dỡ sách thuốc ra mà coi.

Ông cứ ngồi coi sách đến 11 giờ khuya. Thành linh cô Ngọ xô cửa bước vô hỏi lớn rằng: “Chùng này sao chưa chịu đi ngủ ngồi làm gì mà ngồi ghì dưới này?”

Ông cứ ngó trong cuốn sách mà đáp:

- Mình có buồn ngủ thì ngủ trước đi. Tôi mắc làm việc.
- Việc gì?
- Có một người bệnh đau chứng lạ quá, thuở nay tôi chưa thấy, bởi vậy tôi phải khảo cứu lại coi cái gốc bởi đâu mà gây chứng bệnh đặng tôi để thuốc cho trúng, thì trị mới được.
- Làm ban ngày mà thôi, chớ tội gì mà phải làm thêm ban đêm nữa.
- Làm nghề Đóc tơ mà kể gì ngày hay đêm. Người ta có bệnh người ta đến, hoặc người ta rước mình đi thì người ta phú tánh mạng của người ta cho mình. Dầu ban đêm hay ban ngày, mình cũng phải hết lòng lo cứu chữa người ta, dầu đường xá xa xôi trắc trở

mình cũng không được phép từ chối. Cái chức nghiệp của ông đốc tư là vậy đó. Còn tôi đây, tôi làm đốc tư mà tôi lại lập nhà thương đặng nuôi bệnh. Những người có bệnh họ đến nằm trong nhà thương của tôi, họ tin tôi, họ chắc tôi sẽ làm cho họ hết bệnh. Nay có một người bệnh trở nặng thành linh tôi phải dụng hết trí não tìm phương cứu người ta, chớ không lo sao được.

- Hừ! Khéo nhiều chuyện! Thôi ở đó mà lo.

Cô Ngọ ngoe nguẩy bỏ đi ra, rồi đi lên lầu đóng cửa cái rầm.

Vĩnh Xuân lắc đầu rồi đứng dậy đi qua bên nhà thương. Ông vô phòng số 8 mà thăm bệnh nhơn, thấy bệnh nhơn bớt nóng và diện mạo tỉnh táo, thì ông mừng, nên trở về nhà ông mới chịu đi ngủ.

Qua ngày hôm sau, lối 11 giờ trưa, có người đến rước ông lên coi mạch cho một bệnh nhơn già trên Tân Định. Ông kêu sếp phơ biểu đem xe hơi ra cho ông đi. Sếp phơ mới chạy ra ngoài. Ông nghĩ đường đi không xa, mà người ta rước gấp, nói bệnh ngặt, nếu chờ kiếm cho được sếp phơ thì trễ nãi, bởi vậy ông lên xe kéo mà đi. Đến nhà bệnh, ông coi mạch, viết toa biểu đi mua thuốc rồi ông về. Tuy bệnh không có chi nặng lắm, nhưng mà bệnh nhơn trọng tuổi, nên khó chịu một chút, bởi vậy chừng trở về trong tâm trí ông không yên. Xe ngừng, bước lên thêm, thì thấy vợ đứng tại cửa, sắc mặt hầm hầm, ngó ngay ông mà hỏi rằng: “Đi đâu vậy hử?”

Ông nghe giọng bắt nhả thì ông chưng hửng, song ông không giận, ông cười mà đáp rằng:

- Đi coi mạch cho người ta trên Tân Định.
- Đi đâu mình cũng nói đi coi mạch hết thầy.
- Mình đừng có nói như vậy chớ. Nếu không phải đi coi mạch, thì tôi có thể nào mà nói ra khỏi nhà hoặc nhà thương được đâu.
- Mình nói mình đi coi mạch, mà ra khỏi nhà rồi mình đi đâu ai biết được.
- Mình nghi tôi đi đâu?
- Không phải tôi “nghi”, tôi biết “chắc” chớ.
- Mình biết chắc sự gì?
- Sự gì tôi cũng biết hết thầy.
- Tánh mình kỳ quá. Mấy tháng nay tôi cắt nghĩa hết sức, mà mình không chịu hiểu, mình cứ ghen hoài. Tôi làm đốc tư mà đi coi mạch, mình nghi, bệnh nhơn tới mình ky, mình không bỏ cái thái độ đó, thì có thể nào tôi làm tròn chức nghiệp của tôi được.
- Hễ nói chuyện, thì cứ chưng cái chức đốc tư! Tôi không màng đâu.

Vĩnh Xuân rùn vai rồi bỏ đi rửa mặt.

Ăn cơm trưa, vợ chồng không nói chuyện với nhau. Chừng ăn rồi, Vĩnh Xuân cởi áo nằm trên cái divan tại salon lim dim lối một giờ đồng hồ rồi bận áo lại mà vô phòng thí nghiệm.

Đến chiều, cô lại coi mạch bữa trước đó ngừng xe hơi ngoài cửa, rồi chậm rãi đi vô sân, tay có cầm một hộp thuốc. Chừng cô vô tới thêm, thì cô Ngọ chặn lại mà hỏi rằng:

- Cô đi đâu?
- Tôi đi tiệm thuốc.
- Cô về đi. Không có đốc tư ở nhà.
- Vậy chớ ông đốc tư đi đâu?
- Đi đâu tự ý người ta, cô không cần phải biết làm chi.
- Sao hôm qua ông đốc tư viết toa biểu tôi mua thuốc rồi bữa nay đem lại cho ông tiệm, mà ông lại bỏ đi đâu?
- Cô kiếm đốc tư khác tiệm cho. Đốc tư của tôi không bằng lòng tiệm cho cô.

Cô nọ chưng hửng, ngó cô Ngọ mà cười ngạo rồi quày quả xây lưng, không thềm từ giã, vừa đi vừa nói lảm bảm “Thầy thuốc gì mà kỳ quá!”.

Cô Ngọ đứng ngó chừng cho cô nọ lên xe đi rồi, cô mới mở cửa phòng coi mạch mà nói với chồng rằng:

- Con hôm qua đó nó trở lại, tôi đã đuổi nó về rồi, nói cho mà biết, đừng có chờ mắt công.

- Con hôm qua là con nào?
- Khéo làm bộ! Con nhõng nhẽo với mình hôm qua; mình hẹn với nó bữa nay trở lại đó, chớ con nào.
- Trời ơi! Người ta đến tiêm thuốc mà mình đuổi người ta hay sao?
- Tôi đuổi đi rồi.

Vĩnh Xuân đứng dậy chắc lưỡi lắc đầu mà nói rằng: “Mình làm thái quá! Thế này tôi phải sang nhà thương cho người khác và dẹp cái nghề độc tơ cho rồi!”.

Ông nóng nực quá, ngồi đứng không được, nên tay mở nút áo, tay vuốt đầu lia lia rồi lấy nón đội mà đi.

Ông ra khỏi cửa rồi ông đi bộ lên hướng trường đua cũ. Ông lên tới đầu đường Mayer ông quẹo mà đi qua Tân Định, trở xuống Đức Hộ, ông mới chun nên đi xe điện mà xuống Sài Gòn. Tới nhà gare Catinat thì trời đã tối rồi, trong nhà hàng và ngoài đường đèn đuốc sáng trưng. Ông mới xuống xe đi dọc theo đường Catinat mà xuống mé sông. Gặp quán rượu, ông ngồi uống một cái bock mà giải khát. Có mấy người ngồi uống rượu biết ông, thấy bộ ông buồn bực thì đều lấy làm lạ, xong không dám hỏi.

Đến 8 giờ, ông vô một nhà hàng ở đường Kinh Lấp mà ăn cơm, rồi thủng thẳng đi bộ mà về.

Về tới nhà ông không thấy vợ, ông hỏi bồi, mới hay vợ đã lấy xe hơi mà về Tân An hồi 6 giờ chiều. Ông qua nhà thương đi một vòng, rồi lên lầu thay đồ mà nghỉ.

V

Từ ngày tờ báo „*Tân Phụ Nữ*” ra đời, thì những người có trách nhiệm trong tòa soạn đều tận tâm cố gắng về sự sáng lập *Bình dân Bảo sanh đường* trong mấy chỗ đông đảo, để cho đờn bà nghèo đến lúc sanh con, có chỗ sạch sẽ mà nằm khỏi đi xa, lại khỏi bị tay mấy “bà mụ xóm” không có học thức, không biết vệ sinh là gì.

Những bài đăng trong báo cốt nói Nhà nước có lòng thương, muốn cho dân số càng ngày càng thêm đông nên tại Châu Thành Chợ Lớn có lập một nhà bảo sanh thiệt lớn và tại mỗi tỉnh thành cùng tại nhiều quận có lập nhà bảo sanh nhỏ, để giúp cho đờn bà sanh đúng phép có vệ sanh. Đã vậy mà trong nhiều làng lớn Nhà nước còn đặt mụ có bằng cấp đến nhà giúp sanh cho nhơn dân. Nhờ cái chánh sách y tế rất nhơn huệ của Nhà nước như vậy nên mấy mươi năm sau đây cái nạn yếu tử giảm được nhiều. Tuy vậy mà chung quanh Sài Gòn – Chợ Lớn có nhiều xóm như Vĩnh Hội, Cầu Kho, Xóm Chiêu, Tân Định, Đất Hộ, Thị Nghè, Phú Nhuận, Chí Hòa, dân nghèo ở đông đặc, mỗi lần đờn bà sanh phải đi đến nhà bảo sanh Chợ Lớn thì xa quá. Còn ở trong nhiều làng lớn, dầu có mụ của Nhà nước đi nữa, mà không có nhà bảo sanh thì cũng bất tiện cho đờn bà nghèo. Báo „*Tân Phụ Nữ*” cố gắng khuyên mấy bà mụ cô giàu có ở mấy chỗ nói trước đó, phải thương xót chị em đờn bà nghèo khổ, vui lòng chung đậu tiền bạc, ai giàu lớn thì đậu nhiều, ai giàu nhỏ thì đậu ít, đặng cất mỗi chỗ một tòa nhà “*Bình dân bảo sanh đường*” rồi yêu cầu Nhà nước đặt một cô mụ có bằng cấp ở cai quản và giúp sanh cho nhơn dân. Nhà bảo sanh này định có một hạng mà thôi, ai vô nằm mỗi ngày chỉ đóng tiền nhiều lắm là một cắc để ăn cơm mà thôi.

Báo cố gắng mới có mấy tháng mà ở xóm Chí Hòa mấy bà mụ cô có lòng từ thiện đã lập được một “*Bình dân Bảo sanh đường*”.

Bữa nay khánh thành nhà bảo sanh ấy, nên những người sáng tạo mời cô Tổng lý báo “*Tân Phụ Nữ*”. Cô Tân Phong nữ sĩ đi dự lễ, lại dắt cô Thanh Lễ theo. Lễ khai mạc hồi 3 giờ chiều, cô Tân Phong đọc một bài diễn văn mà khen ngợi lòng từ thiện của mấy bà mụ cô ở Chí Hòa rồi nói chuyện chơi đến 4 giờ rưỡi mới lên xe mà về.

Xe xuống đường Verdun, chừng tới Clinique Cochinchinoise, cô Thanh Lễ biểu cô Tân Phong ngừng lại và nói rằng:

- Chị để tôi ghé thăm cô đốc tư Vĩnh Xuân một chút, và lấy tiền báo luôn thể.
- Rồi lát nữa làm sao chị về?
- Chị ghé chơi với tôi được không?
- Ôi! Tôi ghé sao được.
- Thôi, chị về trước đi, lát nữa tôi về xe kéo.
- Nè, chị có ghé, như gặp ông đốc tư Vĩnh Xuân, chị đừng có nói tôi là ai đa, nghe hôn.
- Tôi biết mà. Nói làm chi. Có lẽ tôi sẽ phỏng vấn đốc tư về cách trị bệnh đờn bà và cách nuôi dưỡng con nít chơi. Mà thế nào tôi cũng xin ông để quảng cáo cho báo mình.
- Chị muốn xin quảng cáo thì xin, song việc đó không cần chi lắm. Có một điều cần nhứt là chị cần dè dặt.
- Chị để mặc tôi. Chị về đi.
- Lát nữa sẽ gặp nhau.

Cô Tân Phong mở máy cho xe chạy. Cô Thanh Lễ xăng xóm đi vô nhà đốc tư Vĩnh Xuân. Khi cô bước lên thềm thì người gác cửa tiếp chào và hỏi rằng:

- Thưa, cô muốn coi mạch phải hôn?
- Tôi muốn đến thăm cô đốc tư.
- Cha chả, rui quá, bà tôi không có ở nhà.
- Vậy chớ đi đâu?
- Bà tôi về Tân An hôm nay.
- Anh có nghe chừng nào lên hay không?

Người gác cổng liếc mắt ngó cửa phòng coi mạch, rồi bước lại gần cô Thanh Lệ vừa cười vừa nói rằng:

- Bà tôi giận ông tôi, rồi bỏ đi về Tân An, nên không hiểu chừng nào mới lên.
- Sao mà giận?
- Cô vẫn biết, đờn bà có một cái đó mà sanh giặc, chớ có chuyện chi đâu.
- Ghen phải hôn?

Người gác cổng cười mà cô Thanh Lệ cũng cười.

Cô Thanh Lệ hỏi:

- Cô đốc tợ ghen lắm hay sao?
- Tôi nói lỡ nhiều rồi... Cô quen với bà tôi hay là cô quen với ông?
- Tôi là chị em bạn với cô đốc tợ.
- Xin cô thương tôi; sau cô có gặp bà tôi, xin cô đừng có học lại việc tôi thèo lèo, mà bà đuổi tôi tội nghiệp.
- Anh an lòng, tôi không có học lại đâu mà sợ.
- Cám ơn cô.

Cô Thanh Lệ đứng suy nghĩ một hồi rồi hỏi:

- Ông đốc tợ có nhà hay không?
- Thưa có. Ông tôi ngồi trong phòng coi mạch.
- Có khách nào hay không?
- Thưa, không. Hồi nãy có mấy người bệnh lại, ông tôi coi mạch cho toa, họ đã về hết rồi. Bây giờ ông tôi ngồi có một mình trong phòng.

Cô Thanh Lệ mở hộp lấy một cái danh thiếp đưa cho người gác cổng và nói rằng: “Anh làm ơn đưa tấm danh thiếp đây cho ông đốc tợ và nói tôi xin vô thăm ông một chút”. Người gác cổng vừa cười và nói: “Xin cô đừng học chuyện tôi thèo lèo hồi nãy”. Cô Thanh Lệ gật đầu. Người gác cổng mở cửa phòng coi mạch bước vô một chút rồi trở ra mời cô Thanh Lệ vô.

Cô Thanh Lệ vừa bước chân tới cửa phòng thì thấy Đốc tợ Vĩnh Xuân đương đi ra tiếp cô. Ông cúi đầu chào cô một cách rất hiệp lễ, khép cửa phòng lại, rồi chỉ một cái ghế để dựa bàn viết mà mời cô ngồi. Ông ngồi tại bàn viết, ngó ngay cô mà hỏi rằng:

- Chẳng hay cô có việc gì cần tôi, nên cô đến thăm tôi đây?
- Ông là một nhà bác học, ngày giờ của ông quý báu lắm, em đến đây làm phiền cho ông, xin ông tha lỗi.
- Cô chẳng có lỗi chi mà phải xin tôi tha. Thiệt tôi vì chức nghiệp nên ít có thời giờ rảnh. Nhưng hiện bây giờ tôi không mắc bận việc chi hết. Vậy cô có việc chi xin cô tỏ đi. Tôi sẵn lòng nghe.

Cô Thanh Lệ vừa muốn nói, kế chuông điện thoại kêu ren ren, Vĩnh Xuân xin lỗi cô rồi cầm ống mà nghe. Ông nói: “Phải, đây là Clinique Cochinchinoise... Tôi được hân hạnh mà nói chuyện với ai đó?... À, bonjour Tuần... Phải Vĩnh Xuân đây... Mạnh giỏi, cám ơn...Ồ! Công việc thì luôn luôn, làm sao mà đi chơi được. Toa⁷ là đốc tợ nhà nước, hết giờ toa nghỉ; còn mỏa⁸ bị nhà thương riêng của mỏa tự nhiên mỏa phải lo chớ sao...Hả, toa mới đám cưới? Bữa nào?...mười bảy tháng này?...Bữa nào toa đãi tiệc thì mỏa rảnh vô chung vui với, một ít giờ đồng hồ có lẽ được, chớ đi xuống tới được Cần Thơ nà rước dâu thì chắc là không được...Mỏa đi rồi mỏa bỏ nhà thương cho ai...Xin toa tha lỗi...Hả? Ma femme? Cha chả, cái đó mỏa không dám hứa với toa...bởi vì nó giận mỏa đi về dưới Tân An mấy bữa rày. Hôm qua ông thân mỏa lên ép mỏa đi rước nó, mà mỏa bận quá có lẽ nào đi được...Mỏa có biết chừng nào nó lên đâu mà dám hứa với toa cho nó đi rước dâu... Hà? Ối! Cứ cái mừng cũ đó hoài, toa biết mà...Thì ghen chớ có chi đâu...Chớ chi mỏa chơi bởi nên ghen là đáng lắm. Ngặt mỏa làm việc muốn bề trí khôn, ngoài chức nghiệp mỏa không biết làm chi nữa, mà cứ ghen

⁷ anh

⁸ tôi

hoài, ghen làm cho thân chủ thiệt khổ quá. Chớ sao! Mỏa ngán lắm toa, phải dè như vậy mỏa ở độc thân khéo quá ...Ồ! Gia đình hạnh phúc! Khỉ mốc chớ gia đình hạnh phúc! Mỏa ném gia đình hạnh phúc rồi!...Ồ, bạn trăm năm, tri ân tri kỷ, mỏa mong cho toa lắm! Nhưng mà để toa cưới rồi toa sẽ thấy...Ừ, thì cưới con nhà lẽ nghĩa chớ sao, mỏa đã chạy một gái thời nay, mà còn muốn chết đây chớ...Cám ơn, mỏa vái cho toa số phước hơn mỏa ...Cám ơn, cám ơn... mỏa chúc cho toa cũng vậy...Au revoir”

Vĩnh Xuân móc ống điện thoại rồi ngó Cô Thanh Lệ, cười và hỏi: ”Chúng ta nói chuyện tới đâu tôi quên rồi”.

Cô Thanh Lệ nãy giờ day giờ chổ khác, dường như không để ý tới câu chuyện của Vĩnh Xuân nói trong điện thoại, nhưng cô nghe rõ hết, nghe bao nhiêu đó thì đủ hiểu gia đạo của Vĩnh Xuân rồi. Chừng Vĩnh Xuân hỏi cô nói chuyện tới đâu, thì cô đáp rằng: ”Chị em chúng em là gái tân học, hiệp nhau lập một tờ nhật báo đề hiệu "*Tân Phụ Nữ*" đặng mở đường tấn hóa và bình vực quyền lợi cho phe nữ lưu. Tờ báo chúng em mới ra đời mới có mấy tháng nay mà được chị em trong ba Kỳ hoan nghinh đặc biệt, nên mỗi ngày báo phải xuất bản trên 20 ngàn số mới đủ bán. Em là một viên phụ bút nhỏ mọn trong tòa soạn, song em có nghe ông là một vị bác sĩ đại tài chuyên môn trị bệnh đòn bà và con nít, nên em đến đây xin phỏng vấn ông về cái vấn đề đòn bà. Em muốn biết coi một người đòn bà ở độc thân cô thể sống lâu hơn mọi người đòn bà có chồng hay không, và nếu quả thiệt như vậy thì nhờ duyên có nào? Nếu ông vui lòng chỉ dẫn, thì em sẽ ghi lời ông dạy, rồi em đăng lên báo cho chị em phụ nữ biết”.

Vĩnh Xuân chau mày mà hỏi:

- Té ra cô là người ở trong tòa soạn báo "*Tân Phụ Nữ*"? Phải tờ báo này đỏi theo mục đích: “Giải phóng Phụ nữ, công kích hôn nhơn, yêu cầu nam nữ bình quyền, phải không?”
- Thưa, phải.
- Vợ tôi có mua tờ báo ấy. Tôi thường có đọc nữa.
- Nếu vậy thì chị em chúng tôi vinh diện lắm.
- Tôi đọc mà tôi buồn lung lắm.
- Thưa ông, em muốn xin ông tỏ cho em biết coi tờ "*Tân Phụ Nữ*" có chỗ nào không vừa ý ông, nên ông đọc mà ông buồn?
- Tôi buồn vì tôi thấy mấy cô cày ruộng, mà mấy cô mắc cái cày trước cặp bò.
- Xin ông nói rõ hơn một chút.
- Mấy cô muốn giải phóng nữ, muốn nam nữ bình quyền. Giải phóng làm chi, bình quyền làm chi? Mấy việc ấy không là việc cần ích. Hiện nay đòn bà con gái An Nam được bao nhiêu người có học thức rộng như mấy cô? Ít lắm, phần đông còn quê mùa dốt nát, chưa hiểu nghĩa vụ làm vợ, làm mẹ. Chớ chi mấy cô đòi đòi tôn chỉ, mấy cô chuyên dạy cho đòn bà con gái An Nam biết phận sự làm vợ, biết nghĩa vụ làm mẹ, thì có ích nhiều lắm. Chưa giải phóng, chưa bình quyền, mà đòn ông còn gần chết thay, nếu được giải phóng, được bình quyền, thì ai chịu cho nổi.
- Thưa ông, em đến đây là quyết phỏng vấn ông, chớ không phải đến để tuyên truyền tôn chỉ. Đã vậy mà em là một viên phụ bút nhỏ trong tòa soạn, em không được phép sửa tôn chỉ của tờ báo. Quyền ấy thuộc về cô Tổng lý. Nếu bữa nào rảnh ông ghé báo quán mà nói chuyện với cô Tổng lý.
- Tổng lý là ai?
- Cô Tân Phong nữ sĩ.
- Cô được bao lớn? Có chồng có con hay chưa?

- Thừa, cô Tân Phong bằng tuổi em, chứ không lớn. Cô thể độc thân không chịu lấy chồng.
- Tôi biết báo quán ở đại lộ Norodom. Để bữa nào rảnh tôi sẽ ghé đăng xin đổi tôn chỉ mà dạy dùm đờn bà con gái một chút. Còn cái vấn đề cô hỏi tôi hỏi này là một vấn đề rất khó giải quyết. Thuở nay nhiều nhà bác sĩ đã làm sách mà nghị luận, người thì nói độc thân bổ ích cho sự sống, kẻ thì cho hôn nhân có ích. Theo ý riêng của tôi, cho sự độc thân là có ích. Để có rảnh tôi soạn sách luận về vấn đề ấy rồi tôi cho cô mượn cô coi, chứ ngồi nói chuyện thì không thể giải cho hết ý tứ được.
- Nếu được như vậy thì em cảm ơn ông lắm. Em xin phép hỏi ông một điều này nữa: Ông đi du học nhiều năm, bây giờ ông trở về quê hương, ông thấy tánh tình và thái độ của đờn bà con gái An Nam có đời đời hay không?
- Đời đời nhiều lắm.
- Đời đời như vậy là hay, hay là dở?
- Vấn đề đó tôi chưa khảo cứu cho tường tận nên tôi chưa dám nói. Khi tôi mới về, tôi thấy con gái tập thời mới tôi coi dở lắm, mà rồi bây giờ tôi lại thấy gái giữ thói xưa tôi coi càng dở hơn nữa. Mà chỗ tôi thấy là bề ngoài. Tôi đương tính khảo cứu bề trong. Chừng nào tôi khảo cứu xong rồi thì tôi mới dám phân đoán.

Hai người nói chuyện tới đó, kể nghe có tiếng giày đi ngoài cửa. Cô Thanh Lệ đứng dậy nói rằng: "Em làm mất thì giờ của ông, em xin ông tha lỗi".

Vĩnh Xuân cũng đứng dậy vừa cười vừa đáp:

- Tôi tha lỗi, nhưng mà tôi buộc cô đừng đem theo những lời tôi nói với cô này giờ vào nhật báo.
- Em chịu hứa lời. Mà em xin ông phải hứa chắc ông sẽ cho em mượn mấy cuốn sách mà ông nói hồi này.
- Được. Để tôi soạn rồi tôi sẽ đem lại báo quán mà cho cô mượn, luôn dịp tôi cãi tôn chỉ với cô Tổng lý chơi.
- Ông vui lòng để quảng cáo về nhà thương của ông vào báo "*Tân Phụ Nữ*" chăng?
- Xin lỗi cô, tôi không ưa làm quảng cáo. Đã vậy mà lúc này tôi mệt trí quá, tôi có ý muốn sang nhà thương của tôi cho đốc tư khác, bởi vậy làm quảng cáo không tiện.

Cô Thanh Lệ từ giả mà ra. Vĩnh Xuân mở cửa đưa cô thấy có người bệnh đương ngồi chờ ở phòng khách thì mời vô liền.

Cô Thanh Lệ về tới báo quán thì đồng hồ chỉ sáu giờ. Cô đi ngang qua cửa phòng quản lý, cô dòm vô, thì thấy đèn sáng trưng, ông Hạo Nhiên còn ngồi tại bàn viết, mà ông không làm việc, ông khoanh tay ngồi ngó sững vô vách, mặt buồn hiu. Cô bèn đứng lại hỏi rằng: "Chừng này anh còn ngồi làm chi đó, coi bộ buồn dữ vậy?"

Hạo Nhiên giựt mình day ra, thấy Cô Thanh Lệ thì cười và đáp rằng:

- Ở nhà một mình, về sớm rồi nằm chèo queo đó có ích gì, chờ tối một lát rồi sẽ về cũng được.
- Chị Tân Phong còn ở trên lầu không?
- Còn. Đang nói chuyện với khách ở trên!
- Khách nào đó?

Thì cũng ông Tạ Chí Thành, chứ có khách nào lạ đâu. Bữa nào cũng ra chà lết làm mất thì giờ của người ta quá.

Té ra ông Tạ Chí Thành. Để tôi lên kiểm chế làm cho ông buồn đặng ông về cho rảnh.

Cô Thanh Lệ lên phòng Tổng lý, thấy cửa mở thì cô đi đũa vô, bắt tay chào Tạ Chí Thành rồi kéo ghế ngồi gần cô Tân Phong mà nói rằng:

- Tôi gặp rồi.
- Gặp ai?
- Gặp người chồng.
- Có phỏng vấn hay không?
- Cuộc phỏng vấn thì hồng, nhưng mà tôi biết nhiều chuyện khác ngộ lắm.
- Chuyện gì?
- Mắc có khách nên không lẽ tôi nói. Để khách về rồi tôi thuật lại cho nghe. Chuyện hay lắm!
- Tạ Chí Thành biết nếu mình ngồi lý nữa thì người ta buồn, nên đứng dậy nói rằng: “Thôi để tôi đi để cho hai cô nói chuyện riêng”.

Cô Tân Phong nói rằng:

- Không mà. Chị em tôi nói chuyện về tờ báo, chớ có chuyện riêng gì đâu, ông đừng ngại.
- Tôi muốn mời hai cô đi ăn cơm với tôi chơi.
- Tôi với anh Hạo Nhiên mới đi ăn cơm với ông hôm qua rồi; sao bữa nay ông còn mời nữa?
- Bữa nay đi với cô Thanh Lệ.
- Cha chả! Nếu ông nhưc định nuôi cơm chúng tôi hằng ngày thì ông nói trước cho chúng tôi biết đặng đuổi đầu bếp đã chớ.
- Mấy cô đuổi hết đầu bếp đi. Tôi sẽ mời mấy cô đi ăn cơm luôn luôn.
- Cám ơn ông. Nói chơi với ông chớ bữa nay chị em chúng tôi mắc làm việc, đi ăn nhà hàng không tiện. Xin để bữa khác.
- Mai được hôn?
- Tôi không dám hứa trước.
- Để tối mai tôi ra nữa. Còn việc lập nhà bảo sanh đó, xin cô vui lòng cho phép tôi làm như vậy, đừng ngại chi hết.
- Ông trọng tôi quá.
- Người đáng trọng mà không trọng, vậy chớ trọng ai?
- Ông làm tôi ái ngại quá.
- Có chi đáng ngại đâu. Tôi xin phép hai cô cho tôi về.

Tạ Chí Thành bắt tay từ giã hai cô rồi xuống thang lầu.

Cô Tân Phong nhận chuông. Người lon ton chạy vô. Cô dạy xuống dưới phòng quản lý nói cho ông Hạo Nhiên hay rằng ông về cũng được, khỏi chờ cô nữa.

Người lon ton ra rồi, Cô Thanh Lệ hỏi:

- Ông Tạ Chí Thành nói chuyện mở nhà bảo sanh ở đâu vậy?
- Ông nói ông muốn hưởng ứng theo cuộc vận động của chị em mình, nên ông xuất tiền cấp một “*Bình dân Bảo sanh đường*” trong một miếng đất của ông ở phía Phú Lâm. Ông cất gài rồi nên xin phép tôi đặng lấy hai chữ Tân Phong và đặt hiệu nhà bảo sanh ấy.
- Được vậy thì tốt lắm. Ông làm nghĩa mà lai trọng chị nữa.
- Người như vậy mà biết trọng ai? Trọng tình dục chớ trọng tôi. Nếu biết trọng tôi sao cứ ve tôi hoài.
- Cái trọng của người thấp thì như vậy đó chớ sao.

- Bởi người trọng thấp thỏi như vậy nên hồi nãy ông ghé thăm, chị chưa về, chị Thiên Hương cũng vắng mặt, tôi phải biểu lon ton dặn anh Hạo Nhiên ở lại chờ tôi.
 - Lẽ nào ông Tạ Chí Thành dám làm điều vô lễ với chị hay sao mà chị sợ dữ vậy?
 - Mình phải đề phòng chớ. Thôi bỏ chuyện đó đi. Hồi nãy chị nói chị ghé thăm ông đốc tư Vĩnh Xuân. Chị biết được nhiều chuyện ngộ. Chuyện gì đâu chị thuật lai nghe chơi?
 - Cô Ngộ ghen tương rồi bỏ đi về Tân An hôm nầy rồi. Ông Vĩnh Xuân rồi trí lăm định sang nhà thương.
 - Có lẽ nào mà kỳ cục như vậy.
 - Thiệt vậy chớ, tôi đang nói chuyện thì ông đốc tư nào đó nói điện thoại, mời ông đi ăn đám cưới. Ông nói chuyện nghe chán ngán cuộc vợ chồng quá. Tôi nghe rõ ràng. Mà chừng tôi xin quảng cáo thì ông lại nói có lẽ ông sẽ sang nhà thương cho người khác, nên ông không cần cố động nữa.
- Cô Tân Phong nghe như vậy, thì cô ngồi suy nghĩ một hồi lâu rồi cô thở ra mà nói:
- Ông chê gái đương thời mang đằm coi không được, Ông kén lẽ nghĩa theo lẽ lối xưa, té ra ông cũng không được hưởng hạnh phúc.
 - Tôi nói chuyện với ông, tôi hiểu ý ông đã ăn năn rồi.
 - Dầu ăn năn thì cũng đã trễ.
 - Ông nói bữa nào rảnh ông ghé báo quán mà nói chuyện với chị.
 - Ý! Đến nói chuyện gì? Chị nói xì ra cho ông biết tôi hay sao?
 - Không! Ông có biết chị đâu. Ông kích bác chủ nghĩa của tờ báo "*Tân Phụ Nữ*". Ông nói rất đỗi đờn bà con gái chưa được giải phóng, chưa đồng quyền với đờn ông đã điên đầu điên óc rồi, nếu cho giải phóng, cho bình quyền thì ai chịu nổi. Ông khuyên tôi phải sửa chủ nghĩa, lo dạy dỗ cho đờn bà con gái biết đạo làm vợ, biết phận làm mẹ thì có ích hơn. Tôi không chịu cãi với ông, vì tôi đâu có quyền sửa chủ nghĩa của tờ báo được. Ông mới nói để bữa nào rảnh ông sẽ kiểm Tổng lý mà nghị luận chuyện ấy.
 - Nếu ông nói như vậy thì thiệt quả gia đình ông không được hòa thuận đằm ấm rồi.
 - Cái đó tôi biết chắc như vậy. Chẳng những tôi nghe ông nói chuyện điện thoại mà thôi, mà người gác cửa cũng có khai lén với tôi như vậy nữa.
 - Nếu vậy thì cái đời của ông cũng đã hỏng rồi!
 - Ối! Có vậy cho ông sáng con mắt, hết chê gái kim thời.
 - Nói chuyện với chị mà ông còn chê gái kim thời nữa hay không?
 - Ông không chê nhưng mà ông chưa chịu khen. Bữa nào ông ghé đến thăm chị, thì chị cho ông một bài học đặng ông mở con mắt một chút.
 - Không! Tôi không muốn tiếp ông. Nếu ông đến đây thì tôi cậy chị, hoặc chị Thiên Hương nói chuyện.
 - Chị sợ hay sao?
 - Sợ cái gì?
 - Sợ ông nhìn rồi ông biết chị.
 - Nói mà chơi, chớ dầu ông biết tôi là con Hai Tân mà ông chê bai phụ rẫy hồi năm ngoái đó đi nữa, cũng không hại gì đến tôi. Bây giờ tôi không muốn gặp mặt ông là vì ông chê tôi hư mà tôi chưa hư. Tôi muốn để chừng tôi già, tôi hư đủ cách hết, rồi thì tôi sẽ giáp mặt mà kể hết các chỗ tôi hư cho ông nghe.
 - Chị nói mấy lời thì đủ cho tôi hiểu chị còn thương ông Vĩnh Xuân nhiều lắm.

- Tôi thù, tôi oán, chớ thương!
- Thì bởi thương nên mới oán đó.

Cô Tân Phong ngồi lặng thinh suy nghĩ. Cách một hồi cô dẹp giấy tờ rồi đứng dậy nói rằng: "Thôi, về ăn cơm. Đói bụng rồi".

VI

Đồng hồ gõ 5 giờ.

Cô Tân Phong viết dứt bài xã thuyết cho số báo ngày mai, cô buông cây viết, duỗi hai chân ra, rồi dựa lưng vào ghế mà đọc. Cô đọc rồi, chắc cô đắc ý, nên miệng chum chím cười.

Cô ngó đồng hồ, rồi tính đi qua phòng rửa mặt mà đòi phần lại. Mà cô vừa mới đứng dậy thì cô Thiên Hương với chồng là bác vật Qui mở cửa bước vô. Ba người chào nhau rất vui vẻ.

Cô Tân Phong hỏi bác vật Qui:

- Bữa nay anh về trước tan hầu hay sao, mà mới chừng này mà hai ông bà đã xuống tới đây?
- Phải. Tôi về hồi 4 giờ.
- Sớm mai chị Thiên Hương hẹn 6 giờ sẽ đi, nên tôi chưa kịp rửa mặt đòi phần.
- Để như vậy coi cũng đẹp lắm rồi, cần gì phải đòi phần lại.
- Tôi đẹp lắm hay sao?
- Đẹp lắm.
- Vậy mà có người chê tôi đa anh.
- Tại họ khờ nên họ mới chê chớ.

Cô Tân Phong cười rồi ngó cô Thiên Hương mà nói:

- Chị này bữa nay bận áo tốt dữ!
- Ở nhà tôi kiếm mua cho tôi đó.
- Chị được chồng cưng, kiếm áo tốt mua cho như vậy, thì chị sung sướng quá!
- Chị muốn sung sướng như tôi thì chị lấy chồng đi, rồi chồng cũng mua áo cho chớ gì.
- Cám ơn, tôi chưa mắc lấy chồng.
- Chị này nói nghe phát ghét, lấy chồng mà “mắc” nỗi gì? Anh Chí Thành quyền luyến chị quá. Chị ưng ảnh đi. Chị làm vợ anh Chí Thành, chị sung sướng hơn người ta hết thấy.
- Chắc hôn?
- Chắc lắm chớ.
- Chị đừng nói bướng. Tôi không tin chắc chút nào hết.
- Ảnh có học thức đủ dùng, mà ảnh giàu lớn, lại ảnh yêu chị nữa, có chồng như vậy, làm sao mà không sung sướng được.
- Được giàu, được yêu, chưa phải là có hạnh phúc đâu chị. Như người ta yêu mình theo cách mà chị không thích, thì mình có sung sướng gì đâu? Như người ta giàu, mà mình không cần sự giàu ấy, thì có ích gì cho mình?

Cô Thanh Lệ bước vô cửa, thấy ba người thì cô đứng lại nói lớn rằng: ”Sửa soạn đi Biên Hòa phải không? Còn sớm lắm mà. Cha chả, chị Thiên Hương bận áo tốt dữ! Buổi chiều nay ở nhà gò cái áo đó, hèn cho không xuống báo quán.”

Cô Thiên Hương đáp:

- Đi ăn tiệc mà không gò áo sao được kìa.
- Tôi bận như vậy đi được hôn?
- Bận như vậy thì thôi, chớ còn muốn gì nữa.
- Ối! Mà anh Chí Thành muốn chị Tân Phong, chớ phải ảnh muốn tôi hay sao mà tôi phải chung diện.

Cô Tân Phong bước tới và mặt cô Thanh Lệ mà nói: ”Chị yêu này cũng còn nói như vậy nữa! Nè. Tôi cảm nhứt không cho ai được nói người ta muốn tôi. Tôi sanh ra để làm việc gì, chớ không phải là để người ta muốn đâu.”

Bác Vật Qui cười và hỏi:

- Trời sanh đờn bà con gái cốt để cho đờn ông con trai muốn, chớ để làm gì?
- Thủ cựu! Ốc xưa! Trời sanh đờn bà để trừng trị những người đàn ông quấy, để sửa lòng sửa tánh cho đờn ông trở nên đứng đắn, biết hay chưa?

- Cô nói như vậy sao cô không trừng trị anh Chí Thành, để ảnh theo ve cô hoài vậy?
- Ve hồi nào? Ảnh tới lui, chà lét, ảnh mời đi ăn uống chớ ảnh có dám nói một tiếng chi khiếm nhã với tôi đâu. Chùng nào ảnh ló mòi quấy, rồi mấy anh chị sẽ thấy mà.
- Tốt! Tốt! tôi sẽ chống mắt mà coi.

Cô Tân Phong cười và nói: "Bữa nay anh Chí Thành đãi tiệc lớn trên vườn cao su của ảnh. Ảnh mời bọn mình, mà cũng mời người ta nữa. Vậy tôi phải thay đồ rửa mặt cho sạch sẽ mới được. Thôi, mấy anh chị ngồi đó chờ tôi một chút. Chị Thanh Lệ, chị làm ơn sai lon ton chạy xuống bảo anh Hạo Nhiên sửa soạn đi với mình."

Cô nói dứt lời, vừa xây lưng, thì nghe chuông điện thoại reo ren ren. Cô lấy ống kẻ vô tai mà nghe mà nói: "Phải đây là phòng Tổng lý báo "*Tân Phụ Nữ*" ...Phải, tôi là Tổng lý báo...Tôi hân hạnh nói chuyện với ai đó...Hà...ông đốc tư Vĩnh ...Vĩnh Xuân?...A! Tôi kính chào ông đốc tư, ông cần tôi về việc chi? ...Ông muốn đến thăm tôi đăng nghị luận về tôn chỉ tờ "*Tân Phụ Nữ*" ...Xin ông cho tôi biết coi ông muốn đến giờ nào, rồi tôi sẽ liệu mà trả lời...6 giờ chiều nay đây? Xin lỗi ông! Tôi không thể hầu chuyện với ông được, bởi vì tôi mắc đi Biên hoà liền bây giờ đây...Tôi cũng tiếc lắm, mất một dịp đàm luận với một nhà bác sĩ cao tài... Cảm ơn ông ...Được, bữa khác được, song ông đến giờ nào, xin ông làm ơn cho tôi hay trước, bởi vì tôi hay đi lăm, nếu ông đến thành linh chắc không gặp tôi ...Cảm ơn. Tôi cũng kính chúc ông mạnh giỏi. "

Cô Tân Phong gác ống điện thoại, mặt coi biến sắc.

Cô Thanh Lệ liền hỏi:

- Đốc tư Vĩnh Xuân xin phép đến nói chuyện với chị phải hôn?
- Phải.
- Bữa hôm ông có nói với tôi để bữa nào rảnh ông sẽ đến thăm chị mà nghị luận về vấn đề phụ nữ. Sao chị không chịu tiếp rước ông? Mình định 6 giờ đi, nếu nói chuyện thì bất quá đi trễ một chút, có hại gì?
- Tôi không thể tiếp chuyện với người đó được.
- Sao vậy, chi sợ nỗi gì?
- Tôi có sợ ai đâu? Tại sao mà tôi không muốn giáp mặt với ông, hôm nọ tôi đã nói chuyện với chị rồi, sao chị còn hỏi nữa.
- À, à, tôi nhớ rồi.
- Nếu mai một ông còn xin đến nói chuyện nữa thì tôi cậy chị, hoặc chị Thiên Hương tiếp dùm, chớ tôi không thể tiếp được. Thôi, để tôi thay áo, trễ rồi.

Cô Tân Phong quày quả qua phòng rửa mặt mà trang điểm.

Hạo Nhiên lên bắt tay chào ba người, rồi dặt tay ra phòng khách ngồi nói chuyện.

Đúng 6 giờ cô Tân Phong bước ra, tay cầm bóp, miệng chúm chím cười. Cô mặc bộ đồ hàng màu trứng gà, may thiết khéo, gương mặt rạng rỡ, tướng đi dịu dàng.

Cô hiệp với bốn người kia mà xuống lầu. Cô kêu sếp phơ biểu đem xe về, rồi hết tay lên đi chung xe của bác vật Qui, hai người đờn ông ngồi trước, ba cô ngồi phía sau.

Ông Tạ Chí Thành có một cơ sở vườn cao su rộng lớn mà thanh mậu ở trong tỉnh Biên Hoà, dọc theo đường đi Long Thành. Cách tỉnh lộ chừng 50 thước, ông có cất một cái nhà cao cẳng, cột với thang đều đúc bằng đá sạ. Nhà tuy không lớn mà kiểu coi đẹp đẽ, trong chia phòng ngủ, phòng ăn, phòng rước khách, phòng làm việc, có chỗ thọc bi da (billard), có chỗ tắm rửa.

Trước nhà có dọn một cái sân tròn, xe hơi vô quanh được. Vòng theo cái sân thì trồng cây cao su, trên lá sum xuê, dưới gốc sạch sẽ. Từ sân ra tới lộ thì có dọn một con đường ngay. Hai bên đường trồng cây soài lại trồng xen những cây lá đỏ vàng, nên ở ngoài lộ ngó vô thấy có vẻ im lìm mà mát mẻ.

Xe hơi của bác vật Qui quẹo vô cửa ngõ, thì thấy ttừ trong nhà ra đến ngoài sân tuy trời có trắng mà đèn măng-sông (manchon) đốt sáng trưng, lại dọc theo đường vô và vòng xung quang sân đều có đốt đèn giấy đủ màu, coi có vẻ long trọng lắm. Vô gần tới sân, bác vật Qui thấy có mấy cái xe hơi sắp hàng đậu đó, nên ông cũng ngừng nơi theo.

Mấy cô mở cửa xe bước ra. Thì có Chí Thành đứng sẵn mà tiếp rước chào hỏi.

Cô Tân Phong vừa thấy Chí Thành thì nói:

- Ông mời thì ông nói lên ăn thịt bò tái lụi sơ sịa trong vườn chơi, mà sao ông đốt đèn cùng hết, dường như có một cuộc lễ lớn vậy?
- Tiếp rước cô Tổng lý báo "*Tân Phụ Nữ*" tự nhiên phải đốt đèn cho sáng sủa, chớ để lờ mờ sao mà được.
- Ông trọng tôi quá làm cho tôi ái ngại hết sức.
- Hễ gặp tôi thì cô cứ nói ái ngại hoài. Tôi xin cô bỏ hai tiếng ấy đi. Tôi thiệt tình! Cô phải coi nhà tôi như là nhà của cô vậy, đừng ái ngại chi hết.

Cô Tân Phong châu mày, rồi ngó vô sân thấy năm sáu khách đang ngồi uống rượu thì hỏi rằng:

- Ông mời khách đông lắm sao?
- Không đông gì lắm, tôi chỉ có mời ít anh chị em thân thiết đến chơi đặng làm quen với mấy cô ở báo "*Tân Phụ Nữ*" mà thôi. Tôi xin mời mấy cô, mấy ông vô đặng tôi giới thiệu cho biết nhau.

Chủ khách đất nhau vô sân. Chí Thành giới thiệu mới biết khách đó trước đờn ông là ông Hộ Hai ở Chợ Lớn, ông Trọng sư Hùng ở Sài Gòn và ông Đốc học Liễn ở Biên Hoà, còn đờn bà là bà Trọng sư Hùng và bà Đốc học Liễn.

Chào mừng nhau rồi, bà Trọng sư Hùng kéo ghế ra mời cô Tân Phong ngồi một bên và nói:

- Tuy chưa gặp nhau, nhưng đọc báo "*Tân Phụ Nữ*" mấy tháng nay tôi vẫn biết bà và biết hết mấy bà trong toà soạn. Bữa hôm anh Chí Thành ghé mời vợ chồng tôi lên vườn ăn cơm chơi, anh nói có mời đủ mấy bà trong toà soạn báo, thì tôi mừng quá. Nhờ dịp này tôi mới được hội diện với mấy bà mà khen ngợi lòng nghĩa hiệp của mấy bà đối với chị em phụ nữ.
- Bà khen chúng tôi thì chúng tôi cảm ơn bà lắm. Có vậy chúng tôi càng thêm phấn chí mà theo đuổi cái mục đích của chúng tôi.
- Tôi xin bà kể tôi là một người đồng tình với bà và thường cầu nguyện cho tờ "*Tân Phụ Nữ*" vững bền rục rỡ đặng làm biểu hiện cho chị em tấn hóa.
- Tôi thay mặt cho cả toà soạn mà tạ ơn bà. Ước mong chị em trong ba Kỳ đều có lòng hưởng ứng như bà vậy hết, thì chắc hẳn đường chúng tôi mở đó chẳng có chông gai chi hết.
- Tôi cũng mong lắm.

Ông Trọng Sư Hùng này giờ ngồi nói chuyện với ông bác vật Qui, bây giờ ông mới xen vô nói với tôi rằng: "Mấy bà đương hạ đờn ông đó, xin mấy ông hãy giữ mình. Phận tôi thì tôi không lo, bởi vì tôi đã mời vợ tôi lên đứng trên tôi lâu rồi".

Cô Tân Phong đáp rằng: "Xin ông Trọng sư đừng nhạo chị em chúng tôi tội nghiệp. Có bao giờ chị em chúng tôi nài đứng trên đờn ông đâu, chị em chúng chỉ xin đờn ông rộng lượng cho phép chị em chúng tôi đứng ngang hàng mà thôi chớ."

Chí Thành sợ khách lấy tư tưởng mà cãi nhau rồi câu chuyện không vui, nên lật đật bước lại mời cô Tân Phong dùng rượu khai vị. Cô Tân Phong đứng dậy nói rằng:

- Cảm ơn ông. Việc ấy tôi không dám. Hễ tôi uống một chút rượu thì mặt phùng lên, rồi nhưc đầu liền.
- Cô uống một ly nhỏ rượu Porto được mà.
- Cảm ơn. Để tôi đi một vòng theo sân coi cây chơi.
- Tôi xin dất cô đi.
- Vườn ông coi mát mẻ quá.
- Mát lắm.

Cô Tân Phong ngó quanh quất rồi ngó lên nhà mà nói tiếp:

- Nhà vườn để nghỉ mát mà ông cất coi thiệt là đẹp.

- Chẳng những coi đẹp mà thôi, mà dọn ở trong cũng có thứ tự lắm. Ngặt vì trong nhà không có đòn bả, nên đầu coi đẹp chớ cũng còn thiếu cái nét vui vẻ. Tôi xin mời cô bước thẳng lên nhà mà coi chơi cho biết.
- Xin ông đi trước.
- Tôi đâu dám. Tôi phải nhường cho khách chớ. Cô Tân Phong thấy mấy ông mấy cô mắc đăm lượn với nhau, thì cô cũng chúm chím cười rồi đi lại cái thang mà lên nhà.

Chí Thành dắt cô đi coi đủ hết các phòng chẳng sót một chỗ nào. Cô Tân Phong khen nhà cất kiêu vờ tối tân, thấy bàn ghế cái nào cô cũng trầm trồ khen khéo. Chí Thành đặc chí bèn mời cô đi luôn ra coi suối.

Hai người dắt nhau đi dưới một giàn nho, hai bên trông dạ lý hương bốc mùi thơm ngát. Ra tới suối, cô Tân Phong thấy cây cối rậm rạp, Đường nước trên cao chảy xuống ro re cô đứng ngắm trăng, ngắm cảnh rồi cô nói: "Chỗ này đẹp quá. Nếu ông xây một cái hồ tắm thì phải chỗ lắm".

Chí Thành cười mà đáp: "Tôi vẫn có ý đó đã lâu rồi; nhưng mà chưa làm vì tôi biết vui chơi với ai mà làm. Chớ chỉ có người nào chẳng chê tôi quê dốt, khứng làm bạn trăm năm để chung vui chia buồn với tôi, thì chẳng là tôi xây hồ tắm trong vườn đặng khi trời nóng nực vợ chồng ra đây lội chơi cho mát mẻ, mà tôi còn tạo thêm nhiều cái cảnh khác nữa, để uống rượu thưởng trăng để nhậu trà hứng gió. Tôi sẽ xuất tiền dọn dẹp đủ cách cho thực nữ hưởng đủ mùi sung sướng trên trần gian, dầu tốn hao bao nhiêu tôi không cần, miễn là bạn trăm năm của tôi khỏi buồn là tôi vui lắm vậy."

Chí Thành vừa nói vừa liếc mắt ngó cô Tân Phong. Trăng rằm tỏ rạng soi mặt cô sáng loà. Cô mỉm cười mà đáp:

- Đời này thiếu gì gái ham hưởng mùi sung sướng thế gian. Nếu ông muốn kiếm bạn trăm năm để hiệp với ông mà hưởng thú bông lai, thì ông hô lên một tiếng, tự nhiên họ giành nhau chạy tới mà xin vô chớ gì? Ông có ý đó sao mà ông không chịu bỏ cáo lên? Ông muốn tôi bỏ cáo dùm trong báo "*Tân Phụ Nữ*" tôi bỏ cáo giùm, tôi không ăn tiền đâu.
- Không, Không ...Chọn một người bạn trăm năm có phải như mua vườn mua đất hay sao mà rao trong nhựt trình.
- Thì ông muốn chọn, ông phải rao lên người ta mới biết mà đến cho ông chọn chớ.
- Không được, chọn bạn trăm năm cũng không phải như mua cau tươi nên coi mặt mà chọn được.
- Vậy chớ phải làm thế nào?
- Người bạn trăm năm của tôi phải là người cho có tài có sắc, có đức có hạnh, mà cũng là người tôi thương yêu mới được chớ.
- Cha chả, ông buộc nhiều khoản quá, khó cho tôi giúp ông được.
- Được. Cô giúp cũng được, duy có một mình cô giúp được mà thôi.
- Giúp thế nào?

Chí Thành bước lại đứng gần cô Tân Phong vừa cười mơn vừa hỏi:

- Tôi nói như vậy cô không hiểu hay sao?
- Không, tôi không hiểu.
- Người bạn trăm năm mà tôi muốn chọn đặng chung hưởng thú bông lai với tôi đó chính là cô! Mấy tháng nay nhiều lúc tôi muốn nói thiệt với cô, mà tôi sợ quá, tôi sợ cô chê tôi lớn tuổi, lại có một đời vợ rồi, nên tôi không dám nói.

Cô Tân Phong ngó ngay Chí Thành, rồi cô cười và xây lưng đi vô. Chí Thành theo hỏi:

- Tôi nói vậy, sao cô lại cười mà không trả lời?
- Tôi cười là cười ông chọn sai chỗ.

Chí Thành ngẩn ngơ rồi hỏi nữa:

- Tại sao mà tôi chọn sai chỗ? Cô chê tôi hay sao?
- Không. Tôi có nói tôi chê ông đâu. Tôi nói ông chọn sai chỗ chớ.
- Nếu cô không chê, thì cô cắt nghĩa cho tôi hiểu coi tại sao mà tôi chọn sai chỗ.

- Ông nè ông chọn người thệ tâm cô đơn, thì không sai sao được.
- Cô có thể cô không chịu lấy chồng hay sao?
- Chớ sao.
- Trời đất ôi! Tại sao vậy?
- Tại tôi đã tự quyết hy sinh cái đời của tôi cho chị em Việt Nam chớ sao. Ấy vậy tôi đã là tướng của phụ nữ xã hội, thì không thể nào tôi làm vợ của ai được hết.

Chí Thành đứng chần chừ, không nói một tiếng chi được nữa.

Cô Tân Phong thấy dạng Hạo Nhiên đi ra thì kêu mà nói: “Ngoài sau đây có một ngọn suối, nước tốt mà lại chảy mạnh lắm. Tôi mới khuyên ông Chí Thành xây một cái hồ tắm để thàng nóng nực mình lên đây tắm nhờ chơi”. Cô nói rồi dắt Hạo Nhiên trở vô sân.

Chí Thành thở dài rồi cúi mặt đi theo sau.

Chủ nhà coi bồi đã đặt bàn xong và coi khách cũng đã dùng rượu khai vị rồi, bèn mời nhập tiệc.

Cô Tân Phong ngồi ngang với chủ nhà, cô ăn uống tự nhiên, nói cười vui vẻ như thường. Chí Thành cũng làm vui mà đãi khách, nhưng mà ông thất vọng nên vui là vui gượng, chớ không phải là vui thiệt.

Đến 10 giờ mãn tiệc. Vợ chồng ông trạng sư Hùng nói rằng hôm nay được kết bạn với cô Tân Phong nữ sĩ, thì vợ chồng ông mừng lắm nên mời cô trở về Sài Gòn phải ghé nhà hàng Bá Lạc dùng với vợ chồng ông một tiệc rượu sâm banh. Vợ chồng ông cũng mời luôn hết các ông các cô đi dự tiệc rượu ấy rồi sẽ giải tán. Duy có vợ chồng ông đốc học Liễn cáo từ, còn bao nhiêu đều nhận lời mời, nên lên xe mà đi.

Chí Thành mời cô Tân Phong đi xe của ông. Cô chịu nên bước lên xe của ông, lại kêu cô Thanh Lệ mà biểu đi với cô.

Xuống tới Sài Gòn, ba xe là xe của trạng sư Hùng, xe của bác vật Qui và xe của Chí Thành nối đuôi nhau mà đậu trước nhà hàng Bá Lạc.

Bà trạng sư Hùng bây giờ là chủ tiệc, nên bà ân cần mời khách vô nhà hàng, còn ông trạng sư thì kêu bồi biểu dọn hàng, sắp ghế, và đem rượu sâm banh.

Tuy đã khuya rồi, nhưng mà khách uống rượu còn ngồi được năm sáu bàn, còn khách khiêu vũ cũng được bốn cặp đương ôm nhau mà nhảy theo nhịp đờn.

Rượu sâm banh rót rồi. Vợ chồng ông trạng sư bèn đứng dậy mời khách cụng ly mà uống, chủ khách vui cười, tiếng luận đàm không dứt.

Ông trạng sư ngó quanh quất một hồi rồi kêu bác vật Qui mà nói:

- Ê, bữa nay là ngày rằm, mà Phật bỏ toà sen, lên vô nhà hàng khiêu vũ ngồi kia chớ!
- Phật nào đâu?
- Phật Vĩnh Xuân kia, chớ Phật nào.
- Đâu?
- Kia kia, ngồi cái bàn trong góc đầu đằng đó; ngồi với đốc tư Mười và cô Julie Mai đó, thấy hôn. Cha chả, cặp với cô Julie Mai mà đi chơi đó thì không dở đâu!

Ai nấy đều chong mắt ngó cái bàn trong góc, thì thiệt quả thấy hai ông đương ngồi uống rượu với một cô, y phục không lòe loẹt, mà dung nhan rất xinh đẹp, nhưng vì cô trang điểm khéo nên không ai dám đoán cô mấy tuổi cho được.

Cô Tân Phong cũng dòm coi như chúng bạn, nhưng mà ai nấy đều chum chím cười, còn cô thì biến sắc.

Bà trạng sư Hùng nói với chồng: “Thôi, đừng có ngạo người ta! Mình cũng vậy, chớ không giỏi gì đâu. Mà ông đốc tư Vĩnh Xuân đi chơi còn có cớ, chớ mình đi chơi mà không có cớ thì cái tội của mình còn lớn bằng hai người ta nữa”.

Ông trạng sư ngó cô Tân Phong vừa cười vừa hỏi:

- Cô thấy hay chưa hử?
- Thưa, ông muốn hỏi thấy việc chi?
- Cô có nghe bà nhà của tôi mới nói đó hôn?
- Tôi nghe.

- Những lời ấy đủ chứng tỏ đòn bà đã có quyền rầy đòn ông rồi, cần gì còn phải đòi quyền thêm nữa.
- Thưa, những lời ấy là lời của một người vì thương chồng nên ghen rồi nói bướng đặng gìn giữ ái tình của mình, chớ nào phải có quyền nên mới được nói như vậy đâu.
- Thì đòn bà bây giờ dám rầy chồng, dám trách chồng trước mặt công chúng, là có quyền hơn chồng rồi, còn muốn sao nữa?
- Thưa, đó là ý chồng thương nên mới dám nói, chớ không phải cậy quyền mà nói. Bởi vì ông thương bà, mà ông tự xét ông cũng có khi làm cái lỗi bà trách đó, nên ông cười rồi thôi. Ví như ông không thương bà, mà bà ghen bà dám nói như vậy, ông đuổi bà đi, hoặc ông vô đơn xin ly dị, bắt lỗi bà làm nhục ông trước mặt công chúng, thì bà có quyền gì mà chống cự lại đâu.

Ai nấy đồng vỗ tay khen cô Tân Phong nói phải. Ông trạng sư không chịu thua, ông vừa muốn cãi lại, thì bác vật Qui cản và hỏi bà trạng sư:

- Thôi, chịu thua đòn bà không xấu hổ gì đâu mà phải tranh biện cho mất thì giờ. Để cho tôi hỏi bà trạng sư một chút.
- Thưa bà nói ông Vĩnh Xuân được đi chơi có có, những lời ấy làm tôi điên đảo quá; tôi xin bà làm ơn cho tôi biết cái có mà ông Vĩnh Xuân cậy đặng đi chơi cho khỏi lỗi đó, được hay không?
- Được lắm chớ. Mà ông muốn biết chi vậy?
- Tôi muốn biết đặng tôi liệu coi tôi có thể cậy có ấy mà đi chơi hay không?
- Không được. Bà bác vật thương ông mà lại trọng ông, không áp chế ông, thì ông không được lấy có nào mà đi chơi.
- A! Vậy chớ sao ông Vĩnh Xuân mà được?
- Ông Vĩnh Xuân được, vì vợ ông thương ông hay không, mình không hiểu, song ở trong gia đình áp chế nhục mạ ông thái thậm, làm cho ông phải vào đơn tại tòa mà xin ly dị. Bây giờ vợ chồng ai ở nhà này, ông buồn, tự nhiên ông phải đi chơi. Tôi nói ông Vĩnh Xuân đi chơi có có là tại vậy đó. Còn ông được vợ yêu, được vợ trọng thì có có chi mà đi chơi đâu?
- A! Nói rành như vậy tôi mới hiểu.

Cô Tân Phong ngó cô Thanh Lệ và cô Thiên Hương, bộ ngẩn ngơ.

Cô Thiên Hương hỏi bà trạng sư:

- Tôi nghe nói ông Vĩnh Xuân cưới vợ chưa đầy một năm, mà sao vợ chồng li dị nhau lẹ quá. Bà nghe như vậy có chắc hay không?
- Chắc lắm chớ. Ông cậy ông trạng sư chồng tôi lãnh vụ kiện ấy mà cãi lẽ cho ông, không chắc làm sao được.
- Nếu vậy thì chắc rồi.
- Cô Thanh Lệ vỗ vai cô Tân Phong mà nói: "Chị coi ông Vĩnh Xuân kia ; ông ngồi bộ như trên mây mới rớt xuống, cô Julie ghẹo ông mà ông không muốn cười".

Ông trạng sư Hùng nói: "Phật mới nhập trần gian nên còn bộ ngơ chút đỉnh. Đi chơi được vài lần đây, rồi mấy cô coi mà".

Mấy ông mấy cô bắt tay từ giã nhau. Cô Tân Phong kêu ông Hạo Nhiên. Dắt ông đi xê ra mấy bước, nói nhỏ với ông ít câu, rồi cậy ông Chí Thành đưa giùm cô với cô Thanh Lệ về nhà cô. Chí Thành lật đặt mở cửa xe mời hai cô lên rồi ba xe lần lượt rút chạy hết, duy chỉ còn ông Hạo Nhiên thủng thẳng trở vô nhà hàng.

Xe về tới nhà ngừng ngoài cửa, cô Tân Phong biểu cô Thanh Lệ leo xuống, cô ngó lời cảm ơn ông Chí Thành rồi dắt cô Thanh Lệ vô nhà. Ông Chí Thành không được mời vô nhà, thì ông thất vọng một lần nữa, song ông cũng ngó theo hai ông mà cười, không phiền trách chi hết.

Vô nhà, cô Tân Phong vặn đèn trong phòng khách sáng trưng, kêu bồi biểu nấu nước làm cà phê rồi cô ngồi nghiêm chỉnh, không nói tới chuyện Vĩnh Xuân.

Cô Thanh Lệ liếc mắt ngó bạn một hồi rồi hỏi:

- Chị biểu tôi về đây làm chi?
- Tôi muốn nói chuyện với chị một chút.
- Chuyện gì?
- Chuyện anh Vĩnh Xuân.
- Tôi đoán không sai! Tôi biết chắc chị muốn nói chuyện đó. Nên mới dắt tôi về đây chớ.
- Sao chị biết trước?
- Có khó gì mà không biết? Hồi nãy thấy Vĩnh Xuân, thì chị biến sắc, rồi chùng nghe nói Vĩnh Xuân ly dị vợ rồi thì ngơ ngẩn, bao nhiêu đó cũng đủ cho tôi thấy lòng dạ của chị rõ ràng.

Cô Tân Phong ngồi êm, cô châu mày suy nghĩ một hồi rất lâu, rồi cô cười mà hỏi:

- Thiệt hồi nãy chị thấy tôi như vậy hay sao?
- Tôi thấy rõ ràng.
- Nếu vậy thì người ta nói trái tim đờn bà yếu đuối lắm, lời ấy không sai hay sao? Tôi hứa với chị tôi sẽ sửa trái tim tôi lại. Từ rày về sau tôi sẽ cứng cõi, chớ không yếu ớt như vậy nữa đâu.
- Cứng sao được? Về ái tình, thì có ai dám khoe mình cứng? Kia, xưa kia bao nhiêu anh hùng hào kiệt họ cũng cứng lắm chớ, mà vì ái tình họ ngã lãn hết thảy, chị không thấy hay sao?
- Chị không tin thì để chị coi mà.
- Tôi sẽ chông mắt mà coi. Tôi đổ chị cái đời của anh Vĩnh Xuân sẽ trở ra làm sao?
- Đời của anh ấy hồng rồi, sự ấy mình thấy rõ ràng, chị còn đổ làm chi nữa?
- Phải, cái đời của anh ấy hồng thì đã đành. Mà theo ý tôi, thì lúc này anh đương đứng ở ngã ba đường: một ngã là anh chịu lý mà ở với cô Ngọ; một ngã là anh rút cô Ngọ mà cưới vợ khác, lập gia thất lại; một ngã là anh ly dị vợ rồi sống độc thân trọn đời. Tôi đổ chị theo ba ngã ấy thì anh Vĩnh Xuân sẽ theo ngã nào?
- Chịu lý mà ở với vợ, thì trọn đời ở trong vòng địa ngục. Thôi vợ rồi sống với vợ khác, thì cái tình đã tán loạn rồi, dầu có lập gia thất khác thì cũng không vui sướng gì. Còn cô thân độc lập thì tự nhiên phải chơi bời, lâu ngày chầy tháng ắt sẽ gặp một cô giang hồ sanh con rồi mang một cái gia đình không chánh đáng trọn đời. Ấy vậy trong ba đường ấy, đường nào cũng chông gai nguy hiểm hết thảy mà tôi muốn cho anh đi đường thứ nhứt là ở với vợ đặng anh trả cái nợ của anh vay. Mà tôi sợ anh đi theo con đường thứ tư nữa, là anh hoặc cạo đầu đi tu, hoặc là tự vận mà chết chớ.
- Chị rửa người ta làm chi!

Hai người nói chuyện đến đó thì ông Hạo Nhiên bước vô.

Cô Tân Phong mời ngồi rồi hỏi:

- Sao anh về mau vậy?
- Cô đi rồi tôi trở vô nhà hàng uống rượu, Vĩnh Xuân khiêu cũ với cô Julie Mai một chập rồi kêu đốc tở Mươi ra xe hơi mà đi. Tôi không có xe mà theo nên trở về đây.
- Cám ơn anh. Bao nhiêu đó đủ rồi. Bồi làm cà phê mau mau đem ra đây uống chớ.

Cô Thanh Lệ hỏi cô Tân Phong:

- Té ra hồi nãy chị cậy anh Hạo Nhiên theo rình anh Vĩnh Xuân hay sao?
- Ể! Cái gì mà rình! Tôi cậy ngồi nán lại coi cử chỉ của anh Vĩnh Xuân ra làm sao đặng mình biết mà cười chơi chớ. Xin anh đừng phiền, nghe hôn anh.

Hạo Nhiên cười và đáp:

- Có chi đâu mà phiền. Tôi giúp cô được một chút gì, tôi vui lắm chớ.
- Tôi nói thiệt với anh trong đời tôi oán một người là anh Vĩnh Xuân, vì đã khinh bỉ tôi và tôi sợ một người là anh Chí Thành, vì cứ theo ve tôi. Phận tôi là gái yếu đuối tôi sợ người ta lập thế hoặc làm nhục tôi, hoặc áp bức tôi. Tôi tin cậy anh nên tôi xin anh bảo hộ cho tôi.

- Tôi sẵn lòng nhận lời cô. Tôi nói thiệt tôi không sợ ai hết. Họ phải giết tôi chết thì họ mới làm nhục cô được. Mà muốn giết tôi, không phải là dễ đâu. Cô muốn việc gì, cô cứ nói ngay cho tôi biết, tôi sẽ làm theo ý cô muốn.
- Nếu tôi muốn giết một người nào, anh cũng dám giết nữa hay sao?
- Dám.
- Cám ơn, vậy thì từ rày tôi có hai người bạn thiết: gái thì chị Thanh Lệ còn trai là anh.

Cô Tân Phong đứng dậy bắt tay Hạo Nhiên rồi bắt tay cô Thanh Lệ tỏ dấu kết nghĩa đồng tâm.

Bồi bung cà phê lên bỏ trên bàn. Ba người uống rồi Thanh Lệ với Hạo Nhiên mới mời từ cô Tân Phong dậy về nghỉ.

VII

Cô Tân Phong ngồi tại Phòng Tổng lý báo "*Tân Phụ Nữ*". Cô châu mày suy nghĩ rồi cô với tay nhận chuông kêu ren ren.

Một người lon ton⁹ mở cửa bước vô. Cô hỏi:

- Có chị Thiên Hương ngồi bureau¹⁰ hay không?
- Thưa, cô Thiên Hương viết bài rồi cô mới đi về.
- Còn chị Thanh Lệ có đó hay không?
- Thưa, có.
- Anh mời chị Thanh Lệ lại cho tôi nói chuyện.

Người lon ton bước ra rồi khép cửa lại. Cô Tân Phong cúi mặt xuống bàn, tay chống trán, bộ cô tư lự lắm. Cách một hồi cô Thanh Lệ mở cửa bước vô, miệng chúm chím cười mà hỏi rằng:

- Có việc gì đó?
- Chị khép cửa lại rồi ngồi đây, tôi sẽ nói cho chị nghe.
- Cha chả! Chuyện quan hệ lắm hay sao mà chị này làm bộ bí mật dữ!

Cô Tân Phong cười. Cô Thanh Lệ khép cửa rồi kéo ghế ngồi ngay mặt mà hỏi:

- Chuyện gì thì nói đi?
- Hồi này anh Vĩnh Xuân kêu điện thoại xin phép đến nói chuyện với tôi nữa.
- A! Chị có trả lời chịu tiếp hay không?
- Vì hôm trước tôi đã từ một lần rồi, nếu tôi từ nữa thì té ra tôi sợ nên không dám tiếp rước. Đã vậy mà ảnh nói ảnh muốn nghị luận về tôn chỉ của tờ "*Tân Phụ Nữ*" tôi không có lý gì mà trốn lánh được.
- Té ra chị chịu rồi.
- Phải, tôi chịu rồi; tôi hứa 4 giờ này tôi sẽ tiếp chuyện với ảnh.
- Đã 3 giờ 3 khắc rồi. Vậy chị sửa soạn mà tiếp khách, còn kêu tôi làm chi. Chị muốn tôi ngồi chứng kiến cho chị nói chuyện với Vĩnh Xuân hay sao?
- Không. Không phải vậy. Tôi hứa tiếp chuyện với Vĩnh Xuân, mà nãy giờ tôi nghĩ lại, tôi thấy có chỗ bất tiện. Ví như Vĩnh Xuân vô đây, ảnh không biết tôi, thì chuyện dễ lắm. Còn ảnh nhìn, ảnh biết tôi là người phụ nữ mà ảnh phụ bạc ngày trước thì tôi phải lấy thái độ nào mà đối với ảnh?
- Nếu ảnh biết, thì chị cho ảnh một bài học đặng ảnh biết đường mà đi.
- Trả thù không hạp với thái độ quân tử.
- Nếu chị bắt nạt, chị không nỡ trả thù thì chị kiếm lời mà an ủi.
- Còn nhân nghĩa gì nữa, mà phải thí công an ủi.
- Người ta làm nhục chị, bây giờ chị không nỡ trả đũa, mà không chịu tha thứ, vậy chớ chị muốn làm sao?
- Tôi mời chị đến đây là muốn hỏi chị về khoản đó. Bây giờ phải làm thế nào cho người ta kiêng, người ta sợ, người ta hổ thẹn, người ta ăn năn, mà mình khỏi mang tiếng tiểu nhon.
- Khó quá, tôi biết làm sao?

Hai cô ngồi nhìn nhau không biết phải làm thế nào cho vừa ý mình muốn. Cách một hồi cô Tân Phong quả quyết nói rằng: "Ôi! dầu thế nào cũng không hại đến phẩm giá của tôi mà tôi sợ. Tôi rước đũa, dầu ảnh biết tôi, tôi cũng làm bộ như tôi không biết ảnh. Nhưng mà trước khi tôi tiếp rước ảnh, tôi phải làm khó chút đỉnh mới được. Vậy khi ảnh lại đây, chị làm ơn rước ảnh trước. Chị nói tôi mắc bận việc, không thể tiếp rước ảnh được, nên cậy chị tiếp

⁹ người sai vặt

¹⁰ văn phòng

khách thể. Như anh muốn nói chuyện gì, thì cứ nói với chị rồi chị sẽ nói lại với tôi. Chừng nào anh nài nỉ lắm, rồi chị dắt anh lại đây.”

Cô Thanh Lệ gật đầu nói:

- Được. Để lát nữa Vĩnh Xuân lại rồi tôi sẽ thay mặt chị mà tiếp rước anh.
- Chị phải cẩn thận nghe hôn.
- Tôi biết mà.
- Thôi, chị về bureau của chị đi. Nè, Chị dặn trước lon ton hễ có Vĩnh Xuân lại thì cho vô phòng chị, chớ đừng có cho vô phòng tôi. Chị làm ơn biểu giùm anh Hạo Nhiên lên cho tôi nói chuyện liền bây giờ.

Cô Thanh Lệ ra một chút thì kể Hạo Nhiên vô. Cô Tân Phong biểu khép cửa lại, cô mời ngồi rồi hỏi rằng:

- Việc tài chánh tháng này ra thế nào?
- Khá lắm. Tháng này lời trên một ngàn.
- Tốt. Nếu vậy thì nhà báo của mình vững lắm.
- Vững lắm. Xin cô đừng lo về mặt tài chánh. Cô cứ lo bài vở, còn các việc khác để tôi lo cho. Có lẽ cuối năm nay mình sẽ mua thêm một cái máy nữa được.
- Nhà nhứt trình mà được thanh vượng, ấy là nhờ có sức anh nhiều lắm.
- Nhờ cô và mấy cô ở tòa soạn viết bài hạp thời, được công chúng hoan nghinh, nên nhứt trình mới bán chạy, chớ tôi có công gì đâu.
- Nếu viết bài hay mà quản lý dở cũng phải sập vậy chớ. Anh đừng có khiêm nhượng. Ai giúp tôi thì tôi biết ơn lắm. Kể từ tháng tới làm số lương anh nhớ anh biên số lương của anh lên 20 đồng là 100 nghe hôn.
- Chi vậy? Tôi lãnh 80 là đủ rồi.
- Phải 100 mới được, chớ 80 ít quá.
- Tôi có một mình, cần gì phải lãnh tới một trăm.
- Anh đừng cãi tôi chớ. Vì tôi thấy anh có một mình nên tôi mới biểu anh đem số lương lên một trămặng anh cưới vợ.
- Tôi cưới vợ?

Cô Tân Phong thấy bộ ông Hạo Nhiên bối rối thì thì tức cười. Cô ngó ngay anh và hỏi:

- Anh cũng quyết độc thân như tôi hay sao?
- Có lẽ.
- Tôi thấy anh hay buồn bực lắm, tôi tưởng anh nên cưới vợặng vui lên một chút.
- Tôi buồn? Tôi có buồn bao giờ đâu? tôi được giúp cô mà lập tờ báo "*Tân Phụ Nữ*" thì tôi vui lắm đó chớ.
- Cám ơn, mà dầu anh không chịu cưới vợ thì anh cũng đem số lương lên như tôi dặn. Tôi thường công anh đó.
- Cô tin cậy tôi, là cô thường công tôi nhiều rồi, tôi không muốn cô thương bằng tiền bạc nữa.

Cô Thanh Lệ gõ cửa rồi mở mà vô. Cô cườm mà nói với cô Tân Phong:

- Anh Vĩnh Xuân lại nãy giờ.
- Thì chị tiếp anh đi.
- Tôi tiếp chuyện với anh. Tôi nói chị mắc tính chuyện sổ sách với tòa quản lý nên tiếp anh không được. Vậy anh muốn nói chuyện gì thì anh cứ nói với tôi chừng chị rảnh tôi sẽ chuyển đạt lại cho chị. Anh không chịu, cứ nài nỉ xin giáp mặt chị. Anh nói anh uất về vấn đề gia thất. Anh muốn gặp chịặng anh nghị luận về cái thái độ của phụ nữ. nếu chị mắc việc thì anh ngồi ảnh chờ, dầu phải chờ một hai giờ đồng hồ ảnh cũng chịu.
- Ảnh nài cho gặp tôi lắm hay sao?
- Nài lắm.

- Được. Nếu trái đã chín muối, thì hái phứt cho rồi. Thôi, anh Hạo Nhiên xuống làm việc đi. Còn chị Thanh Lệ thì chị về biểu anh Vĩnh Xuân ngồi chờ tôi một chút, để tôi thâu xếp công việc rồi tôi sẽ tiếp anh.

Hạo Nhiên với Thanh Lệ trở ra. Cô Tân Phong bước qua phòng rửa mặt mà trang điểm lại. Cách một hồi cô trở ra bureau, mặt mày tươi rói, kêu lon ton mà biểu cô Thanh Lệ với đốc tờ Vĩnh Xuân vô.

Cô Thanh Lệ mở cửa, rồi cô đứng nép một bên mà mời Vĩnh Xuân vô.

Cô Tân Phong đứng dậy bước ra, mặt sáng như trăng rằm, miệng cười như hoa nở; cô đưa tay ra mà bắt tay chào Vĩnh Xuân mà nói: “Một nhà bác học đến thăm em thì làm vinh diệu cho em nhiều lắm. Mà em chậm trễ, không tiếp rước liền được, thiệt em lỗi không biết chừng nào. Nhưng mà nếu ông biết công việc của em đa đoan, làm cho em không có một chút thời giờ dư, thì chắc là ông sẽ tha thứ cho em liền”.

Vĩnh Xuân ngó cô Tân Phong trân trân, rồi ông châu mày, dường như ông gom trí mà nhớ một việc gì đó vậy. May cô mắc lo trách nhiệm Tổng lý nên bây giờ cô ốm và nghiêm nghị hơn hồi trước, bởi vậy ông nhìn không được; tuy vậy mà cô sợ, nên cô lật đật chỉ một cái ghế mà mời ông ngồi và mời luôn cô Thanh Lệ vô ngồi nói chuyện chơi.

Cô Thanh Lệ nói:

- Không được. Tôi đương viết bài nửa chừng kẻo ông đốc tờ vô. Tôi phải viết cho dứt bài ấy rồi tôi nói chuyện mới được. Thôi, để chị nói chuyện với ông đốc tờ. Tôi rất cảm ơn ông đốc tờ cho tôi mượn mấy cuốn sách quý báu ấy. Để tôi đọc ít bữa rồi tôi sẽ trả lại cho ông.

Cô Thanh Lệ bắt tay từ ghế Vĩnh Xuân rồi bước ra khép cửa lại.

Cô Tân Phong hỏi Vĩnh Xuân:

- Ông nhọc lòng đến báo quán của chúng tôi, ông có điều gì hay muốn dạy dỗ chị em chúng tôi hay chăng?
- Tôi chuyên nghề trị bệnh mà cứu sanh mạng cho thiên hạ. Về vấn đề cải lương phong tục cho xã hội thì dốt lắm, tôi đâu dám dạy dỗ các cô. Tôi tới đây là chẳng qua tôi thấy tôn chỉ của tờ báo "*Tân Phụ Nữ*" tôi thấy cái đường của mấy cô đương **ruồng**¹¹ mở đó, tôi lấy làm ái ngại, vì tôi sợ cái tôn chỉ ấy làn hại cho gia đình, cái đường ấy mở sớm quá, nên tôi đến chẳng phải dám dạy các cô, tôi chỉ xin mấy cô suy nghĩ lại coi nên sửa đổi cái tôn chỉ một chút, đừng khởi hại mà lại bỏ ích cho đời được.
- Trước khi chị em chúng tôi ruồng mở một con đường mới cho chị em phụ nữ, chị em tôi đã có khoa cứu kỹ lưỡng. Tờ báo "*Tân Phụ Nữ*" ra đời chưa đầy một năm, mà đã được trên 20 ngàn độc giả. Ấy vậy là một triệu chứng chỉ rõ đoàn chị em phụ nữ hoan nghinh cái đường của chị em chúng tôi mở đó. Tôi cũng muốn làm cho vừa lòng ông lắm, ngặt vì sợ vừa lòng ông rồi mịch lòng công chúng chẳng. Mà ý ông muốn chị em tôi sửa đổi tôn chỉ, vậy chớ sửa đổi như thế nào?
- Tôn chỉ của mấy cô là giải phóng phụ nữ Việt Nam đặng cho nam nữ bình quyền phải hôn?
- Thưa, phải.
- Đồn bà con gái An Nam trình độ học thức còn thấp thôi lắm. Từ Nam chí Bắc những người thiệt có học thức đếm hết chưa được một trăm. Những người biết đọc nhứt trình, biết đọc tiểu thuyết, biết nói tiếng Tây, đếm hết thì mới được chừng ít ngàn. Còn mấy triệu người khác nữa thì không biết học là gì hết. Trình độ trí thức của phụ nữ Việt Nam như vậy, mà mấy cô muốn cho được giải phóng, muốn cho được đồng quyền với đờn ông làm chi? Theo ý tôi tưởng cái vấn đề giải phóng không cần kíp. Điều cần ích cho phụ nữ bây giờ là học. Tôi nói học, chẳng phải là học cho biết chữ bập bẹ đặng đọc nhứt trình và tiểu thuyết mà thôi. Học là thiệt học kia, nghĩa là học cho rành văn chương, triết lý, khoa học, hay là học cho tinh xảo các nghề, mà nhứt là học cho biết

¹¹ khai đường giữa rừng

tam tông tứ đức, cho biết đạo làm vợ đối với chồng, cho biết đạo làm mẹ đối với con. Tôi ước mong mấy cô sửa đổi tôn chỉ là sửa đổi như vậy đó.

- Em xin nhắc cho ông nhớ, chị em chúng tôi là bọn làm báo, chớ không phải là hàng giáo sư chuyên dạy luân lý. Chị em chúng tôi chuyên lo mở đường tân hóa cho phụ nữ về phương diện xã hội. Chị em chúng tôi tranh đấu đặng giành lại cho phụ nữ một chỗ đứng dưới mặt trời cũng bằng chỗ của nam nhi vậy, ức vì xưa nay nam nhi chán hết chỗ mà đứng, bắt phụ nữ phải núp dưới cánh tay, hoặc trong vạt áo hoài. Hồi nãy ông nói đờn bà có học số còn ít lắm, nên chẳng cần lo giải phóng. Em xin hỏi ông vậy số đờn ông có học lại nhiều lắm hay sao? Số người thiệt có học bất quá cũng chừng mấy trăm. Số người có học bập bẹ bất quá chừng vài muôn, còn mười mấy triệu kia cũng chưa biết mùi học là gì hết. Ấy vậy đờn ông chẳng hay gì hơn đờn bà, mà sao lại cứ bắt đờn bà làm tôi mọi, không cho đồng quyền đồng đẳng?
 - Ai nghe lời cô nói thì trong trí cũng tưởng đờn ông Việt Nam là một giống người dã man tàn bạo, không biết trọng đờn bà, mà lại áp chế húng hiếp đờn bà lung lắm. Dầu ở nước nào cũng vậy, thế nào cũng phải có một phần người thô lỗ, không biết lễ nghĩa, không biết thương yêu kính trọng bạn trăm năm của mình. Tôi công nhận nước An Nam của mình cũng có một phần người như vậy. Nhưng mà phần đông đều biết quý trọng đờn bà lắm, coi vợ là một người đi chung với mình trên đường đời, chớ nào phải coi vợ như tôi như mọi đâu. Cái tục lệ đờn bà góa chồng, nếu không cải giá thì được thay thế cho chồng mà phụng tự ông bà và được hưởng sự nghiệp của chồng cho đến mãn đời, đó không phải là cái bằng có là đờn bà bình quyền với đờn ông hay sao? Đã vậy mà hiện bây giờ người đờn ông có học thức chẳng có ai mà chẳng biết trọng vợ. Tiếc vì đờn bà con gái con gái của mình bây giờ không biết *tam tông tứ đức*, thấy chồng trọng rồi trở lại lầy lừng lất lứt, làm nhọc trí cực lòng chồng không biết chừng nào. Cô nói tờ báo "*Tân Phụ Nữ*" được nữ lưu hoan nghinh lắm. Vậy tôi xin cô thừa vận hội ấy mà cổ động cho đờn bà biết trọng chồng, dạy dỗ cho đờn bà biết đạo làm vợ thì cô sẽ có công với xã hội lớn lắm.
 - Thưa ông, tôi cũng công nhận trong đám nữ lưu cũng không phải tốt hết được ; thế nào cũng phải có một phần ngu xuẩn, thấy chồng trọng thì tưởng chồng sợ nên lần lứt, hoặc ý mình có tiền nhiều, và có dùng tiền ấy mà giúp làm nên cho chồng, rồi coi chồng như rơm như rác. Mà những người ấy là người không có học thức, dầu chị em tôi có cổ động khuyến khích chắc cũng không có công hiệu gì, bởi vì óc họ như đá, lòng họ như bùn, nói sao cho thủng, rửa sao cho sạch được.
- Vĩnh Xuân ngồi lặng thính mà suy nghĩ một hồi rồi thở ra mà nói:
- Cô nói như vậy nghe cũng phải. Mà cái họa gia đình của người mình bây giờ tôi coi lớn lắm. Cô làm báo, cô có cái thiên chức duy phong diệt tục. Cô nên lưu ý về cái vấn đề vợ chồng; nếu có công kích đờn ông áp chế vợ thì cô cũng đừng quên bài bác cái sự đờn bà hỗn ầu lần lứt chồng.
 - Kích bác *hôn nhờn hủ tục* cũng là tôn chỉ của chị em chúng tôi. Xưa rày chị em tôi thường luận về vấn đề hôn nhờn hoài. Đờn ông xứ mình cưới vợ, một phần thì chọn vợ cho có cái sắc đẹp, một phần thì chọn vợ cho có nhiều tiền, còn một phần nữa thì chọn vợ trong nhà sang trọng, chớ còn ít ai chọn tánh tình. Vì kết hôn như vậy nên phần nhiều vợ chồng không hiểu nhau, không đồng tâm hiệp ý, tự nhiên trong nhà phải sanh sự rầy rà hoài, rồi gia đình là địa ngục, ăn ở không được phải rã rời ly dị. Chớ chi biết hôn nhờn là biết lựa vợ chồng đồng chí hướng với nhau, đồng trình độ học thức với nhau, tự nhiên vợ chồng hiểu nhau, thì đâu có sanh cái họa ông mới nói đó.
 - Phải, cô nói phải lắm. Vợ chồng không hiểu nhau có lẽ tại học thức bất đồng... mà trai với gái dầu có học thức như nhau, tôi cũng chưa chắc tâm đầu hiệp ý được.
 - Tại sao vậy?

- Đòn ông dẫu học cao đến bực nào đi nữa thì cái óc của họ vẫn còn cái óc An Nam. Còn đòn bà con gái, hễ họ có chút học thức, thì họ làm đằm thái quá, vì vậy nên khó hiệp ý nhau được.
- Làm đằm là làm sao?
- Làm đằm là cư xử tự do không nề nét theo gái An Nam.
- Nếu tôi hiểu không lầm thì ông chê gái An Nam kim thời, không đủ tư cách làm vợ một người có học rộng phải không?
- Không phải tôi chê không đủ tư cách. Ý tôi muốn nói là cử chỉ tự do của người vợ e không phải cái hạnh phúc của gia đình đó chớ.
- Vậy cái cử chỉ ngu xuẩn của người vợ lại chắc gì là hạnh phúc của gia đình? Người có học thức rộng, nếu cưới một con vợ, thiệt nó không giao thiệp với ai hết, mà nó ở nhà cứ câu mâu hoài, không bàn tính việc gì với nó được hết, mà nói chuyện gì nó cũng không hiểu, vợ chồng như vậy vui lắm hay sao?

Vĩnh Xuân ngồi cúi mặt không đáp được.

Cô Tân Phong cười mà nói tiếp rằng:

- Ông thử nghĩ coi: cái xe hai bánh, một cái bánh lớn đại, còn một cái bánh nhỏ xiu, thì chạy sao cho được. Cái nồi thì tròn, còn cái vung thì vuông làm sao mà đậy cho kín được.
- Phải, cô nói phải lắm.
- Tôi xin ông đừng có sợ cái cử chỉ tự do của gái đời nay. Hư hay không đều tại cái óc, tại cái lòng, chớ không phải tại cái cử chỉ bề ngoài đâu. Có người họ làm bộ dè dặt nhu mì, họ lục đục trong nhà, họ không dám ngó ai hết mà có khi họ cũng hư vậy.

Cô Tân Phong nói tới đó, thì người lon ton mở cửa bước vô nói rằng: “Thưa cô, có ông Chí Thành lại biểu tôi hỏi thăm cô có thể tiếp ông được hay không?”.

Cô Tân Phong châu mày đáp rằng: “Không được. Anh nói với ông bữa nay tôi có khách mà lại có công chuyện nhiều lắm. Ông muốn nói chuyện thì để bữa khác sẽ lại”.

Vĩnh Xuân đứng dậy nói rằng: “Tôi làm mất thì giờ của cô nhiều quá, xin cô tha lỗi.”

Cô Tân Phong cũng đứng dậy vừa cười vừa đáp rằng:

- Câu chuyện của ông có ích cho em nhiều lắm. Dầu hầu chuyện với ông mà mất bao nhiêu thời giờ, thì em cũng không tiếc.
- Cám ơn cô. Tôi cũng vui mà nghe cô nói chuyện lắm. Tôi xin cô vui lòng lúc nào cô rảnh cô cho phép tôi đến hầu chuyện nữa.
- Em đến báo quán thì chẳng bao giờ rảnh được. Tuy vậy mà nếu ông có lòng huệ cố, ông đến thăm em, thì em cũng vui mà tiếp chuyện với ông.
- Cám ơn. Thôi, tôi xin từ mà về, để cho cô làm việc. Bữa nào rảnh rồi chúng ta nghị luận tiếp về vấn đề hôn nhân.

Cô Tân Phong bắt tay từ giã Vĩnh Xuân, đưa ông ra cửa, rồi biểu lon ton kêu cô Thanh Lệ.

Cô Thanh Lệ bước vô, thì cô Tân Phong cười mà nói rằng:

- May quá, chị. Anh Vĩnh Xuân không biết tôi.
- Thiệt không biết hay sao?
- Hồi mới vô, ảnh ngó tôi rồi ảnh suy nghĩ. Tôi sợ ảnh nhìn được. Té ra ảnh quên.
- Sao? Ảnh nói chuyện gì vậy?
- Ảnh nghị luận mình mông chớ không có chuyện riêng của ảnh. Tuy vậy mà tôi cứ kéo chuyện vô gia đình của ảnh hoài, coi bộ ảnh buồn. Anh xin phép lại nói chuyện nữa. Để thủng thẳng rồi tôi làm cho ảnh diên đặng ảnh biết gái đời nay chơi.
- Chị phải coi chừng. Lừa ái tình nhay lắm đa chị.
- Chị khinh khi tôi quá!

Cô Thanh Lệ cười mà đi ra.

VIII

Một đêm, trời mưa râm râm nên ngoài đường ướt át, làm cho nam thanh nữ tú đều rúc ở trong nhà, không ai muốn đi chơi.

Lối 8 giờ, cô Tân Phong ăn cơm rồi, cô đang ngồi tại bàn viết vừa uống nước trà vừa đọc sách. Bồi bếp đều lo dọn dẹp phía sau, nên phía trước im lìm song đèn trước cửa và trong salon đều đốt sáng hoắt.

Thình lình nghe tiếng xe hơi ngừng ngoài ngõ rồi lại nghe có tiếng người kêu bồi. Anh bồi chạy ra một lát rồi trở vô thưa cho cô Tân Phong hay rằng có ông đốc tư Vĩnh Xuân lại xin phép vô thăm cô. Cô suy nghĩ một chút rồi biểu anh bồi ra mời khách vô.

Cô xếp sách lại rồi thủng thẳng đi ra cửa mà tiếp khách. Cô vừa tới cửa thì Vĩnh Xuân cũng vừa vô tới. Cô bắt tay chào hỏi rất vui vẻ và mời khách vô salon mà ngồi. Cô ngồi ngang Vĩnh Xuân và hỏi: “Ông đến thăm em, vậy mà ông có cần em về việc chi không?”

- Có người rước tôi coi mạch phía trên Đakao. Tôi về ngang đây thấy đèn đốt sáng lòa, tôi chắc cô có ở nhà, nên tôi ghé thăm cô, chớ không có việc chi hết. Ban đêm tôi đến thăm cô như vậy, chắc tôi làm cô phiền lòng lắm, xin cô tha lỗi.
- Không. Em có phiền lòng đâu. Trời mưa ướt át mà ông đến thăm em, thì sự thăm ấy càng thêm giá làm cho em càng thêm vinh hạnh nữa chớ. Sao ông biết nhà em ở đây mà ông ghé?
- Tôi nhờ cô Thanh Lệ chi hôm trước nên tôi mới biết.
- Ông cố tâm hỏi đặng đến tận nhà thăm em, thiệt em cảm ơn ông lắm.
- Tôi bạo gan đến đây là vì trước cô có cho phép nên tôi mới làm.
- Em nhớ là hôm trước ông xin cho ông đến báo quán mà thăm em nữa, chớ không phải là xin cho ông đến nhà riêng.
- Phải hôm trước tôi xin phép lại báo quán, nhưng mà tôi thấy ở báo quán cô bận việc quá nên tôi tính tới nhà riêng của cô mà nói chuyện có lẽ tiện hơn, vì câu chuyện của chúng ta còn dài, bữa hôm tôi nói chưa hết, mà cô vui lòng tiếp chuyện với tôi hay không? Nếu cô không vui, xin cô cho tôi biết đặng tôi về liền.
- Không, không. Được hầu chuyện với một nhà bác học như ông thì em vui lắm chớ. Em là gái độc thân nên trong nhà không có thuốc điều mà cũng không có rượu để đãi khách. Xin ông miễn lễ.
- Không, tôi không biết hút thuốc mà cũng ít uống rượu.
- Vậy em xin phép ông để cho em đãi ông một ly cà phê.
- Được lắm, uống cà phê mà đàm luận thì phải hơn.
- Cô Tân Phong kêu bồi biểu làm hai ly cà phê đậm.

Vĩnh Xuân ngồi ngó vào **cùng**¹² trong nhà rồi hỏi:

- Hồi nãy cô nói cô độc thân thiệt vậy hay sao?
- Em đâu dám nói dối ông.
- Cô còn trẻ tuổi mà hôm trước cô đàm luận với tôi thì tôi thấy cô là người có học thức rộng. Tôi không hiểu tại sao cô không lấy chồng mà lại ở một mình như vậy?
- Làm thân con gái hễ có chồng rồi thì phải lo chăm sóc cho chồng, rồi khi có con thì phía lo nuôi dưỡng con. Em đã hy sinh cái đời của em đặng lo giải phóng cho phụ nữ. Nếu em lấy chồng thì sợ em không tròn đạo làm vợ, vì vậy mà em thệ tâm cô độc suốt đời để theo đuổi mục đích của em.

Vĩnh Xuân ngó cô Tân Phong trân trân, coi bộ ông lấy làm ngạc nhiên về những lời cô nói. Ông suy nghĩ rồi hỏi nữa:

- Cô còn cha mẹ đủ hết hay không?

¹² khắp nơi

- Còn đủ hết.
- Sao ông bà không ở chung với cô?
- Cha mẹ em có gia sản ở dưới quê, nên không thể bỏ mà lên trên này ở với em cho được.
- Ông bà cũng vui lòng để cho cô tự do độc lập như vậy hay sao?
- Em lớn tuổi rồi, em không thèm lấy chồng, để lo giải phóng phụ nữ. Em có làm điều chi quái đản mà không vui lòng?
- Thiết tôi không ngờ gái An Nam có người lập tâm như cô vậy.
- Ông nói như vậy là khen em hay là ông chê?
- Tôi khen lắm chứ.
- Em có tài gì đặc biệt đâu mà ông khen. Đời nay gái có học thiếu gì người như em vậy. Tại ông mắc lo khảo cứu y khoa, ông ít đi chơi, nên ông không gặp chứ!
- Tôi không dè... Thiết tôi không dè chút nào hết. Tôi xin thú thiết với cô, từ ngày tôi ở bên Tây về, tôi thấy gái kim thời tôi sợ quá. Tôi thấy nét na cử chỉ của mấy cô như đầm, mà tôi e là đầm giả, rồi không phải đầm mà cũng không phải là gái An Nam, nên tôi sợ.
- Em tưởng ông sợ lắm. Hôm trước, em đã có nói với ông: hư hay không cũng đều tại cái óc, tại cái lòng ở trong, chứ không phải tại cái nét na, cái cử chỉ bên ngoài. Gái đời nay, vì lo học thức ung đúc, hoặc vì sống tân hóa lôi kéo, nên họ đổi cử chỉ nhu nhược ra cử chỉ hùng tráng, ăn nói quả quyết, đi đứng tự do, nhưng cái óc của họ cũng còn là óc An Nam, làm sao mà họ bỏ cái chủ nghĩa gia tộc, làm sao mà họ thoát được những thành kiến của xã hội An Nam cho được mà ông sợ. Em xin ông suy nghĩ lại coi mấy lời mà em nói đó phải hay quái.

Vĩnh Xuân thở dài mà nói: "Hôm trước cô luận việc hôn nhân, cô làm cho tôi về nhà suy nghĩ hoài, ngủ không được. Bữa nay cô luận về gái kim thời nữa, thiết cô càng làm thêm rối trí cho tôi không biết chừng nào."

Cô Tân Phong cười mà đáp:

- Em không dè nói chuyện chơi mà em làm ông cực lòng đến thế. Em xin ông tha lỗi.

Vĩnh Xuân ngượng ngập rồi nói tiếp nhỏ nhỏ rằng: "Tôi tưởng nếu tôi có một người ... một người bạn như cô, thì chẳng những là cái óc tôi thơ thối, cái đời tôi vui vẻ mà thôi, mà có lẽ tôi sẽ làm có ích cho nhơn quần được nữa".

Cô Tân Phong làm bộ như không nghe mấy lời nói sau đó. Cô ngó ra ngoài sân mà nói lảng rằng: "Trời bây giờ lại mưa lớn nữa chứ".

Bỗng bùng ra một mâm cà phê với đường mà để trên bàn. Cô Tân Phong đứng dậy hỏi Vĩnh Xuân dùng mấy cục đường. Vĩnh Xuân nói hai cục là đủ. Cô bỏ đường vô ly cà phê rồi bùng một ly để ngay trước mặt Vĩnh Xuân mà mời ông uống.

Vĩnh Xuân với tay lấy cái muỗng đặng khuấy cho tan đường. Cô Tân Phong đứng dậy và nói: "Ông để em khuấy cho" Cô đứng khuấy ly cà phê, ngón tay dịu nhìn. Ông ngồi ngó tay cô, ngó mặt cô, ngó cả mình cô rồi ông thở dài mà nói: "Ồ nhà tôi buồn quá. tôi được đến đây bàn luận với cô, thiết tôi vui không biết chừng nào".

Cô Tân Phong cười mà đáp rằng:

- Em nghe nói ông lập nhà Thương một bên nhà để nuôi bệnh. Ông đi ra đi vô ông thấy bệnh nhân hoài, tự nhiên ông phải buồn, chứ vui sao được.
- Thiết cũng có như vậy, mà thăm bệnh hay coi mạch đều có giờ. Hễ làm phận sự xong rồi, thì tôi cũng là một người như các người khác, tôi cũng cần phải nói chuyện chơi cho giải trí, tôi cũng cần phải tỏ việc vui, than việc tôi buồn. Tôi bực mình là không biết nói chuyện với ai, không ai chung vui chia buồn với tôi hết.
- Xin ông uống cà phê, kéo nguội... Vậy mà em tưởng ông có vợ chứ. Sao ông không cưới vợ, đặng có người ở trong nhà làm vui cho ông?
- Vợ! Vợ! – Cô nhắc tới vợ tôi càng thêm buồn. Tôi có vợ rồi. Tại có vợ nên không vui mà lại buồn quá.

- Ông nói em không hiểu được. Vợ là một người để xem xét món ăn chỗ ngủ cho ông, để khi ông lo phận sự mệt nhọc thì kiếm thế mà giải trí cho ông, để khi ông có việc buồn rầu thì kiếm lời an ủi cho ông khỏi ngã lòng thối chí. Em tưởng vợ giúp ích cho ông lắm. Sao ông lại nói vợ làm buồn cho ông? Chắc là tánh ý ông khó lắm hay sao chứ?
- Việc nhà của tôi khó nói ra cho được. Nếu vợ tôi ăn ở theo cách như cô mới nói đó, thì tôi là tiên, tôi vui lắm, có cơ gì mà tôi buồn.
- Em tưởng đòn bà ai cũng vậy, hễ có chồng thì đối với chồng tự nhiên phải làm như vậy chứ sao?
- Cô tưởng chớ cô chưa thấy. Cô tưởng như vậy còn tôi thấy rõ đòn bà lấy chồng quyết báo hại chồng, quyết làm cho nhục nhã, làm cho rối trí chồng mới thôi.
- Em không lấy chồng, nên em không tính phải ăn ở với chồng như thế nào. Nhưng em sợ e mấy lời ông bình phẩm đòn bà có lẽ quá đáng chăng?

Vĩnh Xuân châu mày ngẫm nghĩ rồi nói cô Tân Phong mà nói:

- Đàm luận với cô, nếu tôi đem chuyện riêng của tôi ra mà nói, thì e khiếm nhã một chút. Nếu cô cho phép thì tôi tỏ tâm sự của tôi ra cho cô nghe, rồi cô sẽ hiểu lời bình phẩm đòn bà đó không phải là quá đáng.
- Xin ông chớ ngại, ông muốn nói chi, em vui lòng mà nghe hết.
- Có vậy tôi mới dám nói. Khi tôi còn học bên Tây, cha mẹ tôi có hứa làm sui với một ông ở trong Chợ Quán đây. Chừng tôi về xứ, cha mẹ tôi có dắt tôi đến gặp mặt với một cô đã hứa hôn cùng tôi. Tôi thấy cô là một người gái tân thời quá, nét na cử chỉ không phải là gái An Nam như tôi tưởng tượng. Tôi cưới vợ là tính kiếm một người nhu mì lễ nghĩa để lo tề gia nội trợ, đặng cho tôi khỏe trí mà trau dồi y khoa. Cô hứa hôn với tôi đó nói năng lia lịa, đi đứng tự do, tôi thấy thì tôi thất vọng, bởi vậy mà tôi từ hôn liền.
- Ông sợ phải hôn?
- Phải. Tôi sợ quá.
- Hồi nãy em đã cắt nghĩa tư cách của gái đương thời rồi, bây giờ ông còn sợ nữa không?
- Gái đương thời như cô thì tôi kính, tôi trọng lắm, tôi có sợ chi đâu.
- Thôi, ông nói tiếp chuyện của ông coi ông chê gái tân thời rồi ông cưới vợ về hạng nào mà ông lại buồn?
- Tôi nhứt định chọn một người vợ ở nhà quê, có học chút đỉnh, song biết giữ nề nếp theo lễ nghĩa An Nam. Người ta làm mai cho tôi cưới con gái của một bà điền chủ ở trong tỉnh Tân An. Người ta hứa chắc cô gái ấy tánh tình y như ý tôi muốn. Té ra khi cưới về rồi thì tôi thấy vợ tôi thiệt cử chỉ theo gái xưa, chớ không phải như gái tân thời, nhưng mà tánh nét vị kỷ quá, không hợp với tánh nét của tôi chút nào hết. Chuyện tôi vui vợ tôi lại buồn, chuyện tôi buồn vợ tôi lại vui, tôi nói chuyện vợ tôi không hiểu, còn vợ tôi nói chuyện thì tôi nghe bắt nhứt đầu. Đã vậy mà vợ tôi ở trong nhà còn làm nhiều điều cực lòng, nhọc trí, nhục nhã cho tôi, không lẽ tôi nói ra. Tôi chê gái tân thời, tôi cưới con gái giữ nề nếp xưa, rồi tôi mang một cái họa lớn như vậy đó, cô nghĩ coi sao mà tôi không phiền trách đòn bà cho được.
- Em nhớ hôm trước em luận hôn nơn với ông, em có nói vợ chồng phải đồng chí hướng, đồng trình độ học thức với nhau, thì mới hiểu nhau, mới hòa thuận với nhau được. Gia đình ông không dần ảm có lẽ là tại ông với bà học thức bất đồng chớ gì?
- Phải, chắc là tại như vậy. Tôi lập gia thất là tính kiếm hạnh phúc, té ra hạnh phúc không thấy mà tôi lại thấy cảnh địa ngục ở trong nhà. Tôi xin tỏ thiệt với cô, tôi chán vợ rồi. Tôi nhứt định lìa cái vòng khốn khổ ấy, nên tôi đã vào đơn mà xin phá hôn thú.
- Cha chả! Ông hớp tớp quá như vậy, em sợ sau ông ăn năn.
- Tôi đã suy nghĩ kỹ rồi. Thà li dị phức cho rồi, chớ để dây dưa sanh con, thì càng thêm rối.

- Ông quyết ly dị rồi ông kiếm người khác mà cưới đặng lập gia thất lại hay sao?

Vĩnh Xuân ngồi lặng thính một hồi rất lâu, rồi mới đáp:

- Việc đó tôi chưa tính. Mà cưới ai bây giờ? Tôi sợ chạy ô mồ rồi mắc ô mả cũng vậy nữa.
- Em tưởng ông chẳng nên thôi chí. Đờn bà có người dữ, mà cũng có người hiền, chớ chẳng lẽ hết thấy đều dữ. Ông chọn gái xưa mà cưới, ông bị thất vọng. Thôi, bây giờ ông thử cưới gái kim thời coi?
- Cái đời tôi nêu để mà thử các loại đờn bà, thì không vui sướng gì cho tôi, mà cũng không lợi ích cho ai hết.
- Có lợi ích chớ. Ông sẽ có được cái kinh nghiệm về hôn nhân, rồi ông chỉ đường giùm cho bọn thanh niên tân học biết mà đi cho khỏi lầm.
- Cha chả, nếu tôi phải liều thân mà thí nghiệm thì khổ cho tôi lắm.
- Làm người muốn giúp ích cho đời thì phải hy sinh cái bản thân mình chớ. Mà thí nghiệm có lẽ nào bị khổ hoài hay sao? Nếu ông gặp được một người hợp ý với ông thì ông cũng được hưởng hạnh phúc vậy chớ.
- Chọn gái tân thời bây giờ tôi biết ai đâu mà chọn. Chùng tôi ly dị vợ xong rồi, nếu tôi tính lập gia thất lại, thì có lẽ tôi sẽ cậy cô kiếm dùm cho tôi.

Cô Tân Phong cười. Cô liếc mắt ngó Vĩnh Xuân mà đáp:

- Em còn trẻ tuổi quá, em đâu dám lãnh vai tuồng mai dong. Ông nói hồi trước ông có hứa hôn với một cô gái tân thời nào ở trong Chợ Quán đó, vậy thôi bây giờ ông xin cưới cô thì tiện hơn.
- Có lẽ nào cô ở vậy mà chờ tôi. Mà dầu cô chưa lấy chồng đi nữa, tôi đã chê cô rồi, bây giờ tôi có mặt mũi nào dám trở lại mà cưới cô.
- Thiệt đó chớ! Bây giờ ông cầu người ông đã chê thì hổ thẹn nhiều lắm; lại không chắc người ta quên cái nhục trước mà ưng ông. Mà đời này thiên hạ họ mê những bằng cấp cao đẳng lắm, họ không kể vinh nhục là gì. Có lẽ cô ấy cũng theo thường tình, cô quên chuyện xưa mà chấp nối mối tơ với ông lại.
- Nếu thái độ của cô ấy như vậy, thì cô không đáng người bạn trăm năm của tôi.
- Ông quan niệm việc đời còn theo xưa nhiều quá. Ông kể phẩm giá, mà ông không kể ái tình. Sống tình mãnh liệt lắm, nó có thể đánh đổ luân lý, danh dự, gia đình hết thấy. Nếu cô ấy thiệt thương ông, thì chắc cô không lấy chồng khác, mà cô cũng không oán thù ông đâu.

Vĩnh Xuân ngồi suy nghĩ. Cô Tân Phong rót thêm cà phê mà mời ông uống. Ông uống một hớp rồi mới nói chậm rãi:

- Nếu cô ấy đối với tôi mà có cái ái tình mãnh liệt như là cô nói đó, thì tôi đối với cô, tôi càng hổ thẹn nhiều hơn nữa... Tôi coi cái đời của tôi hỏng rồi. Tôi không phép ước mơ lập gia thất nữa. Chỉ ước mong gặp một người bạn tâm tánh giống tôi, hiểu ý tứ tôi, để nắm tay nhau mà đi trong đương thời, cho tôi vui vẻ đặng trau dồi y khoa mà cứu chữa bệnh của thiên hạ mà thôi.

Vĩnh Xuân mới nói tới đó rồi ông ứa nước mắt.

Cô Tân Phong thấy ông ảo não thì cô lại nghiêm nét mặt mà nói:

- Ông nói chuyện nãy giờ, ông làm em thấy rõ ông là một người yếu trí thế quá. Đứng nam nhi thì phải có tánh hùng tráng, quả quyết mới được. Ông ở bên Tây về, ông thấy người hứa hôn của ông không hợp tánh ý với ông, ông chê, ông từ hôn liền. Ông cương quyết như vậy thì phải lắm. Em khen ông chớ đó. Sau ông cưới vợ khác, vợ ông không đồng tâm hiệp ý, cứ làm cực chí ông, ông làm đơn xin phá hôn thú. Ông cương quyết một lần thứ nhì nữa. Em khen ông chớ này nữa. Như cuộc gia thất trước đã phá rồi, thì ông lo lập gia thất khác. Ông đã cương quyết được hai lần rồi, thì ông cương quyết nữa đi, vậy mới phải tâm tánh của bực nam nhi, có sao ông lại thối chí ngã lòng mà coi cái đời ông đã hỏng. Nếu ông thất chí, thì em chê ông lắm.

- Cô chê tôi chỗ đó là đúng lắm. Phải, đúng nam nhi thì phải có tánh hùng tâm cương quyết. Về gia đình thì tôi cương quyết đã hai lần rồi, bây giờ nghị lực của tôi dường như đã mòn mỏi, nên tôi thất chí. Ấy vậy, tôi không cần lập gia thất khác, mà tôi cần có một người bạn cho cao thượng, để trường dùm cái chí của tôi.
- Người bạn mà ông cần dùng đó phải là đờn ông hay là đờn bà?
- Đờn ông hay là đờn bà nghĩ không quan hệ gì. Mà nếu được một người bạn đờn bà thì chắc quý hơn, bởi vì đờn bà họ biết cách an ủi, họ có thể làm cho tôi hết thất chí được.
- Theo lễ nghĩa An Nam thì *nam nữ thọ thọ bất thân*. Đờn bà biết giữ lễ phép xưa, thì có ai khứng làm bạn với ông. Ông kiếm bạn như vậy thì chắc ông phải kiếm trong đám gái tân thời. Mà ông đã chê gái tân thời, thì có thể nào ông gặp bạn đờn bà cho được.
- Nếu gái tân thời mà như cô thì tôi có dám chê đâu.
- Lời ông nói đó là lời thiệt, hay là ông đến nhà em, ông phải vị em nên ông mới nói như vậy?
- Tôi nói thiệt chớ. Tuy cô thuộc về hạng gái tân thời, song tôi được hầu chuyện với cô đã hai lần rồi, tôi biết rõ cử chỉ của cô thì mới, mà tánh tình của cô đứng đắn lắm. Tôi kính, tôi phục, tôi trọng cô không biết chừng nào. Tôi chẳng dám ước ao có một người vợ như cô, mà nếu tôi được một người bạn như cô mà thôi, thì cái đời tôi chắc sẽ đẹp đẽ vui vẻ lắm vậy.

Cô Tân Phong châu mày ngó ra sân, nhìn hạt mưa dứt nói, lá cây lúc lắc, khiến cho cô cảm trong lòng, nên cô muốn tỏ thiệt cho Vĩnh Xuân biết cô là ai đặng ông hồ thẹn chơi, mà cô không nỡ, nên cô day vô mà nói:

- Em là gái tân thời mà ông không chê, ông lại trọng em, thiệt em cảm ơn ông lắm. Tuy ông chưa dám nói rõ ràng, nhưng mà em hiểu ý ông muốn em làm vợ ông, ví như không được thì kết làm bằng hữu với ông, phải như vậy hay không?
- Thiệt cô là một người sáng trí lạ lùng. Tôi mới mở hơi, mà cô đã thấu đáo lòng dạ của tôi. Thiệt, tôi muốn như vậy lắm. Tôi được giáp mặt với cô hôm trước, tôi được nghe cô đàm luận, thì về nhà mấy bữa nay tôi hoài vọng cô đêm ngày. Tôi ôm ấp sự hoài vọng ấy trong lòng chẳng khác nào như tôi ôm một cục đá nặng. Tuy lòng tôi nặng nề mà trí tôi lại sáng suốt. Chẳng có giờ nào mà hình dạng cô không phảng phất trước mặt tôi, tiếng nói của cô không văng vẳng bên tai tôi; mà hễ nhớ hình dạng, nhớ giọng nói thì trí tôi được thơi thới, rồi tôi thấy cái tiền trình của tôi lúc trước nó mịt mù buồn thảm, bây giờ nó mở rộng sáng lòa. Tôi xin thú thiệt với cô, tôi chắc nếu tôi được gần gũi với cô, thì cái đời của tôi đã thấy hồng rồi, nó sẽ gượng lại làm cho tôi vui với sự sống đặng lo trau dồi nghề thuốc. Hôm nay tôi bạo gan đến đây là tôi quyết đến đặng yêu cầu cô hứa với tôi: hễ tôi thôi vợ tôi xong rồi, thì cô ưng tôi đặng tôi cưới. Mà đến đây này giờ, tôi thấy mặt cô, tôi nghe cô nói thì tôi kính cô quá, rồi sự cương quyết nó hóa ra mềm mỏng, nên muốn mà không dám nói thiệt ra. Bây giờ cô hiểu ý tứ tôi rồi, vậy tôi xin cô làm ơn cho tôi biết coi sự ước mơ của tôi có chút hy vọng gì hay không?
- Ông yêu em, mà ông biết trọng em, thiệt em cảm tình lắm. Phải người có học thức cao mới có thái độ cao như vậy. Em không dám lấy thái độ thấp mà đối với ông, nghĩa là em không dám phỉnh phờ gạt gẫm ông. Đã vậy mà em lại là gái tân thời, hễ nghĩ thế nào thì cứ nói ngay ra, chớ không ưa nói quanh quẹo. Ông hỏi như vậy, em xin trả lời rằng: “Em cảm tình ông lắm, nhưng mà em không thể làm vợ ông được”.

Vĩnh Xuân biến sắc; ông ngó cô rồi rung rung nước mắt mà nói giọng buồn thảm rằng:

- Tôi vẫn biết tôi vô phước về chuyện gia đình! Cái mạng số tôi như vậy, thì tôi phải chịu, không nên cưỡng. Tôi không dám nài nhưng tôi xin cô cho tôi biết coi cô không ưng tôi, vậy mà cô có chê tôi hay không?
- Em không dám chê ông, mà em cũng không dám chê ai hết. Nếu phải nói cho hết ý, thì em xin tỏ thiệt em chê hết thầy đờn ông.
- Tôi hiểu. Bởi cô chê hết thầy đờn ông, nên cô mới nhứt định độc thân. Tôi vẫn biết cô cũng bị một việc ứat nào đó, nên cô mới quyết định như vậy. Mà đó là tâm sự của cô,

tôi không dám nói tới. Tôi chỉ xin hỏi cô: cô bị uất nên cô mới quyết thờ chủ nghĩa độc thân, không thèm lấy chồng. Tôi cũng bị uất nên nếu tôi không cưới được cô, thì tôi cũng không cưới vợ nào khác. Vậy thì cô với tôi không làm vợ chồng được, mà có thể kết nghĩa làm bằng hữu với nhau được hay không?

- Thưa ông, hễ kết bằng hữu thì phải tới lui chuyện vãn với nhau. Phận em đa đoan công việc quá, em không thể giao thiệp, nên em cũng không dám nhận lời ông.

Vĩnh Xuân lắc đầu rồi đứng dậy ngó ra sân mà nói:

- Lúc bây giờ tôi như là người đương chơi voi giữa dòng. Tôi cầu cứu, tôi xin cho tôi một cây sào đặng tôi vịn mà lội. Cô cầm sào sẵn trong tay, mà cô đành lòng để cho tôi chết chìm, cô không thèm cứu hay sao?
- Xin lỗi ông, ông là nam nhi, ông phải dùng sức riêng của ông mà thoát nạn, ông chẳng nên cầu ai cứu làm chi, nhứt là chẳng nên cầu đờn bà.

Nói như vậy mà Vĩnh Xuân buồn quá nên không biết hổ, lại ngó cô mà trách:

- Té ra gái tân thời ác quá.
- Thưa ông, không phải là ác, muốn để ông tập tành tự cường đó chớ. Em khuyên ông hãy ráng mà lội. Lội một mình mà khỏi chìm mới giỏi.
- Cám ơn cô!

Vĩnh Xuân lấy nón, bắt tay từ giã cô Tân Phong rồi nghoe ngoáy dầm mưa mà đi ra xe. Cô Tân Phong đứng trong cửa mà ngó theo, miệng chúm chím cười.

IX

Một bữa chúa nhật, cô Tân Phong uống cà phê sớm rồi, cô ngồi xe vô trường Chasseloup-Laubat rước em là Nghĩa, đem về Chợ Quán mà thăm cha mẹ.

Cũng như các chúa nhật khác, bữa nay vợ chồng ông Từ Đại Đạo cũng có ý trông hai con, song bà ngồi tại bộ ván giữa cứ ăn trà hoài, còn ông thì đi xăn bần trước sân, vạch lá cây mà bắt sâu, cắt nhánh úa cho sạch sẽ.

Xe hơi vô sân rồi ngừng. Cô Tân Phong với trò Nghĩa nhảy xuống mừng cha, rồi mỗi người nắm một tay mà dắt vô nhà. Ông Đại Đạo đi với hai con, mặt ông tươi rói.

Vô tới nhà, cô Tân Phong với trò Nghĩa thấy mẹ, liền buông cha ra mà chạy lại, rồi cô Tân Phong ôm ghì mẹ mà hun, trò Nghĩa thì ngồi trước mặt, nói giọng nhõng nhẽo theo con cung. Bà Đạo xô cô Tân Phong nhẹ nhẹ mà nói: "Con xuống bảo bày trẻ dọn đồ lót lòng đặng ăn với thầy con. Từ hồi sớm mai tới bây giờ, ông chờ bây nên ông chưa ăn lót lòng".

Cô Tân Phong coi dọn đồ rồi mời cha mẹ đi ăn. Hai ông bà ngồi lại bàn mà ăn với hai con, hai ông bà vui cười mà hai con cũng hớn hờ. Cô Tân Phong nói: "Con xin phép thầy má Tết này cho con đi Nha Trang nghỉ ít bữa".

Bà Đạo hỏi:

- Con đi với ai?
- Con mời chị em bạn đi với con.
- Đi chơi xa, mà con gái đi với nhau như vậy sao được?
- Má sợ họ bắt cóc con hay sao?
- Biết chừng đâu.
- Má đừng lo, gái nào thì con không biết, chớ chị em bạn của con với con đây thì đủ sức giữ mình.
- Con đừng có nói giỏi. Như đi dọc đường kẻ hung hãn nó đón nó ăn cướp con thì sao?
- À, với bọn cường khấu thì con phải chịu thua. Má nói như vậy, thôi để con rủ hai vợ chồng anh bác vật Qui đi với con. Có ảnh thì khỏi lo, mà như ảnh không chịu đi thì con bảo anh Hạo Nhiên đi cũng được.
- Má nghe nói đi đâu con cũng dắt Hạo Nhiên theo hết thầy. Hạo Nhiên chưa có vợ, con làm như vậy khó coi quá.
- Hạo Nhiên là bạn thiết của con. Ảnh kính trọng yêu mến con lắm, dẫu con bảo anh chết thì ảnh cũng vui lòng mà chết liền. Ấy vậy có đi đâu con cũng dắt ảnh theo, đặng ảnh bảo vệ cho con, có gì đâu mà khó coi.
- Trai chưa vợ, gái chưa chồng mà đi cặp với nhau hoài thiên hạ người ta dị nghị chớ.
- Thiên hạ họ biết gì mà dị nghị. Con thường nói với má, con là con trai, chớ không phải là con gái mà sợ họ dị nghị. Vậy chớ hơn một năm nay con ở một mình, con giao thiệp với đờn ông con trai má có thấy con hư chỗ nào hay sao mà má lo.
- Phải, về cái hạnh của con thì má không thể trách con được. Tuy vậy mà con cũng phải vừa vừa vậy, đừng có làm thái quá.
- Trong việc nào cũng vậy, hễ con liệu không phạm đến danh dự hoặc nhân phẩm của con thì con làm, không biết sao là vừa sao là thái quá. Thầy hiệp ý với con nên thầy cho con tự do hành động. Con xin thầy phán đoán cho quân bình, thầy nói ngay ra hơn một năm nay con có làm gì trái mắt hay thầy không?

Ông Đại Đạo ăn rồi, ông đứng dậy dợm đi qua phòng khách, ông nghe con hỏi thì ông đáp:

- Được lắm, nếu con giữ được như vậy hoài thì thầy toại ý không biết chừng nào. Má con lo, chớ thầy có lo chi đâu.
- Con nói thiệt, con lập tờ „*Tân Phụ Nữ*” thì con cũng như người cầm đuốc mà soi đường cho chị em phụ nữ thấy mà đi theo. Con phải giữ phẩm hạnh cho cao mà làm

gương cho chị em phụ nữ, nhưt là con quyết làm cho thiên hạ khỏi chê bọn con gái tân thời nữa.

Bà Đạo với hai con cùng ăn rồi trở qua phòng khách mà uống nước.

Ông Đại Đạo ngồi hút thuốc phì phà mà nói: “Đốc tư Vĩnh Xuân chê con mình không có nét na, nó từ hôn đặng kiếm con nhà gia giáo mà cưới. Sao cưới vợ không đầy một năm, rồi lại nghe bỏ nhau không biết”.

Bà Đạo chưng hửng nên hỏi:

- Vĩnh Xuân thôi vợ hay sao? Sao ông hay?
- Bữa hôm tôi ghé trạng sư Hùng mà giao cái toa của thầy khoán Kiên mua cây mà cây ông kiện. Tôi đương nói chuyện, kể Vĩnh Xuân vô. Tôi nghe nó nói chuyện với trạng sư Hùng, tôi mới hay.
- Té ra ông có gặp Vĩnh Xuân, nó biết ông hay không?
- Cái đó tôi không hiểu. Nó vô nó cúi đầu chào tôi rồi đứng nói chuyện với trạng sư. Chừng đi nó cũng cúi đầu chào, chớ không nói một tiếng chi với tôi hết.

Cô Tân Phong chen vô nói: “Con chắc Vĩnh Xuân không biết thầy đâu. Người đó không nhớ ai hết. Nói chuyện với con đã hai lần mà cũng không biết con”.

Ông Đại Đạo ngạc nhiên hỏi con:

- Nói chuyện với con ở đâu? Nói chuyện gì?
- Ảnh lại thăm con một lần tại báo quán, một lần tại nhà con. Lần đầu tại báo quán thì ảnh cái tôn chỉ tờ báo của con. Lần sau tại nhà thì ảnh đến đặng ve con.
- Người như vậy mà con tiếp rước nói chuyện làm chi?
- Có hại chi đâu, thầy. Nói chuyện đặng coi ý họ muốn việc gì chớ.
- Con tiếp rước nó, ví như nó nhìn nó biết con thì kỳ quá.
- Dầu họ nhìn họ biết con, thì họ hồ, chớ con có hồ đâu mà con sợ.

Bà Đạo chen vô nói:

- Thiệt như vậy. Họ chê con, mà bây giờ họ lết đít đến nhà, thì họ mắc cỡ, chớ mình có mắc cỡ đâu. Ham cưới vợ giàu, rồi sao bây giờ lại để bỏ đi.
- Chớ ở sao được mà ở, má. Tính cưới vợ theo nề nếp xưa. Nề nếp ở đâu không thấy, mà nói chuyện gì nó cũng không hiểu, nó giỏi có cái tài ghen. Ghen làm sao ai rước đi coi bịnh nó cũng ghen, ai đến coi mạch nó cũng ghen bởi vậy mà trong nhà tối ngày sáng đêm ghe những tiếng vô vị, mà đi đâu cũng không được. Vợ chồng như vậy thì ở với nhau sao được. Mà để cũng không phải để đâu. Vĩnh Xuân vô xin đơn để vợ, viện có vợ hỗn ầu, lại bỏ nhà chồng. Bà vợ hay, lại mướn trạng sư cãi lại về tội sang đoạt, viện lẽ hồi cưới có đưa cho chồng 20 ngàn đồng bạc đặng lập nhà thương, bây giờ chồng muốn giựt số bạc ấy, nên kiếm chuyện để bỏ. Tòa còn đương tra xét. Con tưởng thoát cho khỏi cái ách vợ nề nếp ấy không để gì đâu.
- Đáng kiếp! Có vậy họ mới tổn, mà chuyện của người ta sao con rõ dữ vậy.
- Con biết hết, bà trạng sư Hùng quen với con, nên bà thuật hết cho con nghe. Anh Vĩnh Xuân cũng thuật rõ việc nhà của ảnh cho con hiểu nữa.
- Hỏi này coi nó lết tới nó ve con. Nó không biết con là ai, mà sao nó dám tới ve?
- Bởi ảnh không biết con nên ảnh mới dám tới chớ.
- Nó ve nó nói làm sao?
- Ảnh nói chuyện với con lần đầu, coi thế ảnh mê con nên lần sau ảnh năn nỉ xin con hứa để ảnh để vợ xong rồi thì con ưng ảnh đặng ảnh cưới.
- Hứ! sao hỏi trước chê, rồi bây giờ năn nỉ xin cưới. Con chịu hay không?
- Thừa không. Con nói hần hỏi, con không chịu ưng ảnh. Ảnh thất vọng, ảnh xin kết làm anh em bạn với con, con cũng không chịu.
- Con trai với con gái mà kết làm anh em bạn lỗi gì?
- Cũng được vậy chớ, có hại gì. Con có mấy người bạn đòn ông, họ yêu mến kính trọng con lắm, có sao đâu. Mà con không chịu kết bạn với anh Vĩnh Xuân, con muốn để ảnh chơi với giữa dòng sông cho ảnh sáng con mắt. Lúc này ảnh coi bộ muốn đuổi rồi.

- Sao nó xin cưới con, con không nói thiệt con là ai, cho nó mắc cỡ chơi?
- Có gấp gì đâu má, trước sau rồi thì ảnh sẽ biết. Mà biết muộn chừng nào thì càng hổ thẹn thêm chừng ấy.
- Ví như Vĩnh Xuân nó để vợ xong rồi, nó ăn năn chuyện cũ, nó tới đây năn nỉ với thầy má mà xin cưới con, con có ưng hay không?

Cô Tân Phong nghe mẹ hỏi như vậy thì cô cười ngất. Cô không trả lời theo câu hỏi ấy mà cô lại nói:

- Hôm nọ con có khuyên ảnh như vậy, mà coi bộ ảnh mắc cỡ quá, ảnh không dám tới đây đâu.
- Hồi trước nó từ hôn vì nó sợ con không có nét na. Bây giờ nó không dè con là người nó chê hồi trước, mà nó thấy nét na con nó lại ái mộ. Má tưởng hồi nó biết con là ai rồi, nó đến đây năn nỉ thì thầy con với má cũng nên hỉ xả, đặng con có đôi bạn với người ta.
- Ý! không được đâu má. Sự hứa hôn hồi trước đã **dur**¹³ rồi. Bây giờ phận con tự do. không có cái gì ràng buộc con hết. Ưng hay không đều tự ý con, má đừng có ừ bắt tử.
- Nếu người ta biết lỗi, người ta xuống nước thì con cũng hỉ xả cho xong.
- Má cứ muốn cho con lấy chồng hoài!
- Không muốn sao được. Con gái ở một mình, làm việc với đờn ông con trai, mà đi chơi cũng với đờn ông con trai. Má lo quá, má muốn con lấy chồng phứt cho rồi.
- Con làm việc và đi chơi với đờn ông con trai luôn luôn, mà con không hư thì con mới giỏi. Má nghĩ lại coi, ví như bông sen trắng nó trở trên ngọn cây, không có bụi cát gì dính nó được, thì nó có quý chi đâu, nó quý là tại vì nó từ dưới bùn mà trở ra, mà nó không có chút đen đúa, như bọ đố chớ. Một người đờn bà cạo đầu rồi lập tịnh thất, vô đó ở mà tu, đóng cửa kín mít, chẳng bao giờ ngó thấy đờn ông con trai, dầu được thành phật cũng chẳng hay gì. Con năn nỉ giữa hồng trần mà con không dính bụi trần, con lội lặn trong ao vũng mà con không vấy bùn đất con mới giỏi.

Ông Đại Đạo cười mà nói: “Con Tân nó nói trúng lý lắm. Để cho nó thông thả mà tự xử, ép nó lấy chồng làm chi”.

Bà Đạo đáp:

- Ông cứ đưa hơi theo nó hoài, bởi vậy mà nó sờ sộ rồi mà chưa có chồng.
- Có chồng có ích lợi gì, còn không chồng mà thiệt hại chỗ nào, nên bà cứ theo ép nó lấy chồng. Nó đã nói nó nguyện độc thân trọn đời mà còn ép nó làm chi. Chừng nào nó muốn lấy chồng thì nó lấy, còn nó chưa muốn thì thôi đừng có khuyên lơn ép uống chi hết.

Bà Đạo không thềm cãi nữa.

Cô Tân Phong ở chơi tới chiều, ăn cơm rồi cô đưa em về trường rồi cô mới về nhà riêng của cô.

¹³ qua

X

Tới lễ ngưng đán, các nhật báo ở Sài Gòn đều đình bản năm ngày cho tòa soạn và nhà in nghỉ ăn tết. Báo quán „Tân Phụ Nữ” cũng đóng cửa nghỉ.

Cô Tân Phong định ra Nha Trang hứng gió biển ít bữa, song cô rủ vợ chồng bác vật Qui không được nên mời cô Thanh Lệ với ông Hạo Nhiên đi với cô.

Khuya, ba người lên xe hơi mà đi, đến sáng ra đến ranh Trung kỳ, thấy núi non chón chỡ, rừng rậm, khe sâu khác xa với những cảnh đồng ruộng minh mông ở Nam kỳ, thì mỗi người đều khoan khoái trong lòng.

Cô Thanh Lệ nắm tay cô Tân Phong mà nói:

- Tôi ngó núi, ngó rừng, sao nó sanh một mối cảm khác thường. Chị có như vậy hay không? Hay chúng ta sanh trưởng ở chốn đồng ruộng bằng trang, bây giờ chúng ta thấy non cao rừng thẳm, lạ con mắt của chúng ta, nên chúng ta cảm giác chớ có chi đâu.
- Tôi cũng vậy.
- Mình cảm giác khác thường như vậy mà không biết tình của mình có thay đổi hay không?
- Người ta nói thấy cảnh hay động tình. Nhiều khi gặp cảnh rồi tình mới phát hiện, ấy vậy cái cảnh lạ nó đổi tính con người được.
- Chị nói như vậy, nếu ông đốc tư Vĩnh Xuân, ông biết tâm lý, ông đi theo ra giữa chón núi non này năn nỉ với chị, thì chắc chị đã quên cái hôn xưa mà kết bạn với ông liền.
- Việc đó không chắc.
- Chị phiền hoài hay sao?
- Tôi có phiền ông chỗ nào đâu. Ông từ hôn thì tôi với ông không còn dính dấp chi hết. Không biết chừng đó là cái may của tôi, sao tôi lại phiền.
- Tôi biết chị phiền ông lung lắm. Sự ông từ hôn, không thể nào chị quên được. Mà mấy tháng nay ông theo cô Julie Mai, đêm nào cũng thấy ở mấy nhà hàng khiêu vũ đến khuya, đó là một cái cơ cho chị phiền thêm nữa.
- Ông dính tới cô Julie Mai là tôi đã biết trước, có chi đâu mà phiền. Chị quên hay sao những ngày nọ chị em mình đàm luận về cái đời của ông Vĩnh Xuân. Chị nói ông đương đứng tại ngã ba đường, không biết ông sẽ đi đường nào. Tôi nói nếu ông thôi vợ rồi mà ông không cưới vợ khác thì ắt ông sẽ gặp một cô giang hồ, sanh con rồi ông sẽ mang một gia đình không chánh đáng trọn đời. Ông muốn lập gia đình khác, mà ông lại xin cưới tôi. Tôi không chịu, ông thất vọng, tự nhiên ông phải lọt vào tay khách giang hồ, có gì lạ.
- Chị đành để ông chơi vui giữa dòng, chị không thèm đưa cây sào cho ông nứ hay sao?
- Tôi đã có nói với ông, nam nhi phải tự cường. Ông không biết tự cường thì ông chịu. Vậy chớ hồi trước ông đem tôi ra giữa dòng rồi ông buông tôi đó, tôi nào có cầu ai cứu.

Cô Thanh Lệ vỗ vai Hạo Nhiên mà nói:

- Chị Tân Phong gắt gao quá há?
- Phải ở như vậy mới được chớ. muốn cho người ta trọng mình, thì mình phải trọng người ta trước đã. Mình đã khinh người ta, bây giờ muốn cho người ta trọng sao được.
- Chị Tân Phong làm việc gì hay là nói tiếng gì, anh cũng cho là đúng hết thấy.
- Làm toán trúng thì tôi nói trúng, chớ nói trật sao được.
- Thôi đi, tôi biết anh giỏi về khoa bút toán mà, anh chung làm chi. Ra đây, thấy núi non như vậy, anh có động tâm rồi đổi tánh của anh hay chưa?
- Tánh gì mà đổi?
- Tánh gấu của anh đó.
- Đổi không được đâu.

- Ừ, để ra Nha Trang rồi, tôi sẽ lột da gấu của anh cho anh coi, anh ráng mà giữ mình. Cô Tân Phong thấy cô Thanh Lệ gheo, mà Hạo Nhiên bơ bơ, thì cô cười ngất. Vì ghé Phan Thiết, Phan Rang mà chơi nên chiều tối xe mới ra đến Nha Trang.

Cô Tân Phong bảo sếp phơ chạy thẳng xuống nhà hàng dựa bãi biển, rồi cô mượn hai cái phòng, một cái để cho Hạo Nhiên ở, còn một cái thì cô ở với cô Thanh Lệ.

Ăn cơm tối rồi, vừa tính dặt nhau ra mé biển ngồi hứng gió, thì thấy ông Chí Thành xâm xâm từ ngoài sân đi vô nhà hàng. Ông đưa hai tay lên mà la lớn rằng: “Chào hết mấy cô! Té ra chúng ta ra hết ngoài này mà ăn tét. Bất kỳ nhi ngộ, thiệt là vui quá”.

Hạo Nhiên bắt tay chào Chí Thành mà sắc mặt không vui.

Cô Tân Phong hỏi Chí Thành:

- Ông ra tới ngoài này hồi nào?
- Tôi ra tới hồi sớm mơi.
- Nêu vậy thì ông đi hồi chiều hôm qua.
- Phải. Còn cô ra tới hồi nào?
- Chúng tôi mới tới hồi tối này. Sao ông biết chúng tôi ở đây mà ông lại?
- Hồi tôi tới đứng chơi trong nhà hàng gare. Tôi thấy xe của cô chạy ngang, tôi thấy nghi nên tôi đi kiểm.
- Té ra ông không dè chúng tôi ra đây hay sao?
- Không dè. Chớ chi tôi biết thì chúng ta hiệp nhau đi một lượt cho vui.

Cô Thanh Lệ ngó ngay ông Chí Thành mà nói: “Ê ông nói không thiệt! Hôm kia ông hỏi tôi tét này chị Tân Phong có tính đi chơi đâu hay không. Tôi nói chị em tôi đi Nha Trang. Ông biết trước như vậy nên ông ra trước ngoài này ông đón. Ông đừng nói dối”.

Chí Thành cười mà đáp: “Vị dầu tôi biết hai cô sẽ ra đây tôi đi trước ra đón mà diu dặt bảo hộ hai cô, thì tình của tôi càng thêm giá, chớ có hại chi đâu”.

Hạo Nhiên nói: ”Cảm ơn ông, ông khỏi lo việc đó. Có tôi theo bảo hộ hai cô thì đủ rồi”.

Chí Thành ngó sang Hạo Nhiên rồi không thèm trả lời lại hỏi cô Tân Phong:

- Ăn cơm rồi cô muốn ngồi xe đi vòng chơi hay không?
- Không, tôi ngồi xe đi một ngày nay mõi quá, tôi muốn xuống mé biển hứng gió một chút rồi nghỉ.
- Được, mời cô đi với tôi.

Bốn người đi xuống mé biển, Chí Thành bươn bả đi trước với cô Tân Phong, còn Thanh Lệ thùng thảng đi sau với Hạo Nhiên.

Gió bắc thổi hiu hiu, sóng bủa lên bãi cát tiếng nghe ào ào hoài. Vì trời tối nên ngó qua mấy hòn đảo chỉ thấy mờ mờ từng cụm mà thôi.

Cô Thanh Lệ rủ Hạo Nhiên đi dài theo mé nước mà xem sóng đánh.

Cô Tân Phong không chịu đi. Cô ngồi bẹp trên bãi cát mà hứng gió. Chí Thành ngồi xè một bên rồi hỏi cô:

- Cô ra ngoài này cô coi phong cảnh có đẹp ý không?
- Tôi đẹp ý lắm, trên non dưới nước mình nhìn xem cảnh ấy rồi mình thơi thới, có thể mình trường chí rộng lòng thêm được.
- Nếu cô bằng lòng, thì tôi sẽ mua đất mà cất một cái nhà dựa bãi biển đây đặng khi nào cô buồn hay là mệt, cô ra đây ở hứng gió. Cô chịu hay không?
- Tôi có làm sự chi lợi ích cho ông mà ông phải tốn hao đến thế?
- Nhà đất tôi để cho cô đứng hộ hết thảy.
- Cám ơn ông. Tôi không có công, lẽ nào tôi dám thọ của như vậy.

Chí Thành kè mặt gần cô Tân Phong mà nói: “Cô, tôi thương cô quá, cô biết hôn? Cô ưng tôi đi. Hễ cô ưng tôi thì tôi giao hết gia tài sự nghiệp của tôi cho cô làm chủ. Cô muốn gì cũng được hết thảy. Tôi hay cô ra đây nên tôi đi trước mà đón cô, đặng tôi tỏ thiệt chuyện ấy với cô. Cái sắc, cái tuổi với cái tài của cô, phải có thêm tiền bạc của tôi nữa thì mới thật đáng quý, cô hiểu không?”

Chí Thành nói tới đó rồi đưa tay muốn ôm cô Tân Phong. Cô gạt tay đứng dậy gọn gàng và nói lớn rằng: “Ông là một người thô lỗ thái thậm. Ông đã ve tôi một lần rồi. Tôi đã nói cho ông biết tôi nhứt định không lấy chồng. Lẽ thì ông hiểu tâm trí của tôi như vậy, ông phải kính trọng tôi lắm mới phải. Sao ông dám vô lễ theo ve vãn tôi nữa? Sao ông dám lấy tiền bạc mà lèe tôi? Ông tưởng tiền bạc của ông đó quý lắm hay sao? Tôi nói cho ông biết, từ rày sắp lên tôi không muốn thấy mặt ông nữa. Nếu ông muốn khỏi mang xấu thì ông ráng mà tránh tôi”.

Chí Thành bị mắng thì giận lắm, song thấy dạng Hạo Nhiên với Thanh Lệ đi trở lại nên không dám làm dữ, đứng xuôi xị mà nói:

- Tôi nói như vậy, như cô nghe không bằng lòng thì thôi chớ tôi có lỗi gì mà cô mắng nhiếc tôi.
- Ông vô lễ với tôi, tôi nhiếc ông đó là tử tế lắm đạ. Lẽ thì tôi trừng trị ông một cách nặng nề hơn mới phải.
- Tôi muốn cho cô sung sướng, chớ tôi có làm việc chi đâu mà cô bắt lỗi tôi.
- Ông muốn ôm tôi, ông chưa biết lỗi nữa sao?

Chí Thành đứng trơ trơ, không cãi được nữa.

Cô Tân Phong thấy Hạo Nhiên và Thanh Lệ trở lại gần tới, thì cô nói tiếp: “Thôi ông đi đi, tôi không còn chuyện chi mà nói với ông nữa”.

Chí Thành xây lưng đi một vài bước rồi trở lại nói nho nhỏ:

- Chuyện tôi vô lễ với cô đó, xin cô đừng có thuật lại cho ai biết.
- Sao vậy?
- Nếu người ngoài họ biết thì tôi mang tiếng không tốt.
- Được. Tôi hứa lời với ông. Mà tôi buộc ông trong sáng mai phải bỏ đất Nha Trang mà về đi. Nếu tôi còn thấy ông ở đây mà theo tôi nữa thì tôi sẽ làm cho ông mang nhục.
- Tôi về liền bây giờ, không chờ tới sáng mai đâu. Mà tôi xin cô chùng về Sài Gòn cô cũng cho phép tôi tới lui như thường, chớ nếu cô bít đường giao thiệp với tôi thì sợ e anh em người ta dị nghị.
- Mà tôi cấm ông không được ve vãn tôi nữa.
- Tôi vưng lời, thôi, tôi chào cô.
- Tôi cũng chào ông.

Chí Thành lên lộ rồi kêu xe kéo mà vô chợ.

- Cô Tân Phong đi đón Hạo Nhiên và Thanh Lệ. Chùng gặp nhau, cô Thanh Lệ hỏi cô Tân Phong:
- Phải ông Chí Thành kêu xe kéo mà đi đó không?
- Phải.
- Ủa, coi bộ ông đeo theo chị lắm, mà sao ông lại bỏ mà về trước đi?
- Tôi biểu cậu về.
- Hôm kia ông hỏi thăm tôi, nên ông mới biết mà ra đây đón mình đó. Con dê già đó cứ mài sừng hoài.
- Tôi bẻ sừng rồi, chị đừng lo.

Hạo Nhiên nói: “Bộ hệ của cậu đó không hợp với con mắt tôi chút nào hết”.

Cô Tân Phong cười mà nói: “Cậu hứa với tôi, cậu sẽ về Sài Gòn liền bây giờ. Nếu mai mà tôi còn thấy cậu ở đây thì tôi sẽ làm cho cậu mang nhục”.

Hạo Nhiên hỏi: “Nó có vô lễ với cô hay không?”.

Cô Tân Phong do dự rồi mới đáp: “không”.

Hạo Nhiên nói: “Tuờng nó dám vô lễ thì tôi sẽ theo cho nó một bài học”.

Ba người dắt nhau đi dọc theo bãi biển một hồi nữa rồi mới trở về nhà hàng mà nghỉ.

Sáng hôm sau, ba người thức dậy rửa mặt thay đồ rồi mới đi với nhau xuống phòng ăn mà lót lòng. Bước vô phòng ăn cô Tân Phong thấy khách rất đông, lại thấy đốc tư Vĩnh Xuân với cô Julie Mai đang ngồi ăn lót lòng. Cô liền đi lại mà chào. Vĩnh Xuân chùng hửng mà lại bợ ngợ. Tuy vậy mà ông cũng gượng tiến dẫn cô Julie Mai với cô Tân Phong. Cô Thanh Lệ thấy

vậy liền dắt Hạo Nhiên lại mà chào Vĩnh Xuân. Hỏi thăm nhau mới hay Vĩnh Xuân và cô Julie Mai ra tới hồi 12 giờ khuya, khách trong nhà hàng đã ngủ hết nên không ai hay.

Hạo Nhiên kêu bồi dọn đồ ăn nơi một cái bàn trống gần đó, rồi mời cô Tân Phong với cô Thanh Lệ lại lót lòng.

Ăn rồi Vĩnh Xuân bước lại hỏi Tân Phong có tính đi chơi chỗ nào hay không. Cô nói có lẽ sẽ chạy xe dài theo mé biển vô coi sở cá rồi vòng mé núi mà qua cửa Bé. Ông nói lần này ông mới ra Nha Trang lần thứ nhất. Ông chưa ra lần nào hết nên ông xin cô đi đầu cũng cho phép ông đi theo sau.

Hai xe nối đuôi nhau mà đi như ý cô Tân Phong định, đi đến trời nổi nắng mới trở về nhà hàng.

Buổi chiều cô Thanh Lệ bày đi ra đèo Rù Rì dựng leo lên núi chơi. Cô Tân Phong chịu, Vĩnh Xuân cũng đi theo. Cô Julie Mai nhúc đầu nên nằm ở nhà hàng mà nghỉ.

Gần 4 giờ ra tới đèo. Hai xe đậu nối đuôi nhau. Leo xuống xe, cô Thanh Lệ đứng ngó tứ phía, thấy đường quanh quẹo, núi chập chồng, nhiều cục đá cheo leo, nhiều lùm cây rậm rạp mặt trời chiếu dọi mây khe nước trên triền núi coi cũng như làn bạc chảy, mây vùn vủ trên mấy đỉnh xa xa coi như khói cuộn cuộn bay ra thì cô cảm xúc trong lòng nên nói rằng: “Hèn chi thi sĩ người ta nói giang sơn cầm tú nghĩ cũng phải lắm, tôi không dè nước ta cũng có cảnh sơn thủy tuyệt đẹp như vậy. Có vào chốn lâm tuyền mình mới biết cái đời cạnh tranh của loài người là vô vị”.

Cô Tân Phong cười nói:

- Cha chả! Chị này bữa nay chị lãng mạn rồi chớ.
- Không phải lãng mạn. Chị nghĩ lại mà coi, loài người cạnh tranh làm chi? Cạnh tranh đặng lấy một chút danh giá dôi, đặng cho người đồng thời họ khen mình khôn, họ khen mình giỏi, họ trọng mình, họ phục mình, mà sự khen, sự trọng, sự phục đó bất quá cũng trong ít năm rồi không ai còn nhớ đến tên mình, mà có nhiều khi có người nhớ thì họ lại chê, họ lại khinh, họ lại kích bác sở hành của mình nữa. Cạnh tranh đặng giành một số tiền bạc cho lớn, rồi cất nhà tốt, mua đất nhiều, hưởng mùi phú quý trong ít năm, kể thờ hơi cuối cùng, rồi nhà hư sập, đất tan hoang hết. Chi bằng mình kiếm một người bạn đồng tâm đồng chí, mình lựa mấy chỗ u nhàn thanh tịnh như vậy, mình cất một cái chòi tranh mà ở với nhau, mình đốn cây cuốc đất mà trồng bắp, trồng khoai. Đói thì mình ăn những đồ mình trồng, khát thì lên núi múc nước trong mà uống, thân mình thông thả, trí mình thanh thoi, không chịu lụy ai, không kiêng nể ai, như vậy há chẳng cao thượng hay sao?
- Rõ ràng lãng mạn đến trăm phần trăm, mà còn chối chớ.

Cô Thanh Lệ cười, rồi nắm tay Hạo Nhiên mà kéo, biểu đi kiếm đường mòn của tiểu phu Khai, dựng dắt cô lên núi, hai người dắt nhau đi lên núi.

Cô Tân Phong thấy triền núi bên phía tay mặt, có một thạch bàn, cô tính lên đó ngồi chơi được nên cô vạch cây, trèo đá mà đi. Vĩnh Xuân đi theo cô.

Hai người lên đứng trên thạch bàn, ngó qua hòn núi phía bên kia đường, thì thấy Hạo Nhiên lui cui đi trước mở đường cho cô Thanh Lệ đi, gặp đá cản đường phải lấy tay mà kéo. Ngó về hướng Nha Trang thì thấy nhà thờ với nhà lầu lố xố, lại thấy một góc cái vịnh có vài chiếc thuyền chạy buồm, ngoài có mấy cái cù lao tiếp nhau mà ngăn sóng to gió lớn.

Cô Tân Phong ngồi giữa thạch bàn, thấy Vĩnh Xuân đứng một bên thì hỏi: “Sao ông bỏ cô Julie Mai nằm ở nhà có một mình, ông không ở lại đặng cho cô khỏi buồn?”

Vĩnh Xuân không trả lời, mà sắc mặt coi buồn bã.

Cô Tân Phong hỏi nữa: “ông nhờ cô Julie Mai đưa cây sào cho ông nứ, nên ông mới lợi được đó phải hôn?”

Vĩnh Xuân thở dài, ngồi xeo xéo với cô, tay thì gach, mắt thì ngó thạch bàn mà đáp:

- Tôi gần chết chìm rồi, mỗi ngày nước ngập thêm một ít, chớ lợi!
- Ủa! Sao vậy? cô Julie thuộc hạng gái tân thời, cô có sắc đẹp, cô có tánh vui, cô nói chuyện hay, cô yêu ông lắm. Ông làm bạn với người có tánh chất quý như vậy, lẽ thì

ông quên hết những việc quá vãng, rồi hớn hờ mà rước cái cục lạc tương lai mới phải chớ, sao ông lại nói ông gần chết chìm?

- Phải, cô Julie Mai đẹp đẽ, vui vẻ, khôn ngoan. Cổ lại sẵn lòng yêu tôi, bởi vậy từ ngày tôi bày tỏ tâm sự của tôi cho cô hiểu, thì cô cố gắng sức làm cho tôi vui, đừng tôi quên các việc buồn xưa. Cô là người ơn của tôi, nếu tôi phải ơn, thì té ra tôi bất nghĩa. Nhưng đây cô là gái tân thời cao thượng, lịch lãm thể tình, dầu tôi không nói ra cô cũng biết hết. Ấy vậy tôi phải tỏ thiệt với cô những việc cô Julie Mai sắp đặt làm cho tôi vui đó là những cách thể nhận tôi cho chìm. Tôi vẫn thấy rõ ràng như vậy, nhưng mà mấy tháng nay tôi phải gần cổ, tôi không thể lia cổ được, là vì cổ cũng như một khúc gỗ nặng, hễ đeo cổ thì thi chung gì cũng phải chìm với cổ. Nhưng nếu buông cổ ra thì chìm liền, nên tôi phải nín đặng hụp lặn mà kéo dài sự sống tới đâu hay tới đó.

Nghe mấy lời tâm huyết ấy, chắc là cô Tân Phong cảm xúc nhiều lắm, bởi vì cô không dám nói tiếp chuyện ấy nữa, cô ngồi lặng thinh mà ngó mông vô núi.

Vĩnh Xuân ngó chỗ khác mà nói: “Tôi chắc duy có một mình cô cứu tôi được mà thôi. Cô không làm cho tôi đẹp con mắt, vui xác thịt mà cô biết nói cho tôi vui trong óc, an trong lòng. Cô Julie Mai, tuy cũng là gái tân thời như cô, nhưng vì cổ không có học thức rộng, không có giáo dục kỹ, bởi vậy dầu có biết căn bệnh của tôi, cô cho thuốc cũng không trúng, mà rồi đây chắc bệnh còn trở qua chứng khác nữa”.

Cô Tân Phong ngồi trơ trọi ngó mông trước mặt bộ suy nghĩ nhiều. Thành linh cô day qua ngó ngay Vĩnh Xuân mà hỏi.

Ông có biết căn nguyên em là ai, ở đâu hay không mà ông cứ theo cầu em cứu ông?

Tôi không cần biết căn nguyên cô làm chi. Tôi biết cô thì đủ rồi. Dầu cô là con nhà bình dân lao động thì tôi cũng kính trọng cô vậy.

Cô Tân Phong cười ngất mà đáp: “Em không phải là con nhà bình dân lao động nào hết. Chánh em là con Hai Tân, con của ông Từ Đại Đạo ở Chợ Quán, ông đã hứa hôn rồi ông chê em không có nề nếp lễ nghĩa theo An Nam, nên ông từ hôn đó, ông nhớ hay không?”

Vĩnh Xuân vùng đứng dậy gọn gàng, ông ngó cô Tân Phong, mặt ông tái xanh.

Cô Tân Phong không nói nữa, cô ngồi đợi xem ông biết cô rồi bây giờ ông lấy cử chỉ nào mà đối phó với cô.

Vĩnh Xuân đứng tần ngần một hồi rồi nói thủng thẳng rằng: “Ôi không dè sự tôi kiên quyết năm trước là lầm, mà sự lầm đó bây giờ bị hình phạt về thần trí nặng nề đến thế này!...Hừ! Hạnh phúc có sẵn mà không thềm hưởng, để đi tìm hạnh phúc khác, rồi hạnh phúc không gặp, lại gặp hoạn họa!...”

Vĩnh Xuân đứng ngấp ngừng một hồi nữa rồi nói tiếp: “Đối với cô tôi làm một cái lỗi lớn lắm, bởi vậy dầu cô quảng đại đến cỡ nào đi nữa. Tôi cũng không dám xin cô tha lỗi cho tôi. Tôi chỉ nhắc cho cô nhớ tôi đã có nói với cô rằng cái đời của tôi đã hỏng rồi. Đến thế này thì chẳng còn gì mà tiếc cái đời ấy nữa mà chi. Tôi thấy mặt cô lần này là lần chót. Vậy tôi trân trọng xin cô một điều này, là từ rày sắp lên cô tin chắc tôi là người lầm lạc, chớ cô đừng tưởng tôi là đứa bội nghĩa. Được như vậy thì cũng đủ cho tôi bớt ăn năn nhiều lắm vậy. Tôi cung kính mà xin từ biệt cô”.

Vĩnh Xuân cúi đầu chào cô Tân Phong rồi kiến đường mà đi xuống chỗ xe đậu.

Cô Tân Phong ngồi ngó theo Vĩnh Xuân với cặp mắt nghiêm nghị, rồi cô ngó qua hòn núi bên kia, thấy Hạo Nhiên còn ngồi chơi trên cao với cô Thanh Lệ thì cô kêu mà hỏi: “Ông đốc tờ, ông đi đâu vậy? Ông phải trở lại mà dắt em xuống với chớ”.

Vĩnh Xuân đứng lại, ngơ ngẩn, rồi thủng thẳng trở lại mà không dám ngó cô Tân Phong.

Cô Tân Phong chỉ tay mời ông ngồi ngay trước mặt cô. Vĩnh Xuân ngồi liền, như hình máy.

Cô Tân Phong suy nghĩ rồi nói: “Đối với em, thiệt ông làm một cái lỗi lớn lắm. Theo thường tình thì cái lỗi ấy có tánh cách làm mất danh giá của em. Nhưng mà theo em, là gái có cái óc mới, nên em coi sự ông từ hôn đó không có nhục em chút nào hết. Chớ chi em thất tiết, hay là gian giáo, hay là vô lễ, nên ông chê em ông không thềm cưới, thì là em hổ thẹn thiệt.

Chớ em xét mình em, thì em không có mấy tánh xấu ấy, mà ông chê là chê bề ngoài, thì em tức cười cho cái lý tưởng sai lầm của ông mà thôi, nào em có mắc cỡ đâu. Đã vậy có người cho ông từ em cưới người khác là tại ý ông ham giàu. Em không thể tin lời ấy được. Em biết chắc ông bội ước là vì ông tưởng lầm, chớ không phải ông ham giàu. Tuy vậy mà bây giờ hay chừng nào đi nữa, em cũng không thể làm vợ ông được. Ông biết tại sao hay không?

Vĩnh Xuân nói nhỏ nhỏ: “Không, xin cô nói tiếp”.

Cô mỉm cười mà đáp: “Cái bình tốt đẹp hễ đập bể rồi, dầu ráp lại khéo cho mấy đi nữa, cũng mất giá trị. Ông áp cái hy vọng đòi dầu đẹp để trót bốn năm năm trường, bỗng cái hy vọng ấy tan như sương, tiêu như khói, bây giờ làm thế nào mà tom gộp lại cho được”.

Cô liếc mắt thấy Vĩnh Xuân ngồi gục gặc mà nghe, nước mắt nhều có giọt. Cô nói nữa: “Hôm nọ tại nhà em, ông xin em hứa lời hễ chừng ông để vợ xong rồi thì em ưng ông dựng ông cưới. Em không chịu là tại như vậy đó, ông lại nài xin em như không chịu lấy chồng, thì kết tình bằng hữu với ông. Em biết ông có bệnh về trí não, bệnh nặng lắm, phải có người lão luyện về tâm bệnh cứu ông mới được. Tuy em tội nghiệp cho phận ông dữ lắm, nhưng mà em cũng từ luôn cái vai tuồng bằng hữu nữa. Em nhớ hôm đó ông trách em là người ác. Không phải ác đâu, em có nhơn lắm. Em sợ bằng hữu với ông, lân la với ông nhiều lần, rồi ông nhìn biết em là con Hai Tân mà ông chê ngày trước thì ông hổ thẹn hoặc ông ăn năn quá, chắc cái tâm bệnh của ông thêm nặng nữa, ông không thể sống được. Rõ ràng hồi nãy em vừa cho ông biết tin em rồi, thì ông liền tính tự vận đó. Tại như vậy em không dám chịu làm bằng hữu với ông, chớ không phải em ác. Bữa nay em phải tỏ thiệt căn nguyên cho ông biết, là vì..., là vì...”.

Cô nói tới đó rồi cô ngập ngừng, dường như cô không muốn bày tỏ hết ý của cô ra. Cô tăng hắng rồi mới nói lại: “Bữa nay em nói thiệt cho ông biết là vì ông còn theo em cầu cứu giùm ông nữa. Ông nghĩ lại mà coi, dầu em theo ở tân thời đến thế nào đi nữa, em không hờn giận ông đó, xét cũng đã quá rồi, nếu em còn khứng cứu ông nữa, thì thành ra em là phật chớ không phải tổng lý báo “Tân Phụ Nữ”.

Cô không nói nữa, Vĩnh Xuân mới thò thẻ nói: “Té ra cô thật không tưởng tôi là đứa bất nghĩa, mà cũng không hờn, không giận tôi, tôi cảm ơn cô lắm”.

Cô hỏi lại: “Đối với ông em ở như vậy mà ông còn tính tự vận nữa hay không?”

Vĩnh Xuân nín thinh một hồi rồi mới đáp:

- Cái đời của tôi đã hỏng rồi, nếu tôi còn tiếc mà đi trót đường đời nữa thì đi xuống, chớ không thể đi lên được, bởi vậy tôi tưởng, thà chết trước cho khỏi buồn khỏi nhục.
- Ông là một nhà bác học, không lẽ em dám cãi việc đời với ông. Nhưng mà theo trí mọn của em con người có nhiều mục đích, chớ không phải hễ làm trai chỉ biết lo cưới vợ hễ làm gái chỉ biết lo lấy chồng dựng lập gia thất rồi sanh con đẻ cháu mà nói dòng, tuy em thuộc trong hạng gái tân thời nhưng em chưa có cái tư tưởng quá khích đến nỗi đập đổ cả gia đình là cái gốc của xã hội. Song em nghĩ mình đi đường hễ gặp khúc chông gai, thì mình tránh mà kiếm ngã khác bằng phẳng mà đi. Ông đi học thành danh rồi, ông tính cưới vợ để hưởng hạnh phúc. Nếu ngã đường ấy không làm cho ông thấy hạnh phúc được, thì ông bỏ mà đi ngã khác, chớ sao ông lại ngã lòng thối chí, ông lại tính tự vận mà làm uổng cái công phu ăn học của ông, và làm cho cha mẹ buồn rầu thương tiếc.
- Tôi bây giờ như người bị bít đường, tôi không thấy ngã nào mà đi!
- Phải, ở bên Tây trở về xứ, ông chỉ lo lập gia thất. Cuộc gia thất làm ông không được mãn ý, ông nhứt định phá hủy cho rồi. Mà phá hủy tôi, ông cũng chưa biết chán, ông cũng muốn lập gia thất lại. Những câu chuyện ông nói với em, tại nhà em hôm nọ, đủ làm chứng cho mấy lời em muốn nói đó. Ông muốn cưới vợ khác mà ông lưỡng lự, không biết phải chọn gái kiểu xưa mà cưới nữa, hay là chọn gái kiểu nay. Ông bối rối không nhứt định, tự nhiên ông phải chơi voi giữa dòng sông, rồi ông phải đeo khúc cây nặng, dầu ông biết khúc cây ấy nó sẽ kéo ông chìm lần lần. tại sao mà ông lưu tâm về gia thất quá như vậy? Ở đời phải có vợ mới có hạnh phúc hay sao? Ông là một vị

danh y, ông mới mở phòng khám bệnh, ông mới lập nhà thương thì thân chủ đã tới nườm nượp. Ông lấy sự cứu nhơn độ thể mà làm mục đích, ông tận tâm kiệt lực lo trau dồi y khoa, cái mục đích ấy đã đạt được rồi thì ông cũng vui lòng, ông cũng thấy hạnh phúc được vậy chớ, cần gì gia thất.

Vĩnh Xuân ngồi suy nghĩ một hồi rất lâu, rồi ngó ngay cô Tân Phong mà nói: “Cô chỉ dùm đường cho tôi đi, tôi cảm ơn cô lắm. Tôi hứa chắc với cô tôi sẽ đi cái đường ấy. Tôi sẽ lìa cô Julie Mai, mà từ rày sắp lên tôi không tính cưới vợ và cũng không gần người đờn bà nào nữa hết. Tôi sẽ lấy sự cứu nhơn độ thể mà làm mục đích”.

Cô Tân Phong cười mà nói: “Ái tình là tình chung của loài người, dầu ở giai cấp nào cũng vậy. Không phải vì em không thể làm vợ ông được mà em khuyên ông phải tuyệt ái tình. Không, em không có ý như vậy. Ái tình là một thứ tình mạnh mẽ hơn các tình khác hết thảy, không ai có tài nào mà dập nó được. Đã vậy mà nó cũng là một thứ tình có thể làm cho mình trở nên anh hùng, chí sĩ, nếu mình biết nuôi nó cho cao thượng. Ấy vậy em không dám khuyên ông phải bỏ dứt ái tình, em chỉ khuyên ông, nếu có nuôi nó, thì phải nuôi cho cao thượng, chớ đừng có làm cho nó hèn hạ”.

Vĩnh Xuân gật đầu đáp: “Tôi hiểu, tôi hiểu rồi. Mấy lời cô nói đó thật là chánh đáng. Tôi sẽ làm cho ái tình của tôi cao. Mà nếu tôi đi cái đường của cô chỉ, tôi nuôi ái tình của tôi cao rồi, tôi có được cái hy vọng kết bằng hữu với cô hay không?”

Cô Tân Phong chúm chím cười mà đáp:

- Việc chưa tới, không nên nói trước.
- Tôi quyết làm cho việc sẽ tới gấp bây giờ.
- Ông làm thử coi.

Hai người nói chuyện tới đó thì nghe kèn xe hơi dưới lộ bốp vang rân. Cô Tân Phong ngó xuống thì thấy Hạo Nhiên với Thanh Lệ đương giơ tay mà ngoắt. Cô đứng dậy và rủ Vĩnh Xuân trở xuống.

Chừng cô Tân Phong xuống tới xe, cô Thanh Lệ nói rằng: “Tụi tôi đi chơi bên núi bên kia, tuy bị mệt mà vui quá. Sao chị không leo lên cao, lại ngồi chỗ đó. Chắc chị bị ông đốc tờ theo cái tôn chỉ „*Tân Phụ Nữ*” nên chị đi không được chớ gì?”

Cô Tân Phong đáp: “Phải, bị ông đốc tờ nên tôi đi xa không được. Mà ngồi trên thạch bàn xem tứ hướng cũng có thú vị nhiều lắm rồi, chẳng cần phải trèo cao nữa làm chi cho mệt”.

Hai xe nối nhau mà trở về Nha Trang.

Ăn cơm tối rồi. Vĩnh Xuân từ giã cô Tân Phong, cô Thanh Lệ với Hạo Nhiên mà về, nói rằng không dám bỏ nhà thương lâu, rồi dắt cô Julie Mai mà về ban đêm.

Chừng Vĩnh Xuân đi rồi, cô Thanh Lệ ngó cô Tân Phong mà cười và nói:

- Chắc Vĩnh Xuân cũng bị chị biểu về, nên mới về gấp đó chớ gì?
- Phải, tôi biểu về.
- Tụi đờn ông đó, ngày tết mà họ xui xẻo quá! Theo ra đây đều bị đuổi về hết thảy.

Hạo Nhiên nói: “Ê, cô đừng nói xô bồ xô bộn, đờn ông nào chớ đờn ông này cao thượng lắm, cao thượng đến cùng, chẳng bao giờ chịu thấp thỏi đâu”.

Cô Thanh Lệ cười mà đáp:

- Anh đừng có nói phách. Ra đây tôi đã đổi tánh anh được rồi.
- Bao giờ mà cô đổi được.
- Ở Sài Gòn anh buồn luôn luôn, mà ra đây tôi làm cho anh bỏ cái mặt đi đám ma, rồi mang cái mặt đi đám cưới, không phải đổi tánh anh được hay sao?

Hạo Nhiên châu mày và ngó vô vách mà nói: “Cô lắm, cô lắm to. Tôi vui là tôi thấy thiên hạ thờ ái tình mà họ thờ cách hèn hạ quá, nên bị nhục nhã, mà tôi vui chớ”.

Cô Tân Phong ngó Hạo Nhiên trăn trăn, rồi cô lắc đầu mà chúm chím cười.

Ở Nha Trang hứng gió cho hết lễ tết rồi, cô Tân Phong mới chịu đi về với cô Thanh Lệ và Hạo Nhiên.

Báo „*Tân Phụ Nữ*” xuất hiện tiếp, công chúng càng hoan nghênh hơn nữa.

